

MEDELTIDA GRÄNDER OCH BYGGNADER I SÖDERKÖPING

Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte av L2010:3508
inom fastigheterna Norrtull 13, 19 och Söderköping 2:84,
Söderköpings kommun, Östergötlands län

JAN KOCKUM

Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3383

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Utsnitt av karta över Söderköping 1642 (LMS D111-1:1).

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003

Terrängkartan, samt GSD–Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

© Arkeologikonsult 2020

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.

Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

MEDELTIDA GRÄNDER OCH BYGGNADER I SÖDERKÖPING

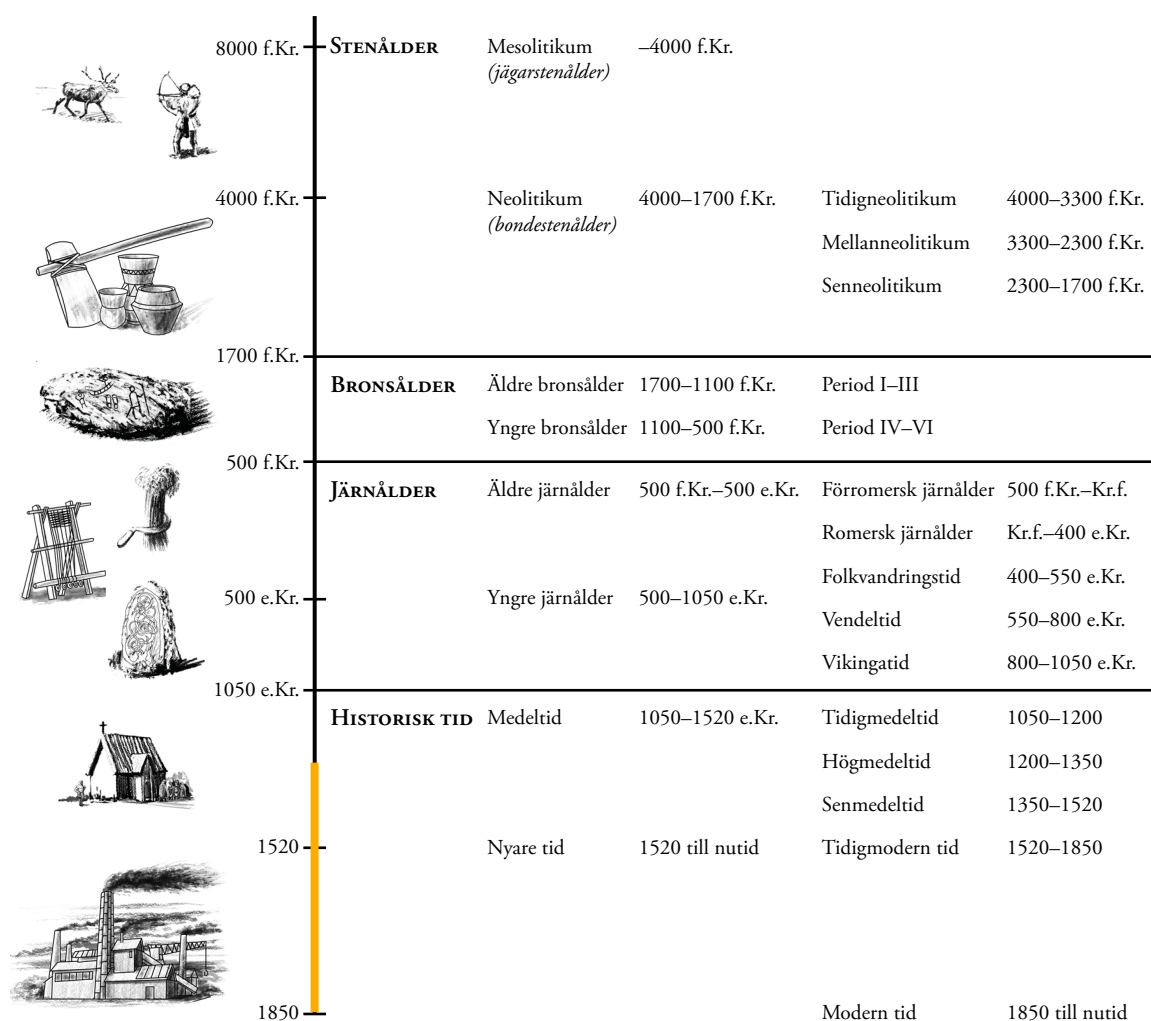
Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte av L2010:3508
inom fastigheterna Norrtull 13, 19 och Söderköping 2:84,
Söderköpings kommun, Östergötlands län

JAN KOCKUM

Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3383

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

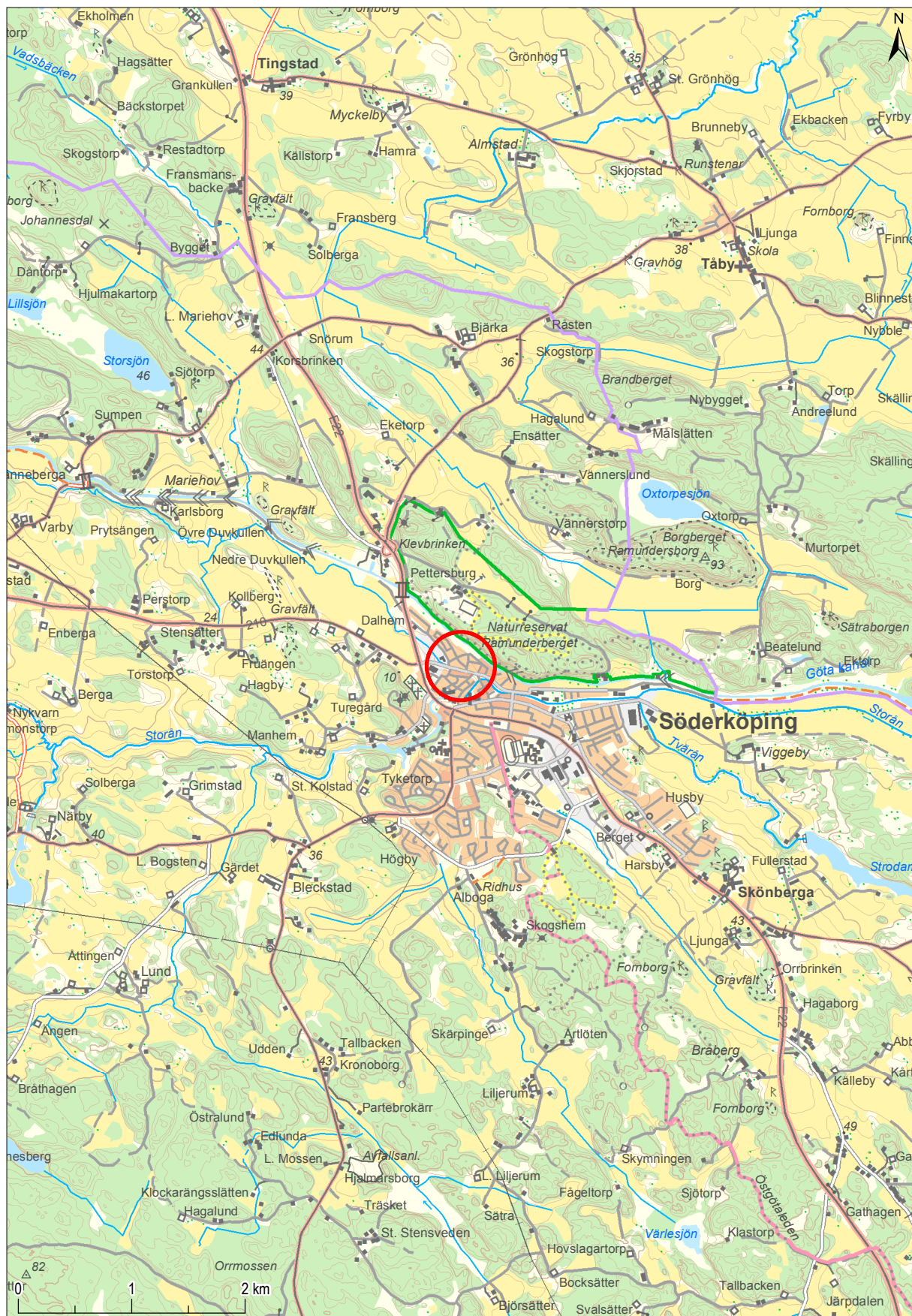
eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, till exempel fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält, kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING	7
KULTURHISTORISK BAKGRUND.....	8
FRÅGESTÄLLNINGAR	10
METOD OCH GENOMFÖRANDE	11
RESULTAT	12
Delområde 1	13
Delområde 2	31
ARKEOLOGISK OCH ANTIKVARISK UTVÄRDERING	38
Kulturlagerstatus	38
Byggnader och bebyggelse.....	38
Gator	38
Datering	38
UTVÄRDERING	39
REFERENSER	40
Litteratur	40
Kartor	40
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	41
BILAGOR	42
Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner.....	42
Bilaga 2. Fynd.....	60
Bilaga 3. Keramikanalys – Mikael Johansson, ARKEO keramikanalyser	65
Bilaga 4. Arkeobotanisk analys – Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult.....	68
Bilaga 5. Dendrokronologisk analys – Anton Hansson & Hans Linderson, LU	73

Figur 1. Platsen för undersökningen i norra delen av Söderköping. Mot bakgrund av Terrängkartan, skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Efter ett beslut av Länsstyrelsen i Östergötlands län utförde Arkeologikonsult en arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte (Lst dnr 431-16941-2019). Arbetet företogs inom fastigheterna Norrtull 13, 19 och Söderköping 2:84 i Söderköping (figur 1), upptaget som lämning L2010:3508 i KMR. Undersökningen genomfördes under september 2020 och undersökningsområdet omfattade en yta om cirka 5 600 m².

Inom förundersökningsområdet varierar lämningsskiktet. Närmast Lillån, i undersökningsområdets södra del, finns spår av det, som får förmodas vara, det äldsta ianspråktagandet för bebyggelse av mark som tidigare utgjorts av våtmark. Sådan mark har tidigare möjligen använts för sidovall eller våtängar, men i

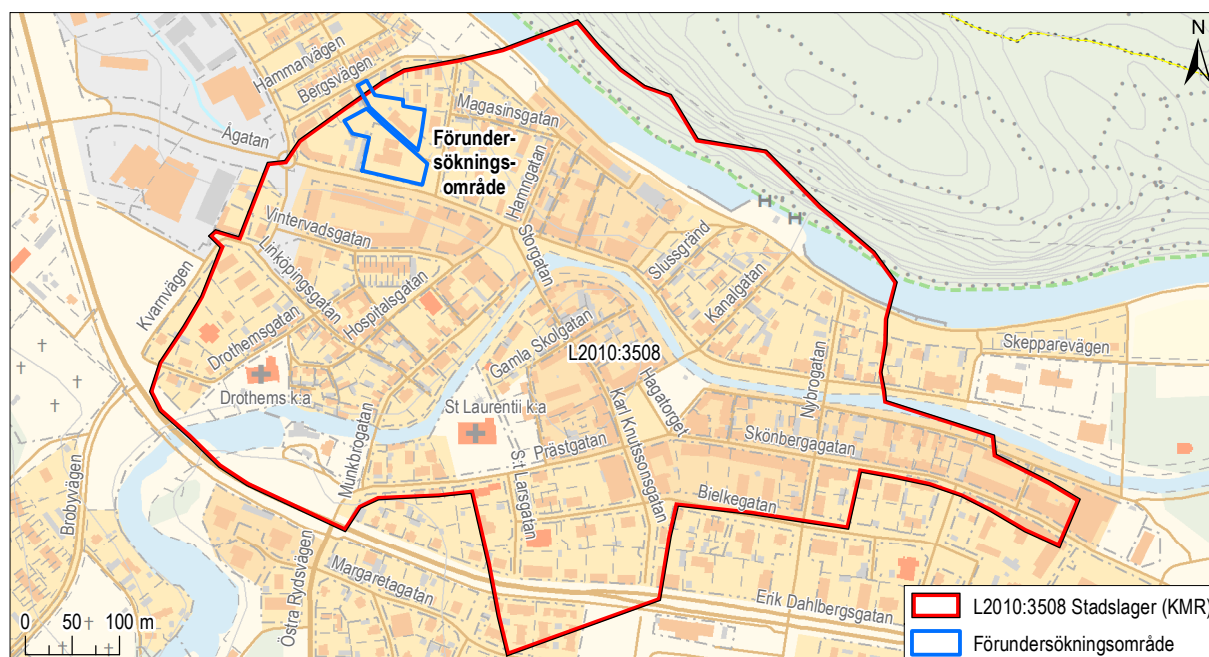
och med anläggandet av kavelbroar och dränerande träspånslager så har marken beretts för bebyggelse. Här, och i den östra delen av undersökningsområdet, är kulturlagertillväxten mäktigast. Fyndmaterial och dendrokronologiska prover visar på aktivitet så tidigt som i mitten av 1200-talet. Västerut tunnar lämningarna ut och här tycks marken i perioder utgjorts av ruderatmark, eller skräpmark, möjligen nyttjad till agrar verksamhet.

Det kan konstateras att det inom området finns en stor potential att undersöka det äldsta ianspråktagandet av området för urban bebyggelse samt att även undersöka den stadsnära och den urbana odlingen eller agrara verksamheten.

INLEDNING

Söderköpings kommun planerar för ny bebyggelse inom fastigheterna Norrtull 13, 19 och Söderköping 2:84 i Söderköping (figur 2). Då området berör utkanten av Söderköpings historiska stadsområde, upptaget som lämning L2010:3508 i Kulturmiljö-

registret, har Arkeologikonsult på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötlands län (Lst dnr 431-16941-2019) genomfört en arkeologisk förundersökning i syfte att avgränsa och beskriva fornlämningen i området. Undersökningen genomfördes under september 2020.

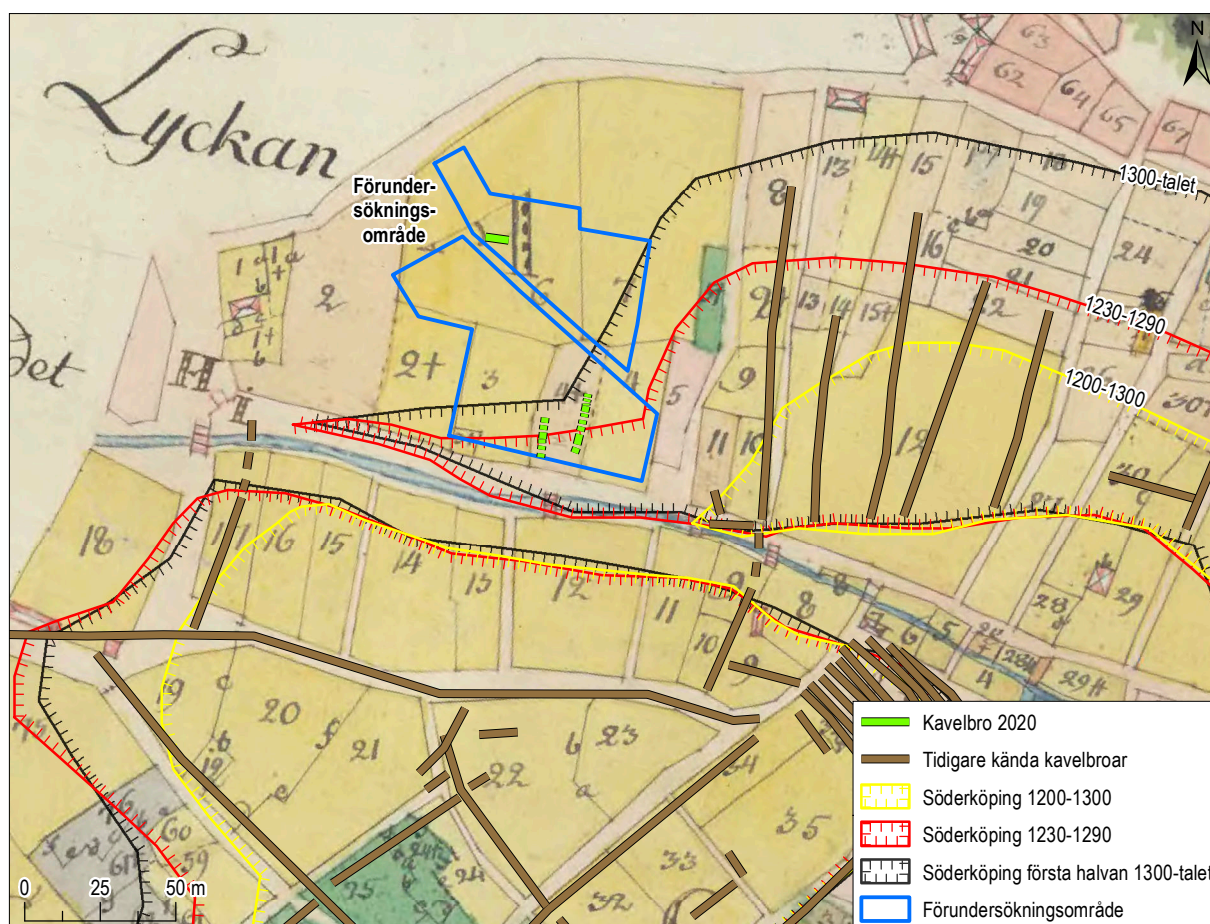
Figur 2. Förundersökningsområdet inom fastigheterna Norrtull 13, 19 och Söderköping 2:84 samt Söderköpings historiska stadsområde (L2010:3508) enligt Kulturmiljöregistret (KMR). Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:8 000.

KULTURHISTORISK BAKGRUND

Söderköping anses ha vuxit fram i tre områden kring åarna Lillån och Storån. Dessa områden brukar benämnas Drothemskvarteret, Hagakvarteret och Bergskvarteret (Harrison 2012:73ff). Kvarteren var indelade i tomter, och mellan tomterna löpte gator och gränder. Gatubeläggningen, eller broläggningen, kunde vara i sten eller i trä. I Söderköping har vid flera tidigare tillfällen framkommit ett stort antal broläggningar, och i de äldre faserna är dessa främst i trä. Den konstruktionstyp som dominerar är den så kallade kavelbron, vilken består av längsgående träsylar, ibland med underliggande tvärsylar. Ovan syllarna ligger själva träbroläggningen i form av kluvna stockar, med den kluvna sidan upp, eller grova plank (Lundberg 1928:12f; Broberg & Hasselmo

1978:30ff). Tidigare dateringar av de äldsta kavelbroarna i Söderköping indikerar en etablering av stadsbebyggelsen i början av 1200-talet, sannolikt med Drothemskvarteret som den äldsta delen. De två andra kvarteren tycks ha vuxit fram närmare mitten av 1200-talet (Harrison 2012:73ff).

År 1330 omnämns Helgeandshuset och under 1400-talet anlades tre kapell i staden (Tesch 1987). Det medeltida gatunätet sammanfaller till stor del med dagens. Dock har flera av gatorna under olika tidsperioder varit förskjutna i sidled (Broberg & Hasselmo 1978). En studie av äldre kartmaterial visar att ett äldre gatunät funnits inom det aktuella området åtminstone fram till 1779 (figur 3).

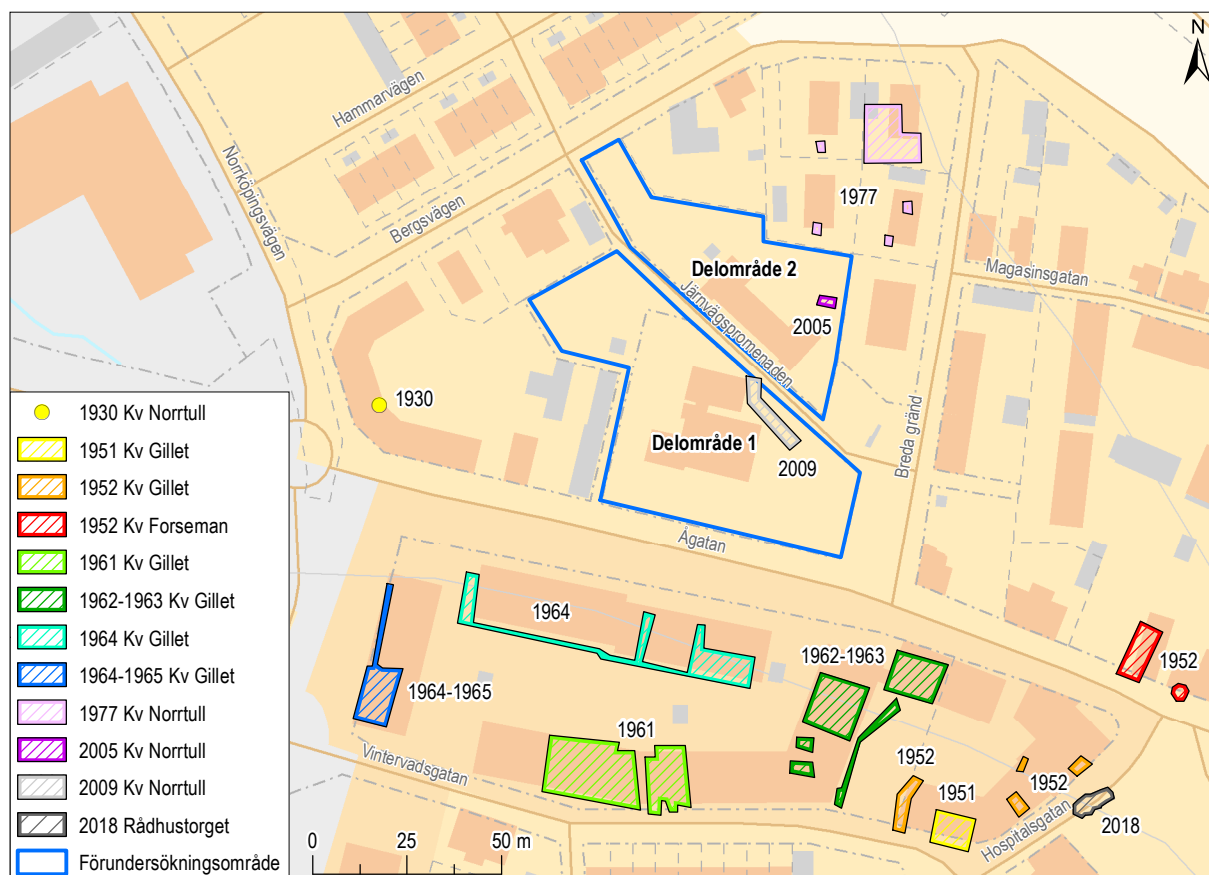
Figur 3. Det historiska Söderköping och dess utbredning år 1779 (LMS D111-1:16). I kartan framgår hur man inom forskningen sett stadens framväxt under 1200- och 1300-talen, med Drothemskvarteret i väster, Bergskvarteret i norr och Hagakvarteret i öster. Tidigare arkeologiska undersökningar visar att både dagens och det tidigmoderna vägnätet härstammar från stadens äldsta tid och att det mellan tomterna har funnits träbrolagda gränder (efter Harrison 2012:72 ff). Undersökningsområdet och, där påvisade, kavelbrosträckningar är markerade. Skala 1:2500.

Det aktuella undersökningsområdet ligger i Bergskvarteret. "Kvartersnamnen" är idag dock något missvisande, då det avser ett område som består av flera "moderna" kvarter. Undersökningsområdet är således avgränsat till fastigheterna med beteckningarna kvarteret Norrtull 13 och 19 samt Söderköping 2:84. Området är i söder avgränsat av Ågatan – i vilken Lillån ligger kulverterad – i norr av Bergsvägen, i väst av Norrköpingsvägen och i öster av Breda gränd (figur 4). Diagonalt över området går Järnvägspromenaden, en gång-/cykelväg, som följer en äldre järnvägssträckning. Järnvägsstationen låg i den västra änden av Järnvägspromenaden. Längs med gång-/cykelvägen står ännu en rad med träd som planterades för att fånga upp röken från lokomotiven.

Utifrån 1701 års arealavmätning (LMM 05-söd-6) framgår att området för undersökningen framförallt ligger i enskild – det vill säga i privat – ägo, utom i nordöst, vilken betecknas som stadens tomter (Lundberg 1928:48ff). Kartan är, i förhållande till senare kartor, något skissartad och kräver närmare

studier för att reda ut. I jämförelse med senare kartor tycks dock tomtstrukturen gå igen och undersökningsområdet sammanfaller med vad som i en mätning från 1779 betecknas med följande tomt-numrering: 3, 3†, 4†, 4, 6 och 7 (LMS D111-1:16 Söderköpings stad). I akten till kartan är åtminstone tomterna 3† och 4 bebodda vid denna tid. Tomt nummer 6 betecknas som en grästomt, nummer 7 som obebyggd. För nummer 3 och 4† redogörs för ägoförhållandena, men inte huruvida tomterna vid tillfället för mätningen är bebodda eller ej. Det är emellertid tydligt, både 1701 och 1779, att undersökningsområdet ryms inom vad som får betraktas som urban bebyggelse (jfr figur 3).

Vid en tidigare undersökning i kvarteret Norrtulls nordöstra hörn har en myntskatt med cirka 5 000 silvermynt daterade till 1300-talets slut påträffats (Tesch 1987). I ett diplom från år 1458 omtalas Bergskvarteret som Köpmanna-fjärdingen, vilket antyder att denna stadsdel kan ha haft en merkantil inriktning (Ljung 1949:149), det vill säga att kvarteret har hyst handel och hantverk.

Figur 4. Tidigare undersökningar i närområdet. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:2 000.

Årtal för undersökn.	Kvarter	Resultat
1930	Kv. Norrtull	Ekbjälkar på stengrund (Broberg & Hasselmo 1978:26ff).
1977	Kv. Norrtull	Nedbränt flerrummigt hus med mynnskatt (Broberg & Hasselmo 1978:26ff).
2005	Kv. Norrtull	Kulturlager med keramik från 1600–1800-tal (Lundberg 2006).
2009	Kv. Norrtull	Stensyllar, möjligen från byggnad äldre än 1800-tal (Karlsson 2011).
1951	Kv. Gillet	Tvårummig källare av sten med valv av tegel, det ena rummet kryssvalvt, det andra tunnvalvt (Broberg & Hasselmo 1978:26ff).
1952	Kv. Gillet	Murstock och trärester, kavelbroar, källare av sten med tunnvalv av tegel (Broberg & Hasselmo 1978:26ff).
1961	Kv. Gillet	Byggnadsrester av trä. Kavelbroar, gårdskomplex, bland annat en silversmedja (Broberg & Hasselmo 1978:26ff).
1962–1963	Kv. Gillet	Byggnadsrester av trä, kavelbroar, slaktarbod (Broberg & Hasselmo 1978:26ff).
1964	Kv. Gillet	Byggnadsrester av trä, kar och brunn. Stenmur. Å-skoning av pålar (Broberg & Hasselmo 1978:26ff).
1964–1965	Kv. Gillet	Byggnadsrester av trä, kavelbroar (Broberg & Hasselmo 1978:26ff).
1952	Kv. Forseman	Byggnadsrester av trä, kavelbroar (Broberg & Hasselmo 1978:26ff).
2018	Rådhusstorget	Kulturlager, trästockar, stenläggningar, trästolpe (Karlsson 2019).

Figur 5. Sammanställning av arkeologiska undersökningar och iakttagelser i närområdet.

De mindre undersökningar som tidigare har genomförts inom kvarteret Norrtull har påvisat förekomst av senmedeltida kulturlager med byggnadslämningar. Kulturlagren tycks ha en mäktighet om 0,2–0,5 meter som överlagras av 0,3–0,6 meter tjocka påförda massor (jfr Broberg 1996, Tesch 1987). År 2005 gjordes en begränsad arkeologisk undersökning inom fastigheten. Kulturlager påträffades på 0,2 meters djup men endast en mycket liten del av lagren kom att undersökas. Det översta lagret

bestod av omrörda kulturlager och fynd av fajans och yngre rödgods vilket pekar på en datering till 1600–1800-talen (Lundberg 2006).

En sammanställning av tidigare undersökningar i närområdet ger en bild av urban bebyggelse av trä och sten, genomkorsad av smala träbrolagda gränder (figur 4 och 5). Fyndmaterialet indikerar att det bedrivits handel och hantverk i området.

FRÅGESTÄLLNINGAR

I syfte att avgränsa och beskriva fornlämningen i området har vi vid undersökningen utgått från följande frågor:

- Finns det bevarade kulturlager i denna del av stadsområdet?
- Om så, vilken karaktär har de? Mäktighet?
- Finns det bevarade byggnadslämningar?
- Finns det bevarade gatusträckningar?
- Vilken datering har lämningarna?

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Undersökningsområdet utgörs av cirka 5 600 m², dock finns här en tidigare brandstation samt förskolor med tillhörande lekplats som täcker sammanlagt cirka 1 470 m². Således var endast cirka 4 100 m² tillgängliga för undersökning (figur 6). Av brandstationen var dock cirka 120 m² källarförsedd, varför inget av arkeologiskt intresse kan förväntas här. Under de andra byggnaderna kan emellertid arkeologiska lämningar finnas. Ett planerat schakt, norr om förskolebyggnaden, utgick då schaktningen av detta skulle ha förstört en relativt ny lekplats. Hur det ser ut här avseende arkeologiska förutsättningar vet vi således inte.

Vid undersökningen grävdes 14 schakt om sammanlagt cirka 85 löpmeter och 210 m², sammanlagt cirka 4% av den totala ytan och 5% av den tillgängliga ytan. Undersökningsdjup, inklusive matjord, asfalt och bärlager varierade mellan 0,6–1,5 meter. Kulturlagertjocklek, exklusive nyare påförda lager, varierade mellan 0,2–1,0 meter.

Schakten var fördelade på två delområden: *delområde 1* söder om Järnvägspromenaden och *delområde 2* norr om Järnvägspromenaden. Schakten placerades

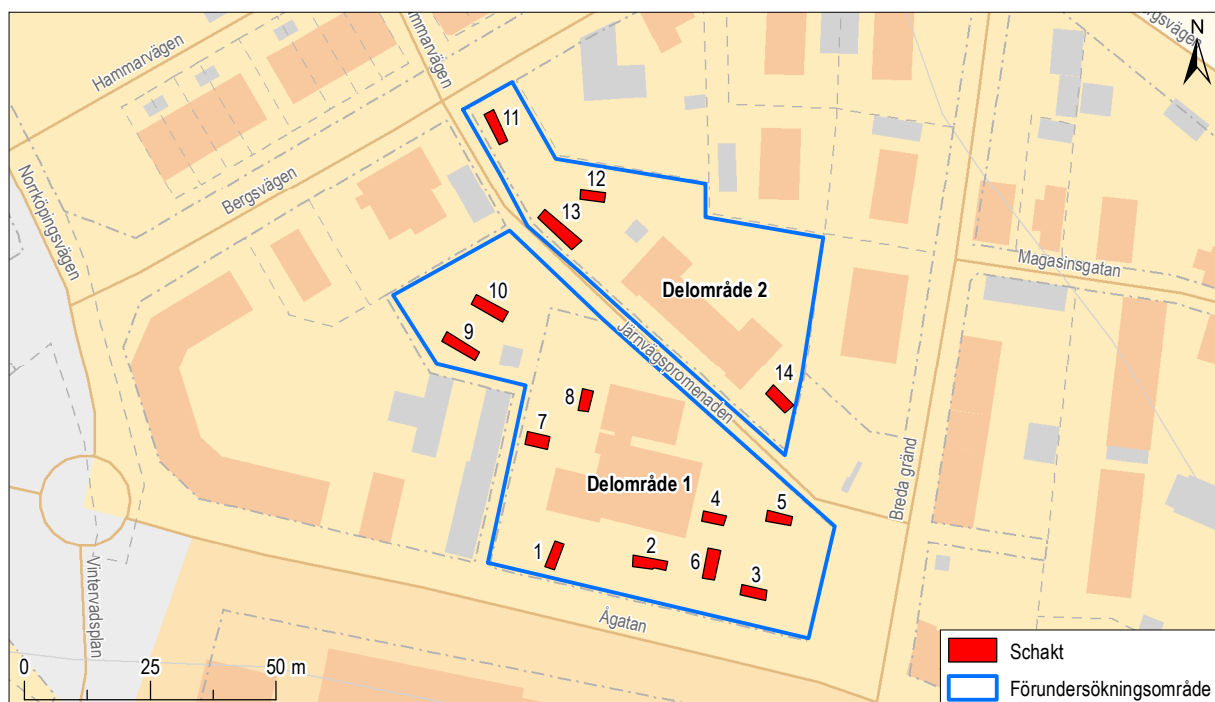
så att lämningar, topografi och uppgifter i det historiska kartmaterialet skulle kunna länkas samman (jfr figur 3 och 6).

I syfte att om möjligt avgränsa stadens kulturlagerområde grävdes schakten med maskin skiktvis ner till orörd markyta. När lämningar påträffades avbröts schaktningen och lämningarna frilades för hand och dokumenterades genom inmätning, fotografering och beskrivning. Därefter återupptogs schaktningen. Dokumentation gjordes främst digitalt, men där det ansågs nödvändigt handritades sektioner.

Schaktens längd varierade mellan cirka 5 och 10 meter, medan bredden för samtliga schakt uppgick till cirka 2 meter.

Fynd insamlades i daterande syfte och gjordes således restriktivt. Metalldetektering skedde kontinuerligt i upptagna schakt och i schaktmassor.

Makrofossilprover togs för att fastställa kulturlagrens sammansättning och tillkomst samt markanvändning i området.

Figur 6. Förundersökningsområdet med delområde 1 och 2 samt schakten markerade. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:1 500.

RESULTAT

Här följer en redogörelse av undersökningsresultatet, det vill säga en beskrivning av den i schakten framkomna stratigrafien. Med stratigrafi avses här en sekvens av kulturlager (av mänsklig aktivitet deponerade jordlager), nedgrävningar och fyllningar, odlingshorisonter och konstruktioner, vilka var för sig kallas för kontexter. Vid inmätningen får varje kontext ett nummer, som i den löpande texten uppges kursivt inom parentes. Den stratigrafiska uppbyggnaden representerar en kronologisk utveckling, där det äldsta skedet är längst ner i sekvensen. För att rapporteringen ska göras i "rätt" ordning så redovisas sekvensen nerifrån och upp. I de tekniska uppgifterna för varje schakt uppges schaktets dimensioner samt kulturlagertjocklek. Med kulturlagertjocklek avses här den stratigrafiska frekvensens tjocklek ner till blåleran exklusive asfalt och bärlager.

Vid förundersökningen har en del kontexter daterats genom fynd av keramik. För denna typ av datering föreligger alltid en källkritisk aspekt. Om kontexten till exempel utgör ett så kallat *brukningslager*, och keramiken kan anses vara ditkommen under brukningsperioden, så erhålls en datering av lagret. Keramiken kan emellertid ha varit gammal när den kom i jorden eller ha kommit dit sekundärt – alltså i andra hand – till exempel med påförd gödsel. Vid så kallade *påförda lager* ger keramiken en *terminus*

post quem-datering (*t.p.q.*), det vill säga lagret har tillkommit tidigast efter (post) den dateringen som skärvan ger. På så sätt kan även underliggande och överliggande kontexter få indirekta dateringar. En överliggande kontext får även den en *t.p.q.*, medan en underliggande däremot får en *terminus ante quem*-datering (*t.a.q.*), det vill säga kontexten har sannolikt tillkommit före (*ante*) den datering som keramiken ger. Säkrast datering erhålls när flera dateringar i en stratigrafisk sekvens bekräftar varandra.

En annan dateringsmetod som har använts i undersökning är dendrokronologisk analys, det som i vardagstal kallas årsringsdatering (av timmer). Årsringarna i ett prov jämförs då med tidigare kända serier av årsringar, varvid timrets datering och ursprung erhålls. I bästa fall kan man genom sådan analys få fram ett exakt fällningsår för trädet. Här måste man dock vara medveten om att timmer kan återanvändas.

I rapporten förekommer att dateringar uppges i årtal, men även med begreppen hög- och senmedeltid, vilket motsvarar perioderna cirka 1200–1350 respektive cirka 1350–1500. Även begreppen tidigmodern tid och modern tid förekommer. Dessa perioder avser tiden cirka 1500–1800, respektive tiden 1800 och framåt.

Delområde 1

Schakt 1

Schaktets storlek: 2,0×5,5 meter

Schaktets djup: 1,2 meter

Kulturlagertjocklek: 0,8 meter

Sammanfattning

I schaktet fanns spår av en högmedeltida bebyggelse som har legat alldeles intill Lillån. Här har marken varit sank och vid undersökningen har rester efter markstabiliserande åtgärder påträffats, samt ett hus med syllsten och lergolv.

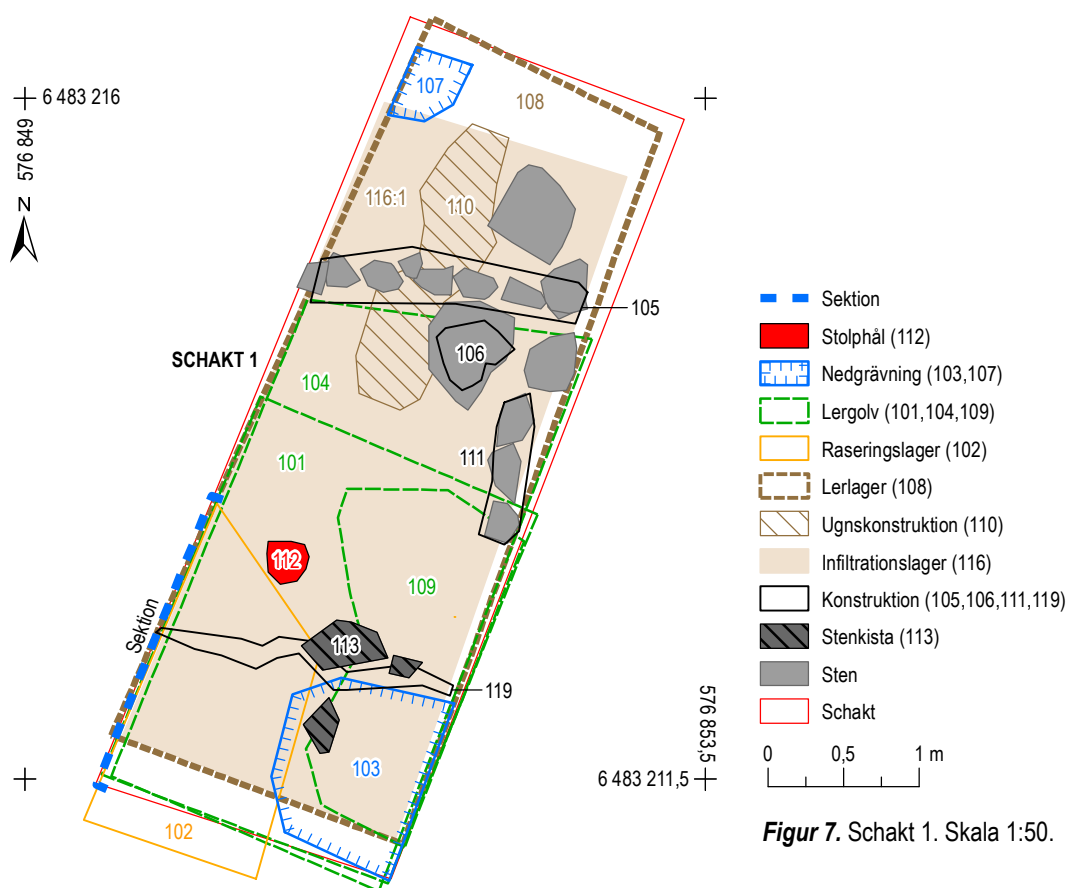
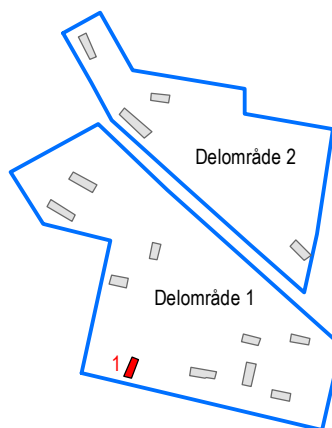
Stratigrafisk redogörelse

Marknivå, cirka 1300

Ovan den naturliga blåleran fanns ett *infiltrationslager* (116), ett lager bestående av blålera med inslag av humös lera och mänsklig aktivitet. Här fanns förekom djurben, keramik, störrar och liggande slänor. Lagret återkom i flera schakt och tolkas som resultatet av markberedning, det vill säga: infiltrationen är ett resultat av grävarbeten, stabilisering av marken, sophantering med mera. Denna infiltration

har främst skett vid bearbetning av ovanliggande markhorisonter. Sannolikt har den mesta infiltrationen skett i samband med att marken tagits i anspråk för bebyggelse eller odling.

Ovan detta lager låg ett torvigt *lerlager* (108). Det gick emellertid inte att utifrån växtmakrofossilanalysen avgöra om lagret representerade en äldre markyta. Dock innehöll proverna hushållsavfall och keramik (bilaga 3 och 4), och kan genom keramiken dateras till 1300- och 1400-talen.

Figur 7. Schakt 1. Skala 1:50.

Stenkista

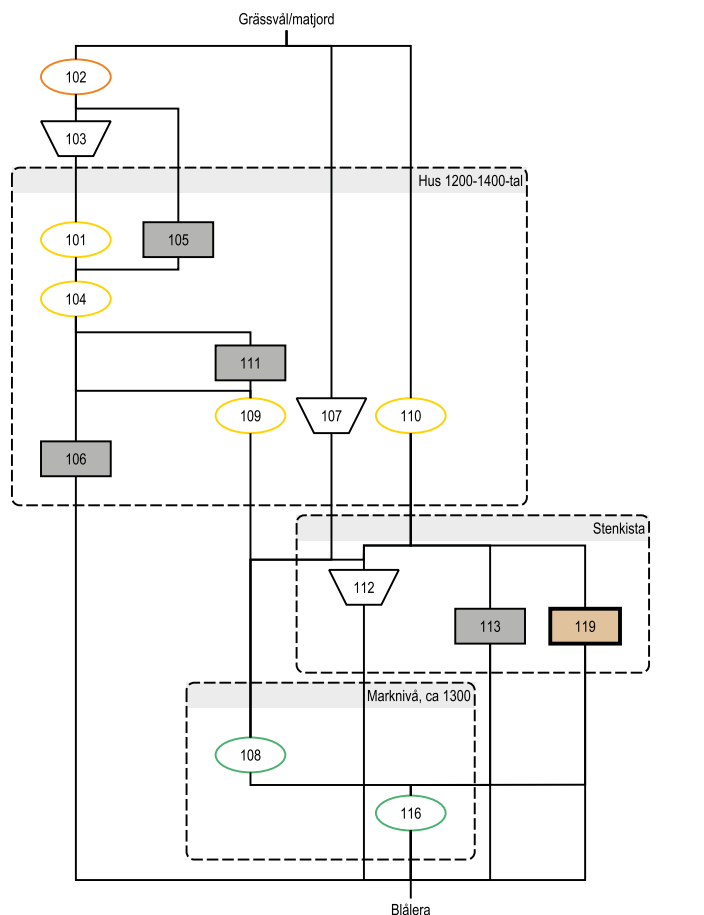
I lager 116, möjligen även grävt genom lager 108, fanns en öst – västligt orienterad rad med rester av *stående plank* (119), och ett inslag av *sten* (113). Möjligen kan det vara delar av en stenkista eller rustbädd, som fungerat som stabilisering åt ovanliggande bebyggelse. Till detta sammanhang kan möjligen även ett påträffat *stolphål* (112) ses.

Hus, 1200–1400-tal

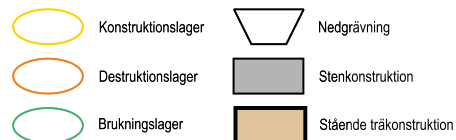
Ovan dessa lämningar finns spår av bebyggelse, vilka framkom i form av fragmenterade *lergolv* (101, 104 och 109), ett lager med *bränd lera* (110) och i anknytning till detta en *nedgrävning* (107) och *syllstensrader* (105, 106 och 111). Det är frågan om en till två byggnader, vilka genom keramik kan dateras till 1200–1400-tal. Då underliggande lager har en datering till 1300–1400-tal så bör byggnaden eller byggnaderna snarare föras till denna period.

Modern tid

Längst upp i den stratigrafiska sekvensen fanns ett påfört *raseringslager* (102) och en *nedgrävning med fyllning* (103). Lager, fyllning och nedgrävning kan genom innehåll av modernt byggnadsmaterial dateras till 1900-tal.

Figur 8.
Matris över
schakt 1.

Figur 9. Keramik från schakt 1. Skala 1:1.

- A. Del av buk och botten från ett krus i stengods (F101:9:1). Importerat från Siegburg i Tyskland. Cirka 1325–1450.
 B. Del av buk från ett krus (F108:101:1), tidigt stengods med engobe. Importerat från Tyskland. Cirka 1300–1400.
 C. Hank från krus i tidigt stengods med engobe (F108:101:2). Importerad från Tyskland. Cirka 1300–1400.
 D. Mynning och hals från krus i stengods (F108:101:3). Importerad från Siegburg i Tyskland. Cirka 1300–1450.

Schakt 2

Schaktets storlek: 2,1×6,9 meter

Schaktets djup: 1,4 meter

Kulturlagertjocklek: 1,0 meter

Sammanfattning

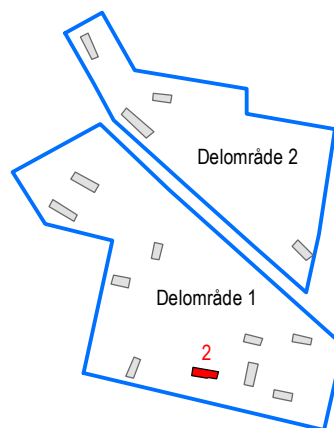
I schaktet finns spår av en högmedeltida bebyggelse som har legat alldeles intill Lillån. Här har marken varit sank och vid undersökningen påträffades en tjock rustbädd på vilken en kavelbro och en byggnad lagts ut. Bebyggelse och gatusystemet bör ha tillkommit runt mitten av 1200-talet. Kavelbron följer en tomtgräns som återfinns i det tidigmoderna kartmaterialet, men kavelbrons placering indikerar att tomtindelningen i den här delen av Söderköping tillkommit på 1200-talet.

Stratigrafisk redogörelse

Ovan den naturliga blåleran återfanns *infiltrationslager* (116) (jfr schakt 1). I schakt 2 framkom i detta lager en skärva svartgods daterad till perioden 1200–1400 (F116:617:2, figur 13).

Rustbädd

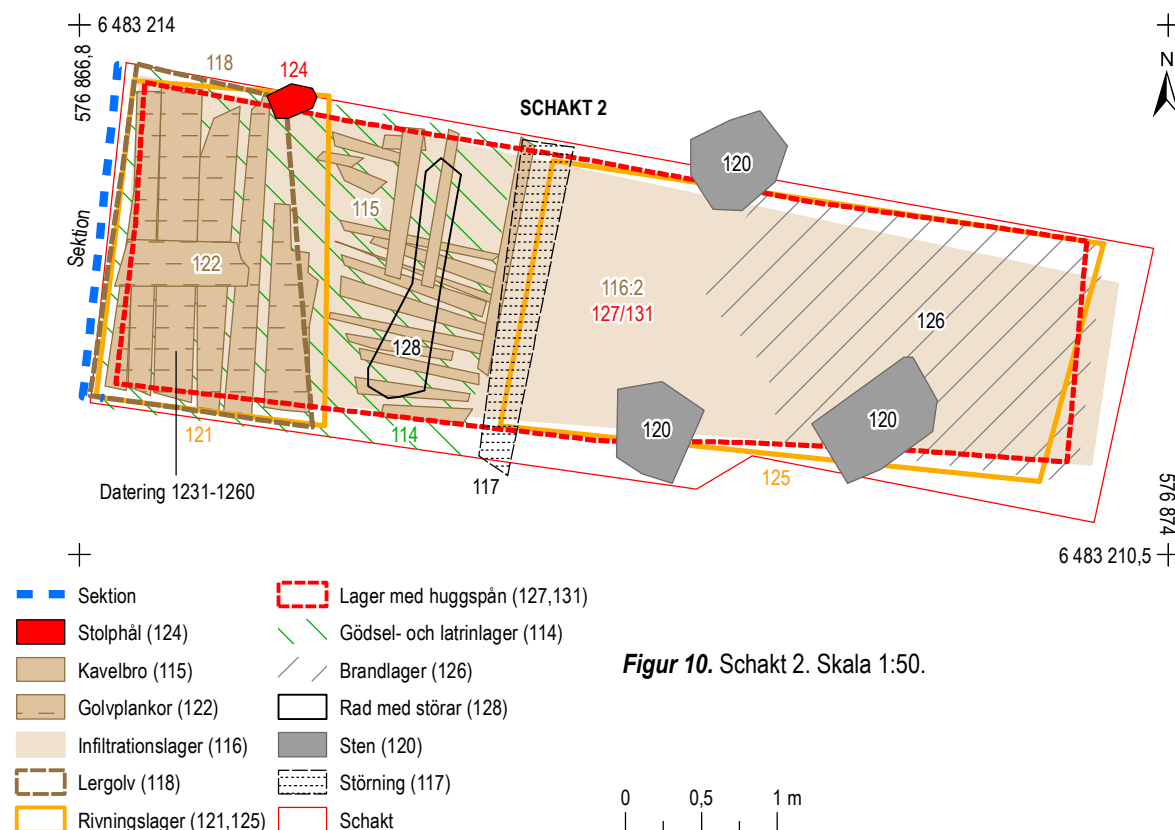
För att förbättra förutsättningarna för bebyggelse så har man på infiltrationslagret lagt en rustbädd bestående av ett tjockt *lager med trähuggspån* (131).

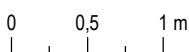
Genom rustbädden har det drivits ner en nord – sydligt orienterad rad med *störar* (128). Ovan detta har man sedan lagt ut ytterligare *trähuggspån* (127), så att en sammanlagt cirka 0,6 meter tjock rustbädd har skapats. Det övre lagret av huggspån kan genom keramik dateras till perioden 1250–1400 (bilaga 3).

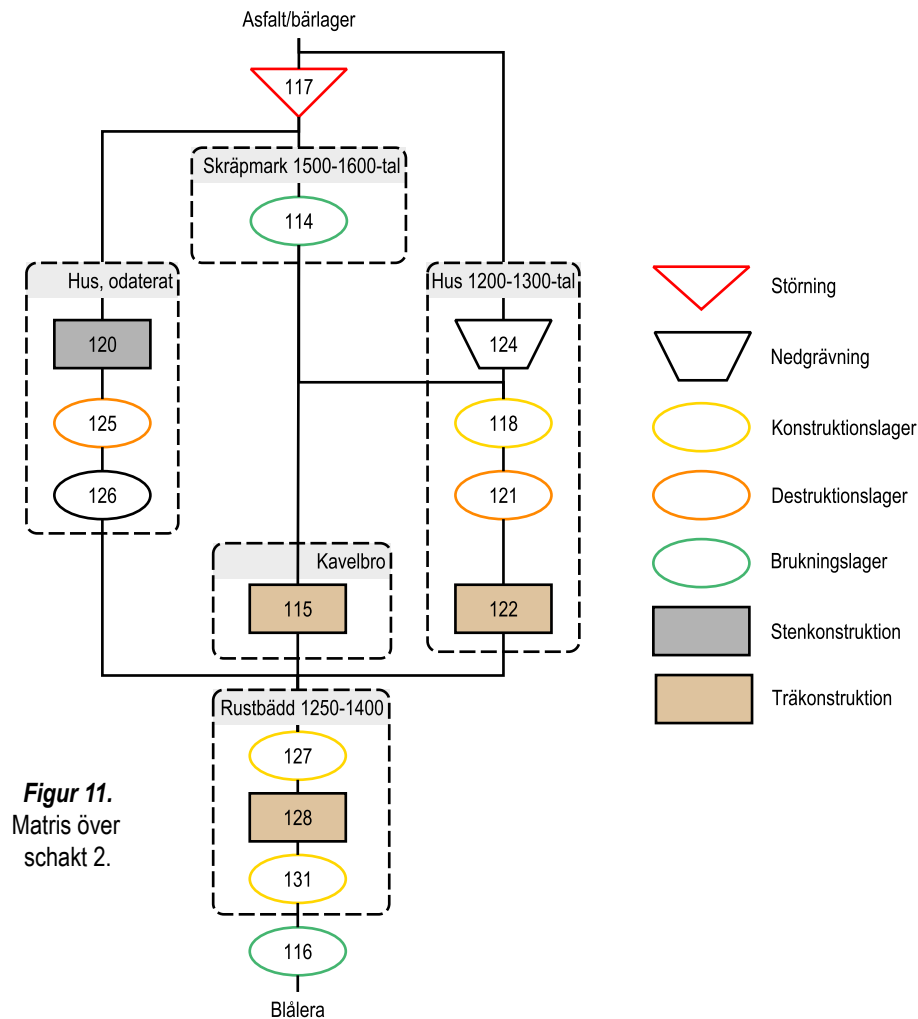
Kavelbro

På rustbädden har bebyggelse anlagts i form av en *kavelbro* (115) och – vad som i nuläget tolkas som – en byggnad. Kavelbron var orienterad i nord – sydlig riktning, och leder ner till Lillån och följer en tomtgräns som finns markerad i det historiska kartmaterialet (jfr figur 3).

Figur 10. Schakt 2. Skala 1:50.

Figur 11.
Matris över
schakt 2.

Hus, 1200–1300-tal

Resterna av den påträffade byggnaden består av fyra *golvplankor* (122), som ligger utmed kavelbron. Plankorna härrör från tallar som har avverkats under perioden 1231–1260 (bilaga 5). Plankgolvet täcktes av ett *rivnings-/utjämningslager* (121) som innehöll keramik som kan dateras till 1200-talet fram till 1300-talets andra hälft (bilaga 3). Huruvida detta lager kommer från en på plats riven struktur, eller om det har blivit dittransporterat som utjämningslager gick inte att avgöra. Kronologiskt kan det kopplas till plankgolvet, men även till den byggnad som representeras av ovanliggande *lergolv* (118), som innehöll keramik daterad till perioden 1275–1375 (bilaga 3). Ett stenskott *stolphål* (124) intill lergolvet kan rumsligt knytas till lergolvet eller till det äldre plankgolvet. Sannolikt har vi en och samma byggnad som genomgått flera faser.

Skräpmark 1500–1600-tal

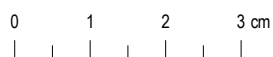
Lergolv (118) och *kavelbro* (115) överlagrades av ett *gödsel- och latrinlager* (114). I latrinerna förekommer kärnor från importerade fikon och vindruvor (rusin), och man kan tänka sig att det kom från den mera burgna delen av stadens befolkning (bilaga 4). I övrigt talar makrofossilproverna från lagret (114) för att miljön i området ska räknas som skräpmark. Lagret innehåller keramik som kan dateras till medeltiden och till perioden 1500–1600-tal (bilaga 3), och möjligen har ytan under senmedeltid och tidigmodern tid legat för fåfot, det vill säga man har använt marken för bete.

Hus, odaterat

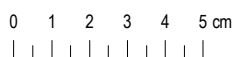
Vid sidan om kavelbron fanns ett mindre *brandlager* (126), täckt av ett *rivningslager* (125) samt några större *stenar* (120). Dessa lämningar framkom direkt under asfalt och bärlager, men skulle kunna härröra från den medeltida bebyggelsen. Daterande fynd som kan knytas till dessa kontexter saknas dessvärre.

Figur 12. Kavelbro (115), till vänster i bild, och plankgolv (122), till höger i bild. Foto från norr.

Figur 13. Del av buk och botten från en gryta i yngre svartgods (F116:617:2). Cirka 1200–1400. Skala 1:1.

Figur 14. Botten från en kruka i yngre rödgods (F114:306:1). Cirka 1550. Skala 1:2.

Schakt 3

Schaktets storlek: 2,0×5,0 meter

Schaktets djup: 1,5 meter

Kulturlagertjocklek: 0,8 meter

Sammanfattning

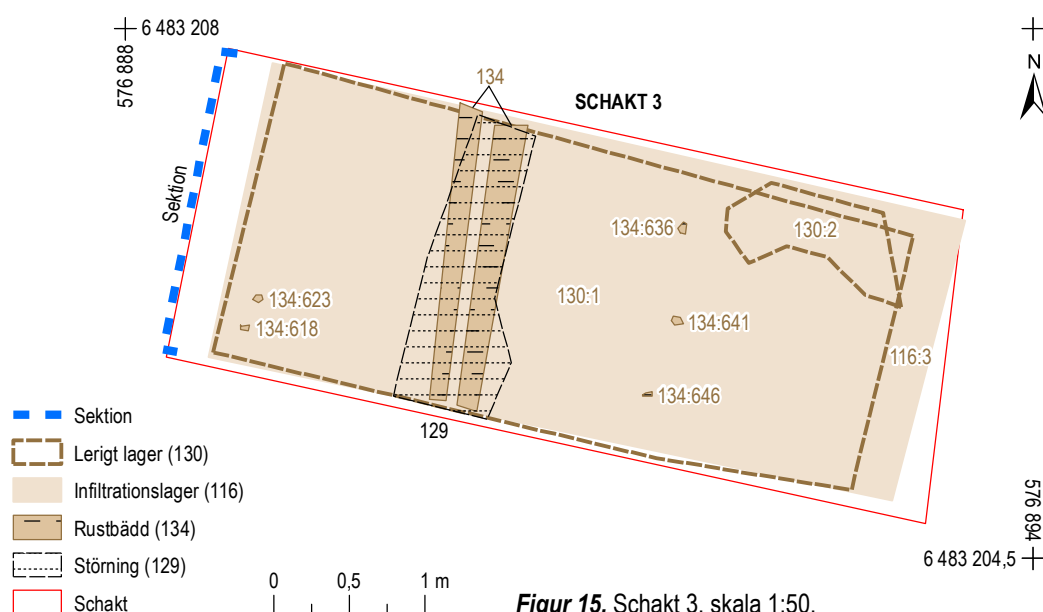
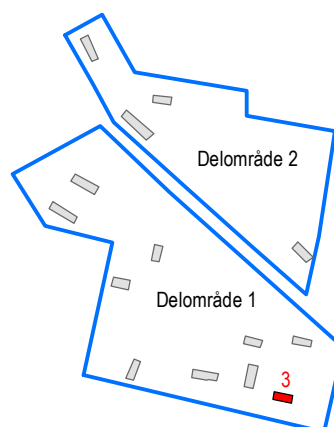
I schaktet uppvisades en högre grad av sentida avröjning. Det vill säga: vid någon tidpunkt har jordmassor grävts bort. Direkt under ett modernt utfyllnadslager framkom således ett avröjt medeltida kulturlager med bränd lera, kol och sot bevarat, samt under det en rustbädd och möjliga spår av användning som våtäng.

Stratigrafisk redogörelse

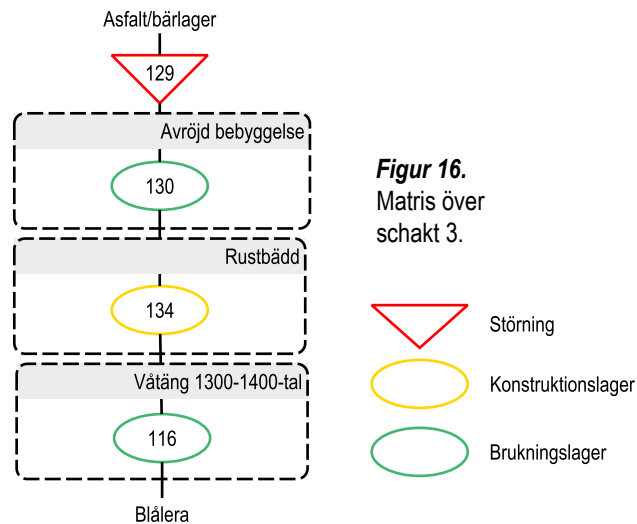
Våtäng, 1300–1400-tal

Infiltrationslager (116, jfr schakt 1), ovan blåleran, innehöll gödsel och fröer av svinmålla och olika starrarter. Detta talar för att de djur som har gett upphov till gödslet har utfodrats från våtäng (bilaga 4). Närheten till Lillån samt den leriga under-

grunden talar för att djuren möjligen har betat på plats, innan marken togs i anspråk för bebyggelse. Keramikfynd ger ett stort dateringsspann till tiden 1200–1600-tal. Möjligen kan detta snävas ner till perioden 1300–1400-tal (bilaga 3). Dock har marken varit exponerad och påverkad av senare tider (jfr schakt 1), både datering och funktion är således osäker. Keramikfynden ska möjligen knytas till bebyggelsen som senare tillkommer.

Figur 15. Schakt 3, skala 1:50.

Figur 16.
Matris över
schakt 3.

Rustbädd

På infiltrationslagret hade en rustbädd, bestående av slanor och nerkörda spetsade störrar, anlagts. Inga bevarade byggnadslämningar kunde konstateras på platsen.

Avröjd bebyggelse

Ovan rustbädden framkom ett *lerigt lager* med inblandning av kol och sot samt linser av bränd lera (130). Ytan bedömdes vara avröjd och keramikfynd i lagret kunde dateras till perioden 1250–1450, möjligen 1300–1350 (bilaga 3), vilket i tid korresponderar med bebyggelseetableringen i de två förra schakten. Till skillnad från dessa syntes en avröjning av ytan, vilket i de andra schakten endast kunde anas via avsaknad av sentida fynd.

Schakt 4

Schaktets storlek: 2,0×4,6 meter

Schaktets djup: 1,4 meter

Kulturlagertjocklek: 0,8 meter

Sammanfattning

Även i detta schakt påträffades rester av plank som tolkades som delar av en kavelbro eller möjligen en rustbädd. Det framkom även möjliga byggnadslämningar med tidigmodern datering samt rivningsmassor från bebyggelse som kan dateras till modern tid.

Stratigrafisk redogörelse

Kavelbro eller rustbädd

Ovan den naturliga blåleran och *infiltrationslager* (116, jfr schakt 1) hade *träplankor* (136) lagts ut. Dessa tolkades som delar av en träbroläggning, eventuellt delar av en rustbädd. Planken följer den historiska tomtgränsen (jfr figur 3), vilket talar för ett gatuavsnitt.

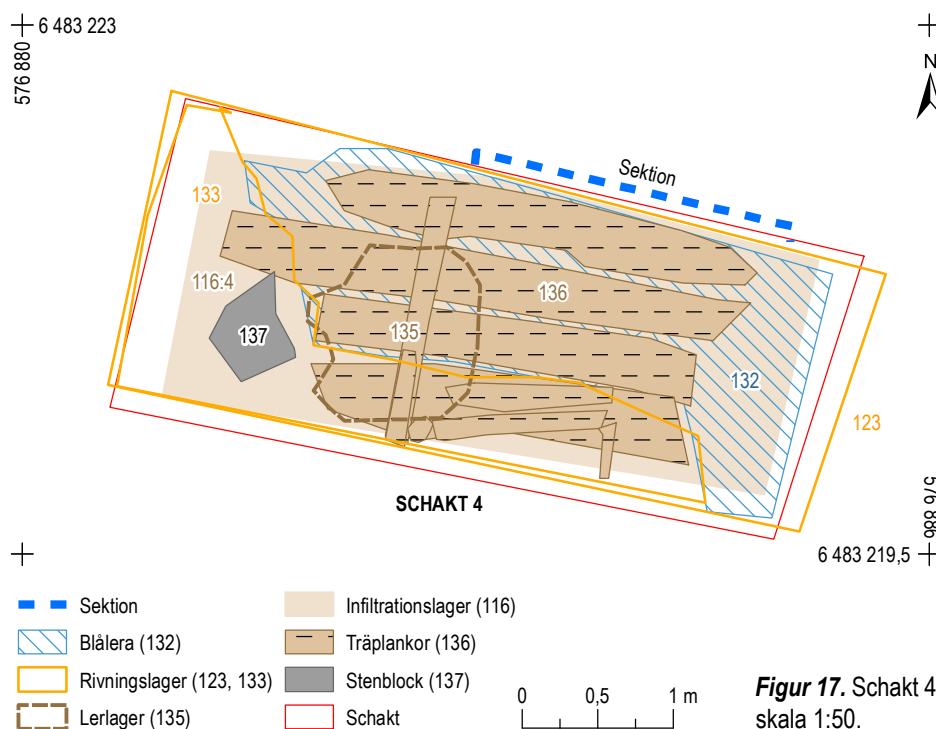
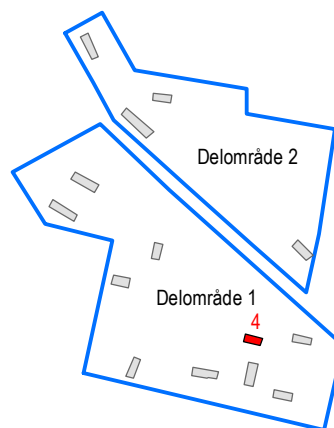
Hus, 1500–1700-tal

På plankorna låg ett *stenblock* (137) samt ett *lager med vit lera* (135), vilket skulle utgöra rester av en syllstensrad och ett lergolv. Liksom i schakt 2 kan

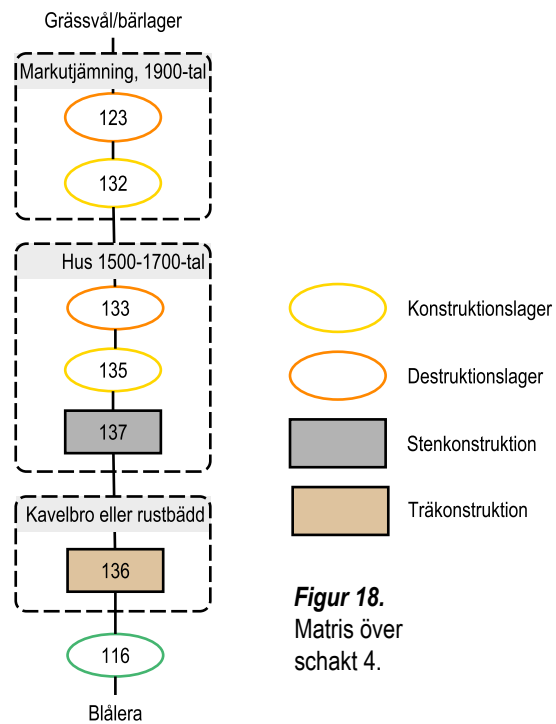
lämningarna således tolkas som en byggnad intill tomtgräns. Lerlagret (135) täcktes av ett lager med *rivningsmassor* (133), med inslag av magert kalkbruk och tegel. I massorna framkom ett ben från en trebensgryta, eller trebenspanna, med en datering till 1500–1700 (bilaga 2 och 3).

Markutjämning, 1900-tal

Sannolikt har marken jämnats ut, och ovan utjämningen har ett *lager blålera lagts* (132), på vilket modern bebyggelse har uppförts. Spår av detta fanns i form av ett *rivningslager* (123) med 1900-tals material, vilket framkom omedelbart under befintlig gräsvål.

Figur 17. Schakt 4, skala 1:50.

Figur 18.
Matris över
schakt 4.

Figur 19. Träplankor (136), möjligen del av träbroläggning eller rustbädd. Foto från öster.

Schakt 5

Schaktets storlek: 2,0×5,0 meter

Schaktets djup: 1,6 meter

Kulturlagertjocklek: 1,1 meter

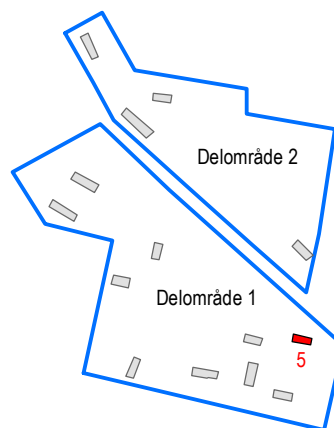
Sammanfattning

I schaktet framkom spår av tre bebyggelsefaser. Den äldsta utgörs av vad som möjligen är en medeltida stenkällare. Den källarförsedda byggnaden har så småningom fått ge plats åt ny bebyggelse, kanske i tegel och även den möjligen av medeltida datering med kontinuitet upp i tidigmodern tid. Huruvida området har legat utan bebyggelse ett tag eller inte har inte gått att avgöra, men den sista bebyggelsen på platsen tycks vara uppförd under modern tid, det vill säga efter 1800.

Stratigrafisk redogörelse

Rustbädd

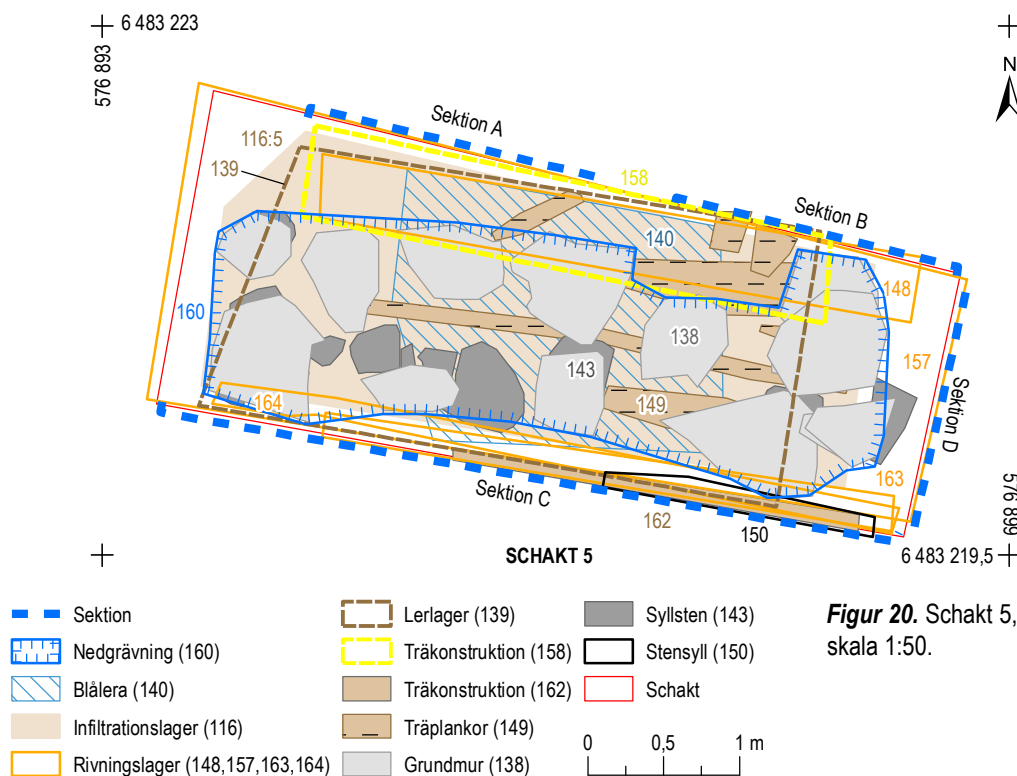
Ovan den naturliga blåleran och *infiltrationslager* (116, jfr schakt 1) hade *plankor* (149) lagts ut. Möjligen utgjorde dessa rester av ett trägolv, men mera troligt var de en form av rustbädd.

Högmedeltida bebyggelse med källare

Till plankorna kan möjligen en rad med *syllsten* (143) kopplas. Denna tolkas som en grundmur, eller en källarmur, tillhörande en riven byggnad.

Ovan källarmuren har ett lager *blålera* (140) lagts ut. Detta innehöll lerklining och tegel samt keramik som daterades till cirka 1250–1400. Lagret tolkades som påfört, men keramiken ger en t.p.q. (datum efter vilket) för när lagret har tillkommit. Sannolikt ser vi här högmedeltida bebyggelse lämningar med källare som har rivits för att ge plats åt ny bebyggelse.

Figur 20. Schakt 5, skala 1:50.

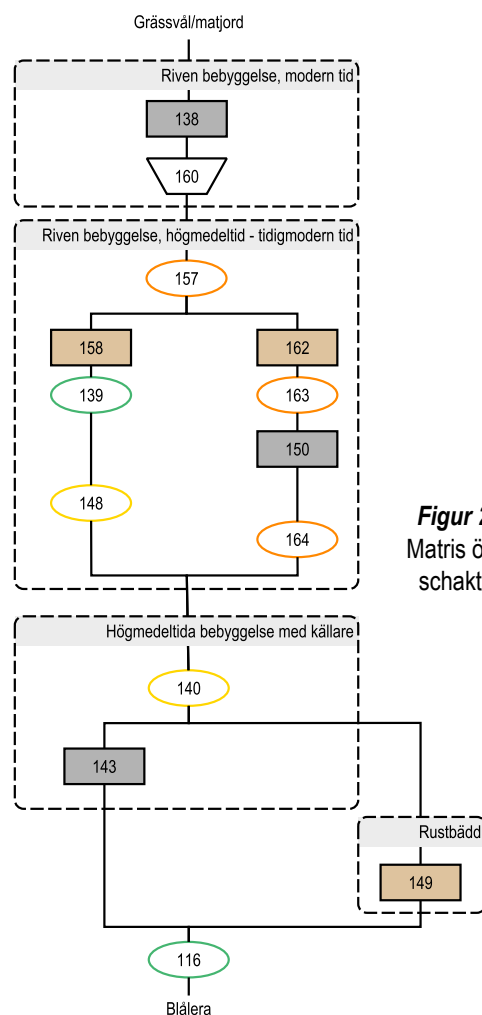
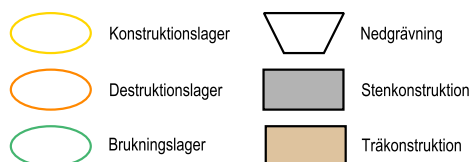
Riven bebyggelse, högmedeltid – tidigmodern tid

Ovan den påförda blåleran (140) var den stratigrafiska situationen mer komplex. Här fanns flera rivningslager (148, 163 och 164), en möjlig stensyll (150), ett lerlager (139) med keramik daterad till 1325–1500 samt fragment av träkonstruktioner (158 och 162).

Ytterligare ett rivningslager (157) täcker åter området. Inslag av kalkbruk och tegelkross av tidigmodern typ samt ett en del icke-ornerat kritpipskaft (ej tillvarataget) talar för en bebyggelsekontinuitet in i tidigmodern tid.

Riven bebyggelse, modern tid

Rivningslager 157, med tidigmodernt material, talar för en ny fas av bebyggelse. I rivningslagret är så ytterligare en grundmur nedgrävd (138, 160), sannolikt från modern bebyggelse.

Figur 21.
Matris över
schakt 5.

Figur 22. Möjlig stensyll (150) med ovanliggande rivningslager (157). Foto från norr.

Schakt 6

Schaktets storlek: 2,5×6,0 meter

Schaktets djup: 1,5 meter

Kulturlagertjocklek: 0,6 meter

Sammanfattning

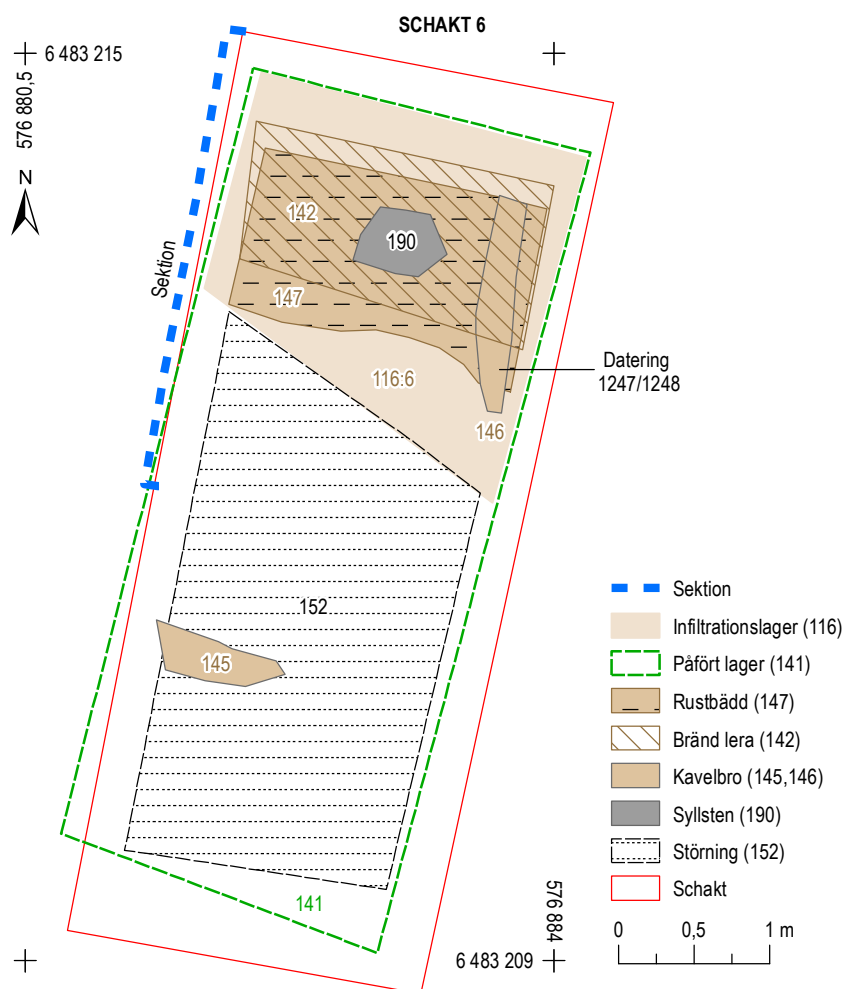
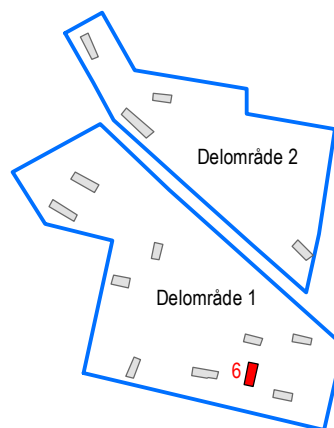
Området var stört av sentida markingrepp, sannolikt göra i samband med anläggandet av en bensinmack. Detta till trots fanns i schaktet bevarade kulturlager med bränd lera, samt en rustbädd och en kavelbro daterad till mitten av 1200-talet.

Stratigrafisk redogörelse

Rustbädd

Ovan den naturliga blåleran och *infiltrationslager* (116, jfr schakt 1) hade en *rustbädd* (147) lagts ut.

Detta var kraftigt nedbrutet – möjligen på grund av syretillförsel genom en stor *sentida nedgrävning* (152) – och bestod av huggspån med stor lerinblandning.

Figur 23. Schakt 6, skala 1:50.

Kavelbro, vintern 1247/1248

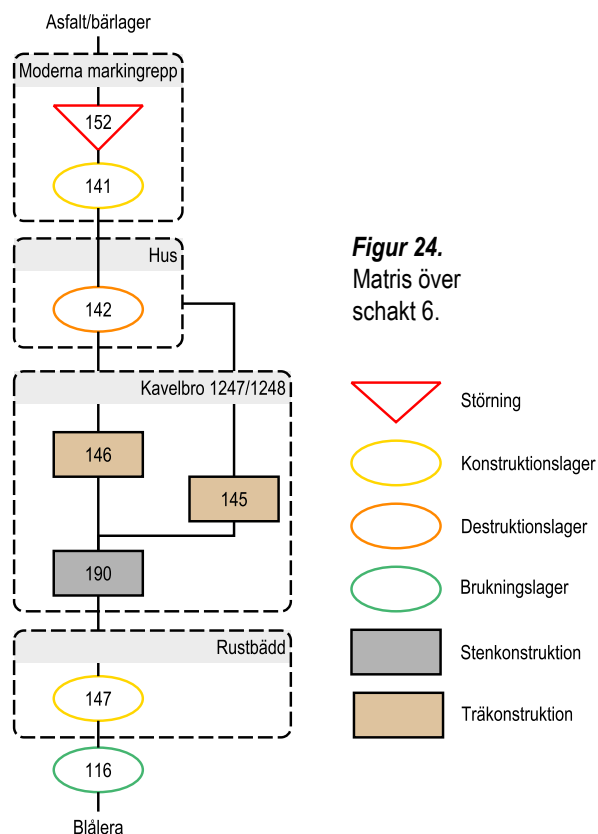
En sten, tolkad som en *syllsten* (190) och vilande på ett lager av näver i rustbädden, framkom i schaktets norra del. På rustbädden fanns även rester av vad som sannolikt är delar av en *kavelbro* (145 och 146). Kavelbrons syll var tillverkad av tall med ett beräknat fällningsår till vintern 1247/1248 (bilaga 5). Kavelbron följde en äldre tomtgräns (jfr figur 3).

Hus

På rustbädd och kavelbro låg ett *lager med bränd lera* (142), möjligen från en intilliggande byggnad.

Moderna markingrepp

Ovan de äldre lämningarna fanns ett *påfört lager* med blålera med inslag av silt och småsten (141), genomgrävt av en större *nedgrävning* (152). Dessa framkom direkt under asfalt och bärlager och knöts till 1900-tals bebyggelsen.

Figur 25. Exempel på bevarade kulturlager (141, 142 och 147), samt en nedgrävning (152). Jämför med figur 34 i bilaga 1. Foto från öster.

Schakt 7

Schaktets storlek: 2,5×4,6 meter

Schaktets djup: 1,2 meter

Kulturlagertjocklek: 0,4 meter

Sammanfattning

I schaktet framkom rester av en sentida byggnad samt ett påfört lager, preliminärt daterat till tidig-modern tid eller senare. I botten av schaktet påträffades två stolphål, varav det ena kan dateras till tidigmodern tid.

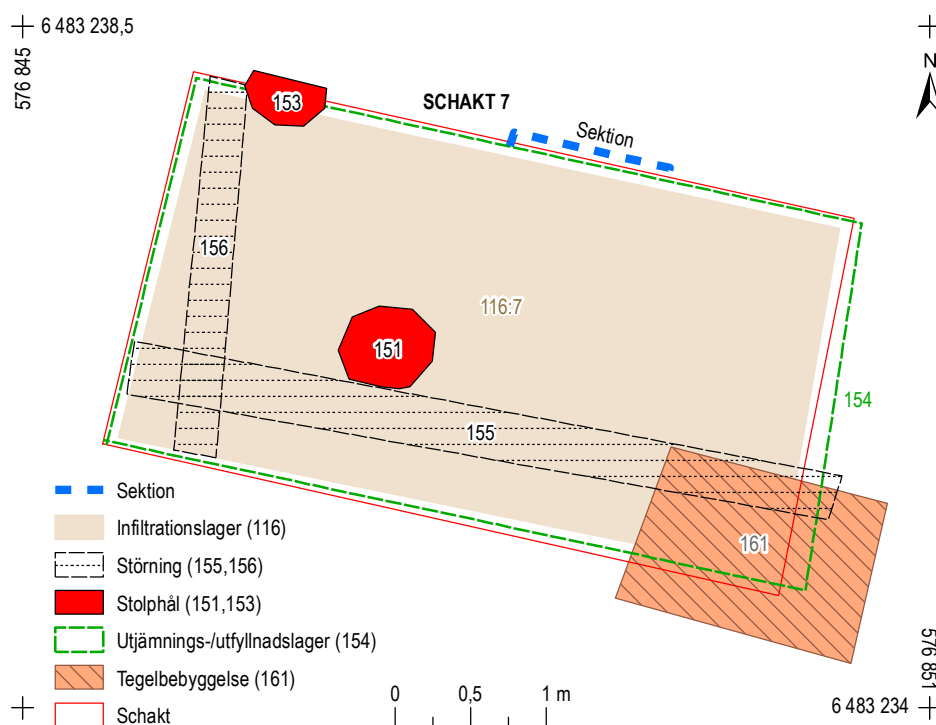
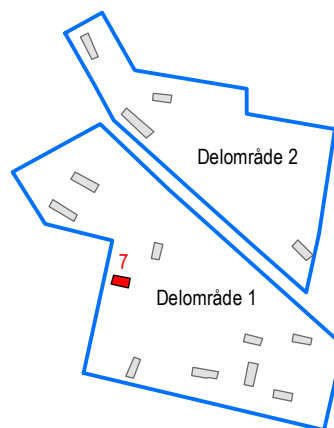
Stratigrafisk redogörelse

Tidigmodern bebyggelse

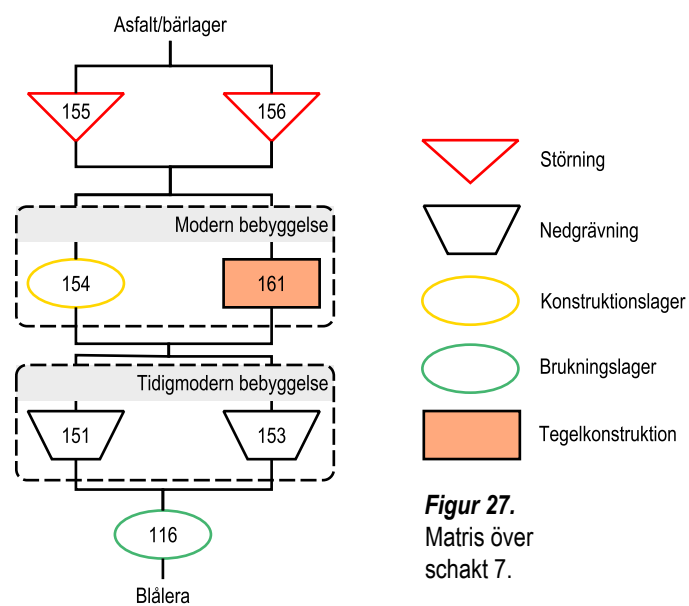
Ovan den naturliga blåeran och *infiltrationslager* (116, jfr schakt 1) fanns *två stolphål* (151 och 153). I det ena (153) framkom en keramikskärva, vilken kan dateras till 1500–1700-tal (bilaga 3).

Modern bebyggelse

I området har även senare tiders bebyggelse avsatt spår genom *utjämnings- eller utfyllnadslager* (154), med keramik från 1800-talet (bilaga 3), samt rester av *tegelbebyggelse* (161).

Figur 26. Schakt 7, skala 1:50.

Figur 28. Sektion med lager 154 och 116. Foto från söder.

Schakt 8

Schaktets storlek: 2,3×4,3 meter

Schaktets djup: 0,9 meter

Kulturlagertjocklek: 0,5 meter

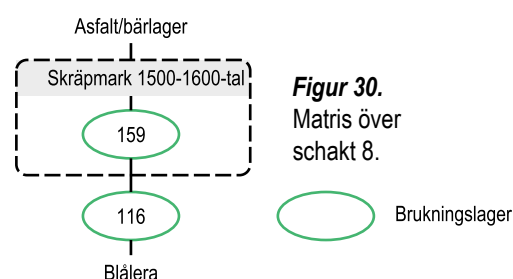
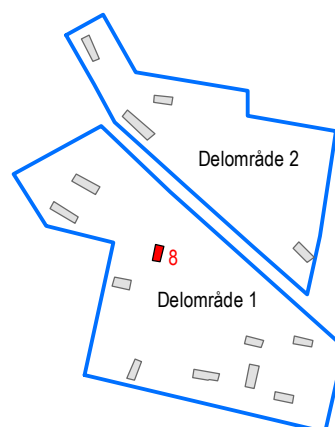
Sammanfattning

Under asfalt och bärlager framkom ett enda tjockt lager mörkbrun lerig matjord; ytan har sannolikt utgjorts av ruderatmark.

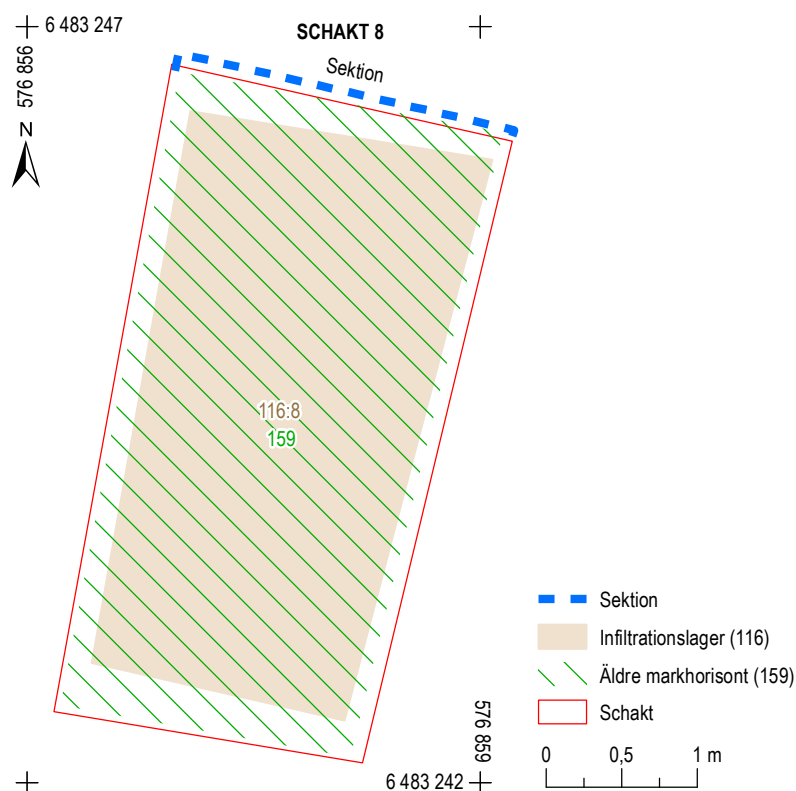
Stratigrafisk redogörelse

Ruderatmark, 1500–1600-tal

Ovan den naturliga blåleran och *infiltrationslager* (116, jfr schakt 1) och direkt under asfalt och bärlager framkom vad som tolkades som en *äldre markhorisont* (159). I det jordprov som togs påträffades emellertid endast svinmålla, vilket talar för att det har varit så kallad ruderatmark (skräpmark) i området (bilaga 4); således en yta som regelbundet utsätts för ingrepp av sådan art att marken ligger öppen, utan täckande växtlighet, under stora delar av tiden.

Figur 30.
Matris över
schakt 8.

Figur 29. Schakt 8, skala 1:50.

Schakt 9

Schaktets storlek: 2,0×7,6 meter

Schaktets djup: 0,7 meter

Kulturlagertjocklek: 0,5 meter

Sammanfattning

Merparten av schaktet täcktes av en stenkonstruktion i 1–2 skift, partiellt fogad med murbruk. Anläggningen kan sannolikt dateras till modern tid, då det mellan stenarna framkom modernt material. Möjligen ska den kopplas till verksamheten kring järnvägen, som följde sträckan för Järnvägspromenaden, i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet.

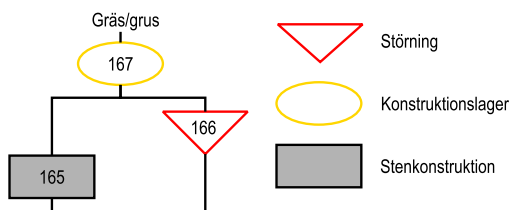
Stratigrafisk redogörelse

Stenkonstruktion, modern tid

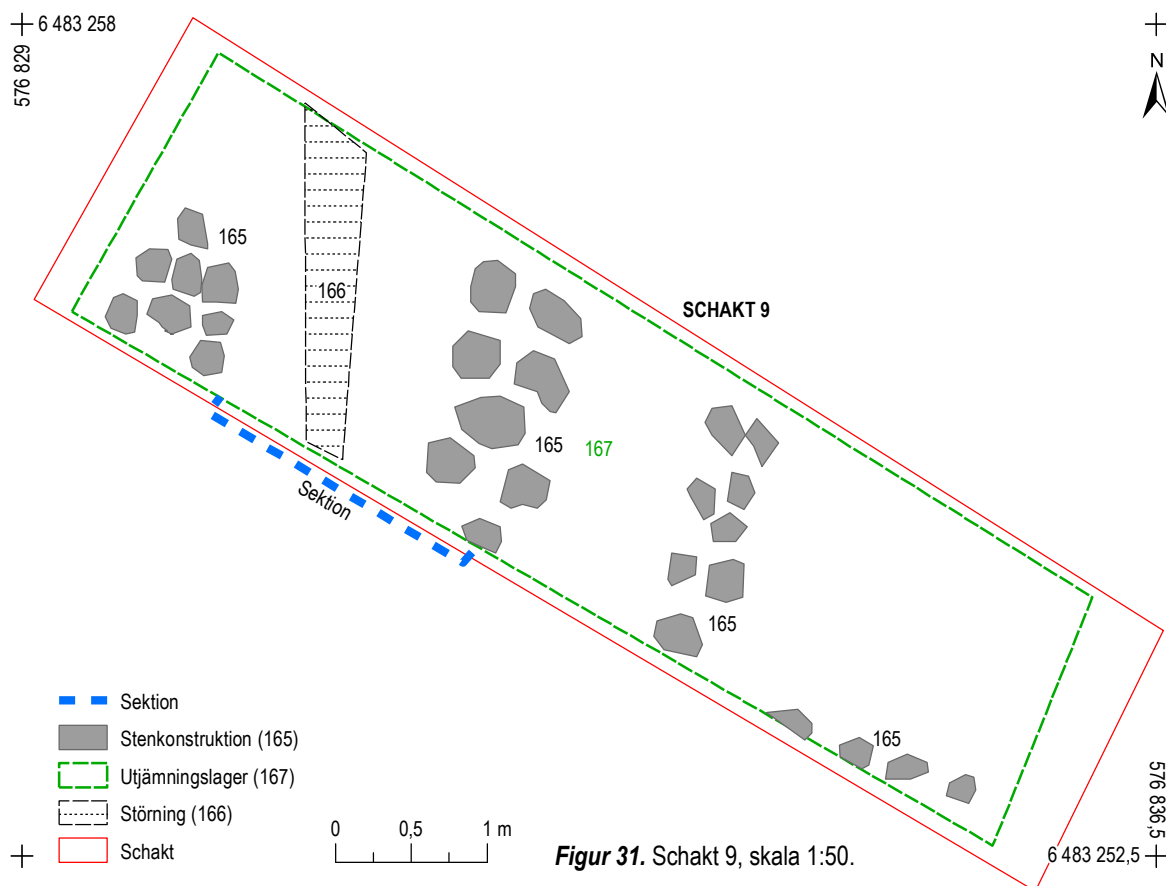
Ovan den naturliga blåleran framkom en stenkonstruktion (165) i 1–2 skift, som täckte merparten av schaktet. Konstruktionen utgjordes av en ojämn stenläggning, som partiellt var fogad med murbruk. Dess nedersta skift var lagt direkt i underliggande infiltrationslager (116) och blålera. Genom konstruktionen fanns tomma ytor, som bildade rännor. I en av de tomma ytorna påträffades en *dränering* (166). Mellan stenarna och i bruket framkom yngre fyndmaterial (porslin, dyckert

och modernt tegel, ej tillvarataget), som ger anläggningen en trolig datering till modern tid. Möjligen ska det kopplas till verksamheten kring järnvägen i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet.

Allt var täckt av ett *utjämningslager* (167), innehållande sentida flintgods (bilaga 3).

Figur 32. Matris över schakt 9.

Figur 31. Schakt 9, skala 1:50.

Schakt 10

Schaktets storlek: 2,3×7,3 meter

Schaktets djup: 0,8 meter

Kulturlagertjocklek: 0,3 meter

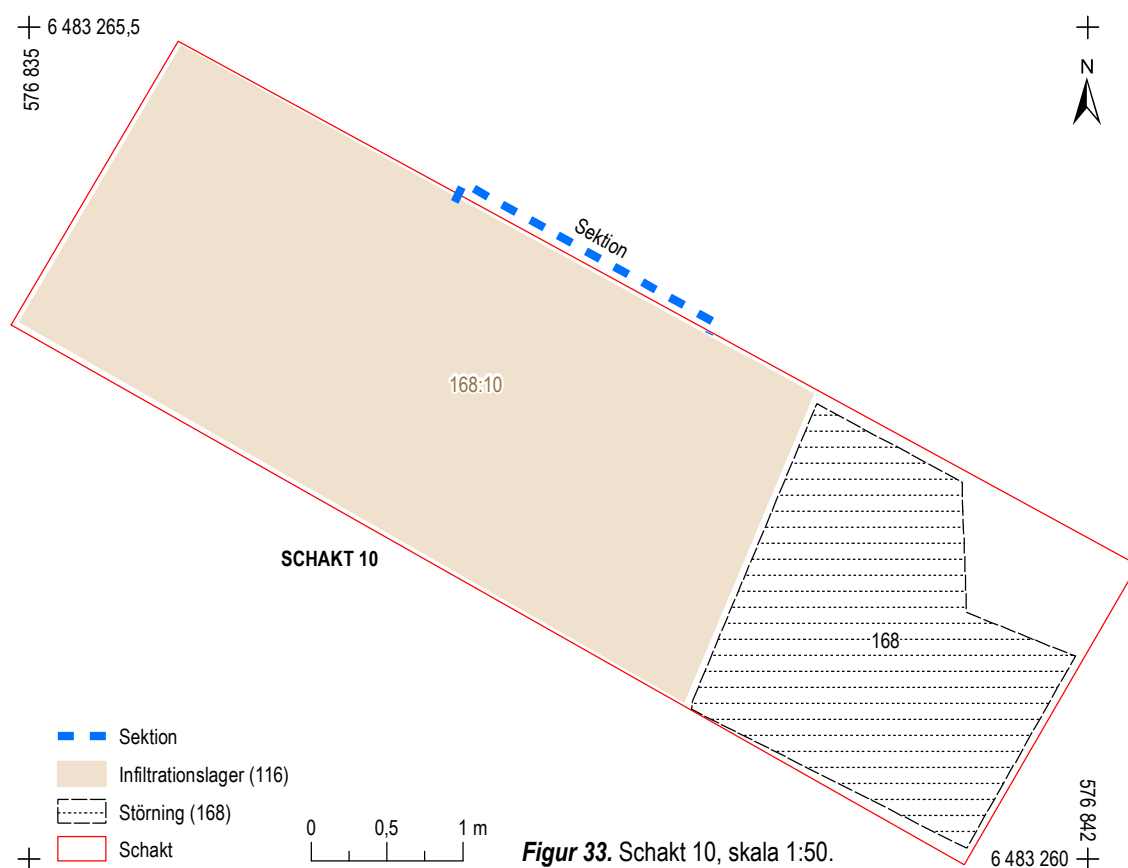
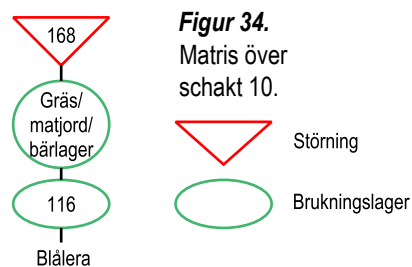
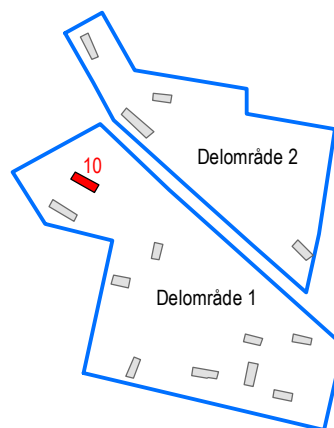
Sammanfattning

Här påträffades endast sentida VA-ledningar.

Stratigrafisk redogörelse

Modern störning

I schaktet framkom en relativt nyligen nedgrävd VA-ledning med sandfylld ledningsgrav. I övrigt endast tunt matjordstäck över naturlig undergrund.

Delområde 2

Schakt 11

Schaktets storlek: 2,2×6,7 meter

Schaktets djup: 0,7 meter

Kulturlagertjocklek: 0,3 meter

Sammanfattning

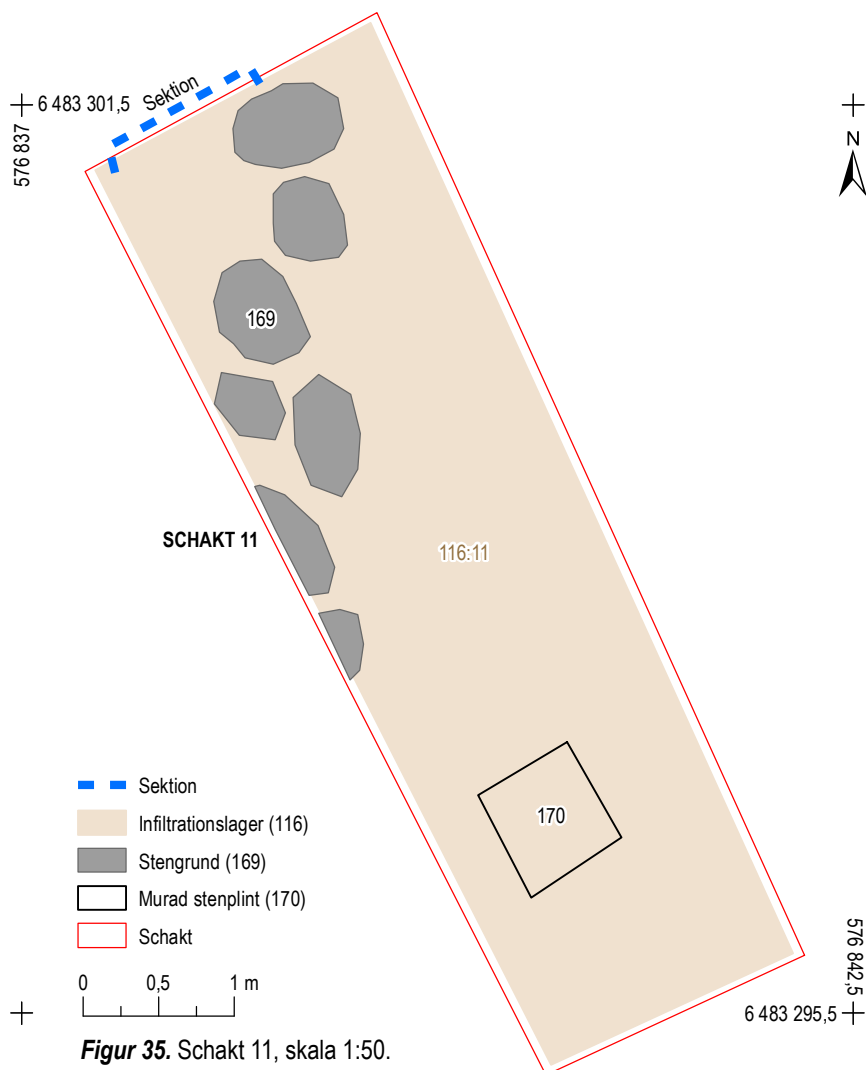
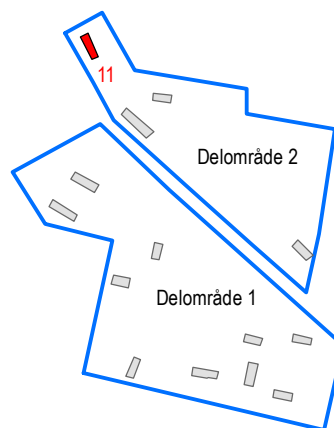
I schaktet framkom endast lämningar efter bebyggelse som genom fyndmaterial kan dateras till tidig-modern till modern tid. Möjligen är det frågan om ett krukmakeri.

Stratigrafisk redogörelse

Modern bebyggelse

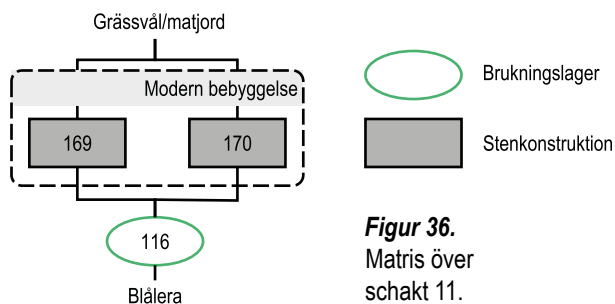
Ovan den naturliga blåleran och *infiltrationslager* (116, jfr schakt 1) framkom en stenkonstruktion

bestående av en cirka 4,0 meter lång och cirka 1,0 meter bred *stengrund* (169), murad med smulig och magert kalkbruk. Stengrunden fortsatte utanför schaktet. I anslutning till muren påträffades krukmakeriavfall i form av två fragment av brännplåtar och ett bränningsstöd (figur 37) samt ytterligare

Figur 35. Schakt 11, skala 1:50.

keramikskärvor med en datering till tiden cirka 1700–1850 (bilaga 2 och 3). Samtida krukmakeriavfall har tidigare framkommit vid en arkeologisk undersökning i Söderköping år 2015 (Berger 2015:16 f). En dryg meter från stengrunden påträffades en *murad stenplint* (170). Denna mätte 0,7×0,7 meter och var murad i gråsten med samma bruk som muren. Lämningarna täcktes av grässvål.

Figur 36.
Matris över
schakt 11.

Figur 37. Brännplåt (de två övre) och
bränningsstöd (den undre) (F169:1393:5).
Cirka 1700–1850. Skala 1:1.

Schakt 12

Schaktets storlek: 2,0×4,9 meter

Schaktets djup: 0,6 meter

Kulturlagertjocklek: 0,5 meter

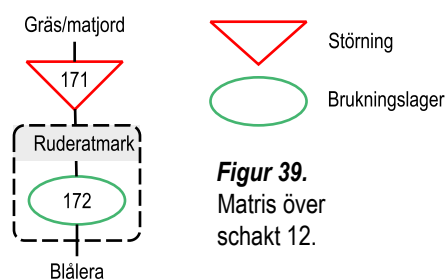
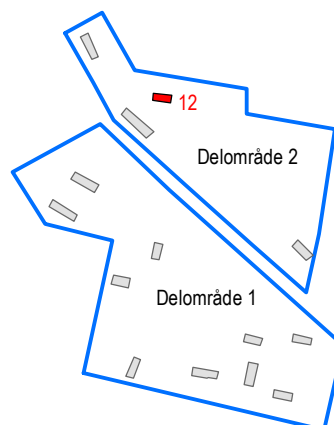
Sammanfattning

Här framkom lerig kompakt matjord tolkad som skräpmark lik den i schakt 8.

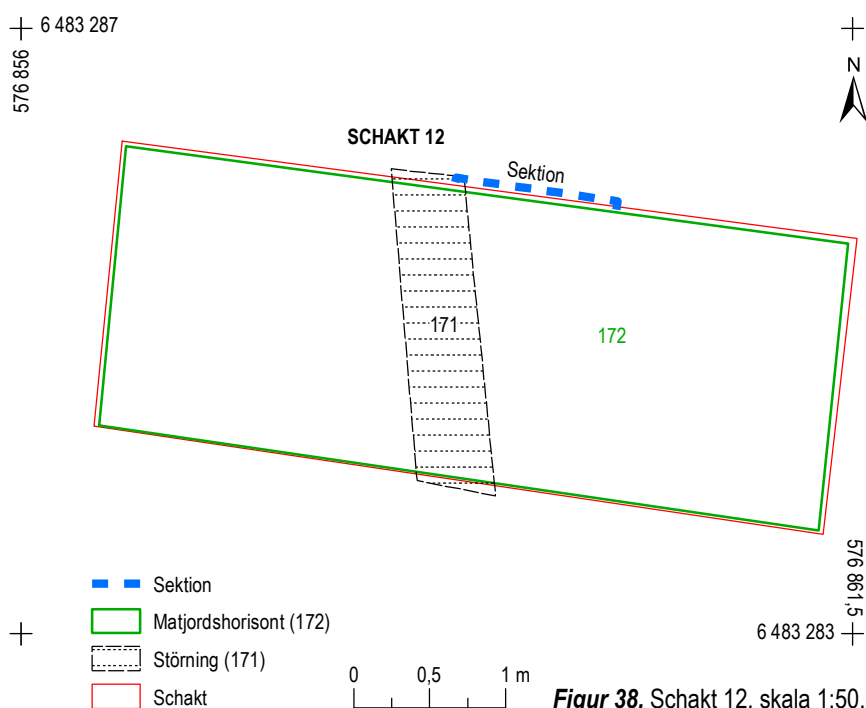
Stratigrafisk redogörelse

Ruderatmark

Ovan den naturliga blåleran fanns en äldre lerig och kompakt *matjordshorisont* (172). Liksom matjordshorisonten i schakt 8 indikerar jordprov en ruderatmark (skräpmark) i området (bilaga 4); således en yta som regelbundet utsätts för ingrepp av sådan art att marken ligger öppen, utan täckande växtlighet, under stora delar av tiden. Lagret finns även i schakt 13. Ett *modernt dike* (171) löpte över schaktområdet.

Figur 39.
Matris över
schakt 12.

Figur 38. Schakt 12, skala 1:50.

Schakt 13

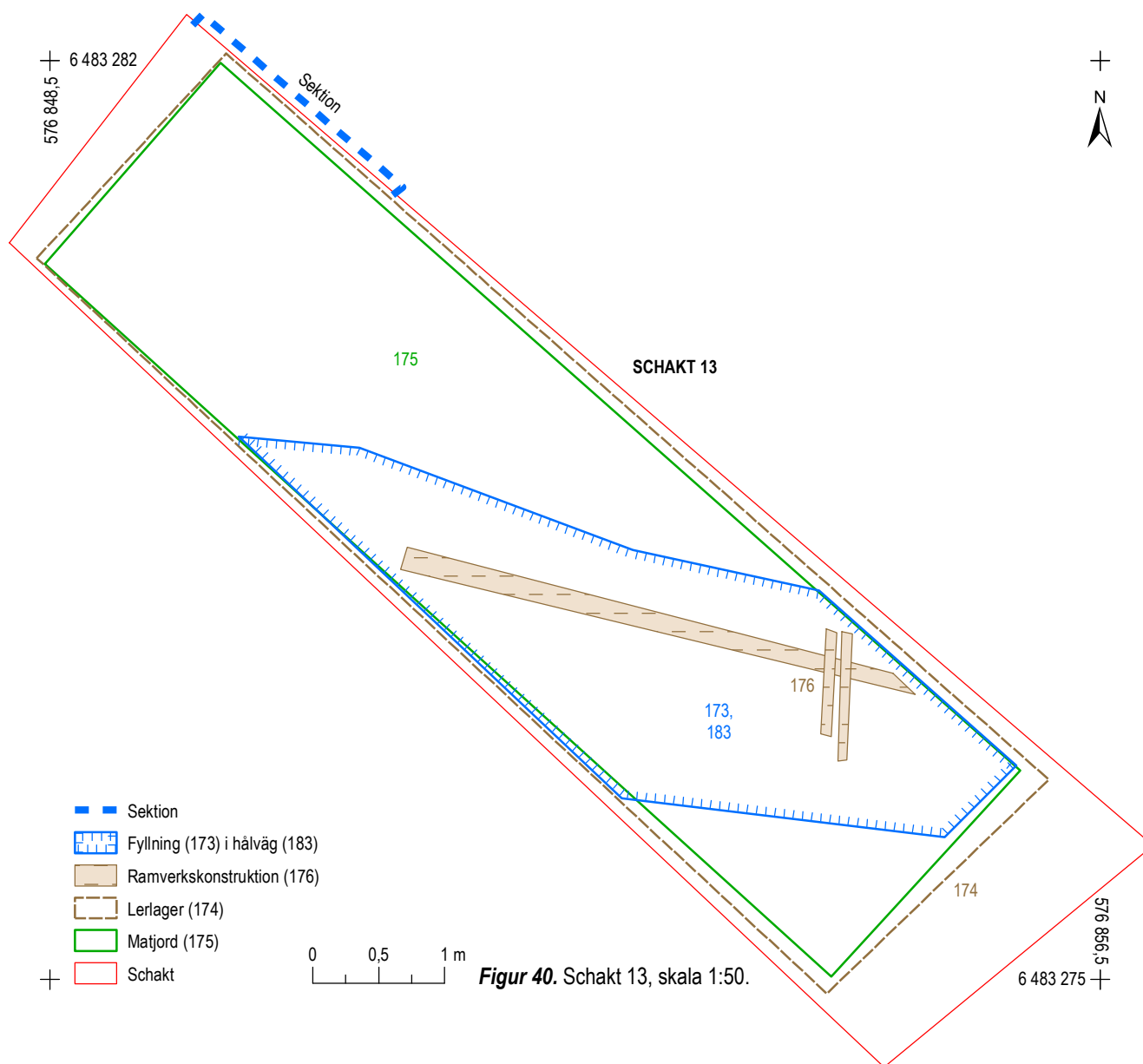
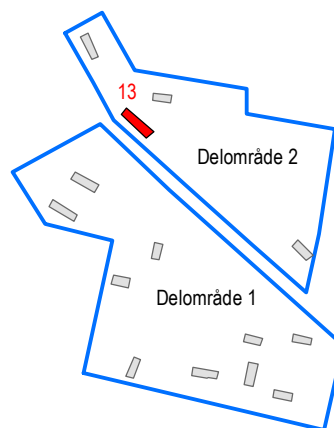
Schaktets storlek: 2,4×9,4 meter

Schaktets djup: 0,8 meter

Kulturlagertjocklek: 0,5 meter

Sammanfattning

Lämningarna i schaktet var svårtolkade, möjligen finns rester av en kavelbro som följer en äldre svacka, möjligen en hålväg eller ett gränsdike. Under senmedeltid eller tidigmodern tid har området förvandlats till skräpmark.

Figur 40. Schakt 13, skala 1:50.

Stratigrafisk redogörelse

Gräns eller hålväg

Ovan den naturliga blåleran fanns en svacka eller ett flackt *dike* (183) med öst – västlig orientering, som möjligen har utgjort ett gränsdike eller en hålväg.

Kavelbro, senmedeltid – tidigmodern tid

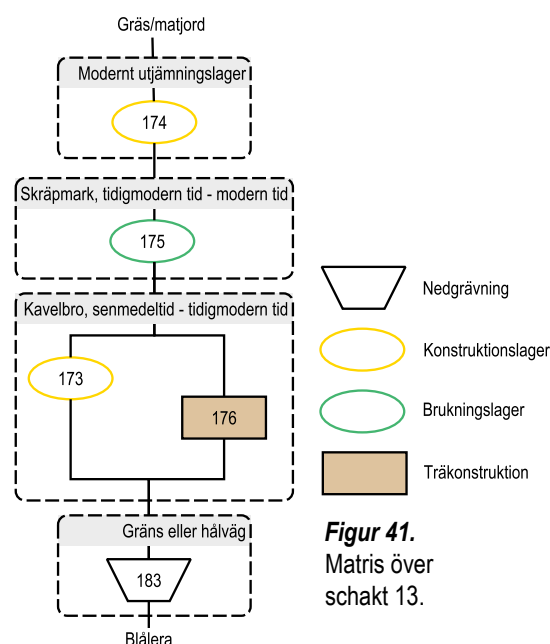
I det flacka diket fanns en *fyllning* (173) av blågrå lera samt en *ramverkskonstruktion i trä* (176). Möjligen en del av en kavelbro, vilket i så fall skulle kunna innebära att man i en andra fas har förbättrat den möjliga *hålvägen* (183).

Ruderatmark, tidigmodern tid – modern tid

Träkonstruktionen var övertäckt av en äldre lerig *matjord* (175), tolkad som fortsättningen på den äldre matjordshorisonten som framkom i schakt 12, i så fall rester efter en ruderatmark eller skräpmark. I lagret framkom ett keramikmaterial med blandad datering – från medeltid eller 1500-tal, fram till 1800-talet, vilket talar för en kontinuerlig markanvändning.

Modernt utjämningslager

Över matjordshorisonten fanns ett tjockt siltigt *lerlager* (174). Möjligen ett utjämningslager, eller en golvrest, direkt under befintlig grässvål.

Figur 41.
Matris över
schakt 13.

Figur 42. Schakt 13 med ramverkskonstruktion i trä (176). Möjligen en del av en kavelbro. Foto från norr.

Schakt 14

Schaktets storlek: 2,3×5,6 meter

Schaktets djup: 1,2 meter

Kulturlagertjocklek: 0,7 meter

Sammanfattning

I schaktet framkom rester av en byggnad i form av en raserad stengrund, eller syllstensrad, rester av lergolv samt en större mängd bränd lera. Lerslagg och ett gjutformsfragment indikerar någon form av smidesverksamhet. Till byggnadslämningen kan även ett tegelskott stolphål knytas.

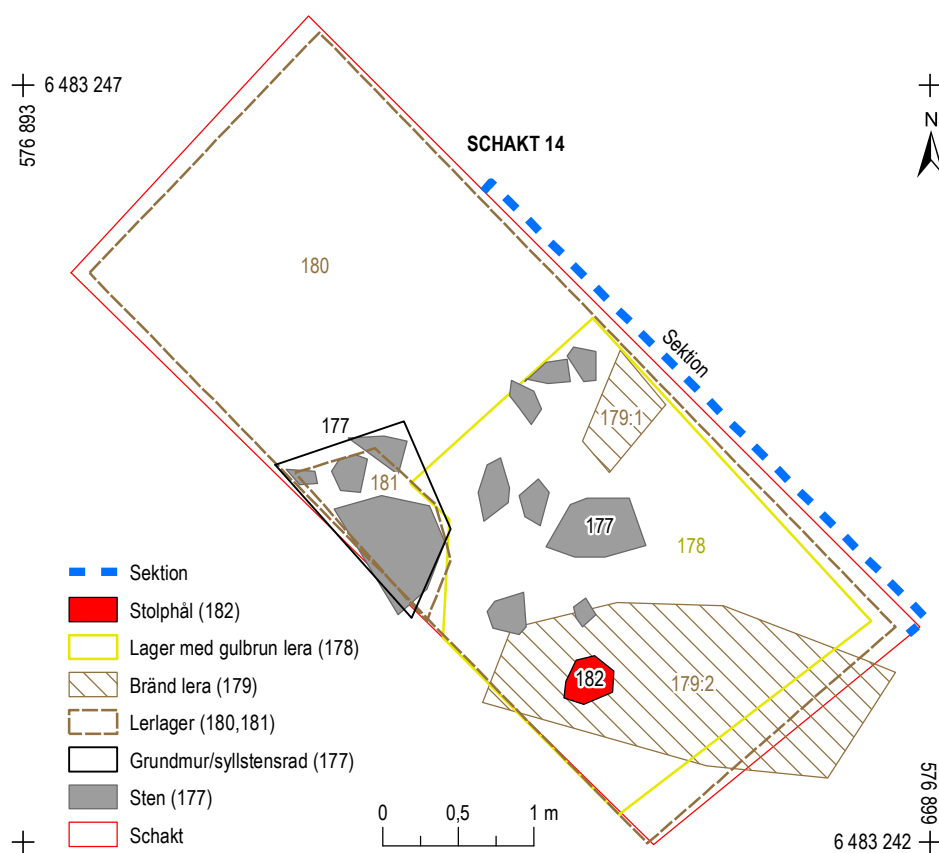
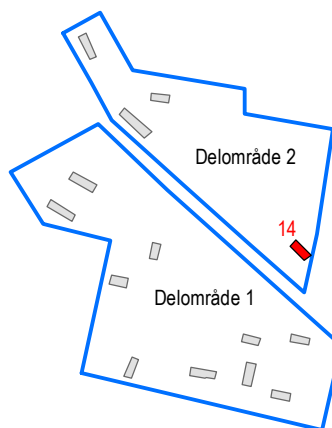
Stratigrafisk redogörelse

Hus, högmedeltid

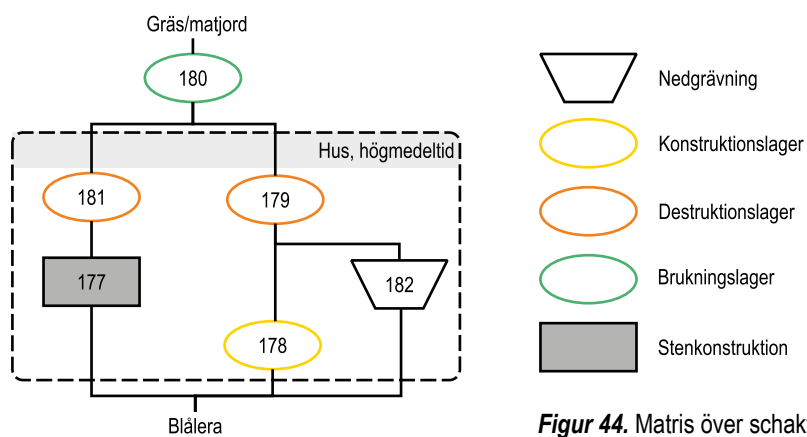
Ovan den naturliga blåleran fanns ett tjockt *lager med gulbrun lera* (178), med inslag av skörbränd sten och en stor mängd djurben. Sannolikt är det ett fragmenterat lergolv ovan en äldre markhorisont. I markhorisonten framkom 1300-tals keramik (bilaga 3). På lergolvet fanns ett stort inslag av *bränd lera* (179) och lerslagg, i vilket det fram-

kom en gjutformshalva (figur 46). I anslutning till lergolv/markhorisont fanns en yta om cirka 3 m² med en *samlings sten* (177), tolkade som delar av en grundmur eller syllstensrad. Bredvid stenarna framkom även ett *stolphål* (182), där ena sidan var skott med tegel och delar av stolpen fanns kvar. Teglet var starkt vittrat.

Mellan och ovan stenarna fanns ett siltigt *lerlager* (181), möjligen samma som ett humöst siltigt *lerlager* (180) som täckte hela ytan för schaktet.

Figur 43. Schakt 14, skala 1:50.

Figur 44. Matris över schakt 14.

Figur 45. Mynning, hals och buk från ett krus i stengods (F178:1553:1). Importerat från Tyskland. Cirka 1350–1450. Skala 1:1.

Figur 46. Gjutformshalva i stenart (F181:1533:1). För okänt föremål. Gjutformen har påbörjats på ena sidan för att avslutas på den andra. Odaterad, möjligen senmedeltid – tidigmodern tid. Skala 1:1.

ARKEOLOGISK OCH ANTIKVARISK UTVÄRDERING

Syftet med undersökningen har varit att avgränsa och beskriva fornlämningen och för detta har vi utgått från följande frågor:

- Kulturlagerstatus: finns det bevarade kulturlager i denna del av stadsområdet. Om så, vilken karaktär har de?
- Gator: finns det bevarade gatusträckningar?
- Byggnader och bebyggelse: finns det bevarade byggnadslämningar?
- Datering: vilken datering har lämningarna?

Kulturlagerstatus

I området för undersökningen varierar lämningsbilden över ytan; koncentrationen av arkeologiska lämningar ökar ju närmare stadens historiska centrum vi kommer.

De bevarade kulturlagren har en mäktighet mellan 0,3 meter och 1,1 meter (figur 47 samt bilaga 1). Närmast Ågatan och den kulverterade Lillån finns de bästa bevaringsförhållandena för organiska lager och fyndmaterial (trä och läder).

Norrut är bevaringsförhållandena torrare, men över hela området har rester av träkonstruktioner påträffats, dock i sämre skick än intill Ågatan. I den nordöstra delen finns, liksom i den södra delen, tjocka lager. Här består de emellertid främst av oorganiskt material, såsom raseringslager, påförda lager och stengrunder.

I den nordvästra delen är kulturlagren som tunnast. Utifrån historiskt kartmaterial är det rimligt att anta att detta inte beror på sämre bevaringsförhållanden än i den östra delen, utan på faktiska förhållanden. Detta är i utkanten av den historiska stadsbebyggelsen, och här har marken inte varit bebyggd i samma omfattning. Istället karaktäriseras området som ruderatmark, eller skräpmark.

Byggnader och bebyggelse

Kulturlagertjockleken visar att den urbana bostadsbebyggelsen historiskt sett är mer koncentrerad i den sydöstra och östra delen av undersöknings-

området. Här finns också lämningar efter ett flertal byggnader samt mer diffusa bebyggelselämningar i form av raseringslager, lergolv, rader av syllsten och trägolv (figur 47). Fyndmaterialet ger en indikation på hantverk i undersökningsområdets norra del i form av krukmakeri och smidesverksamhet.

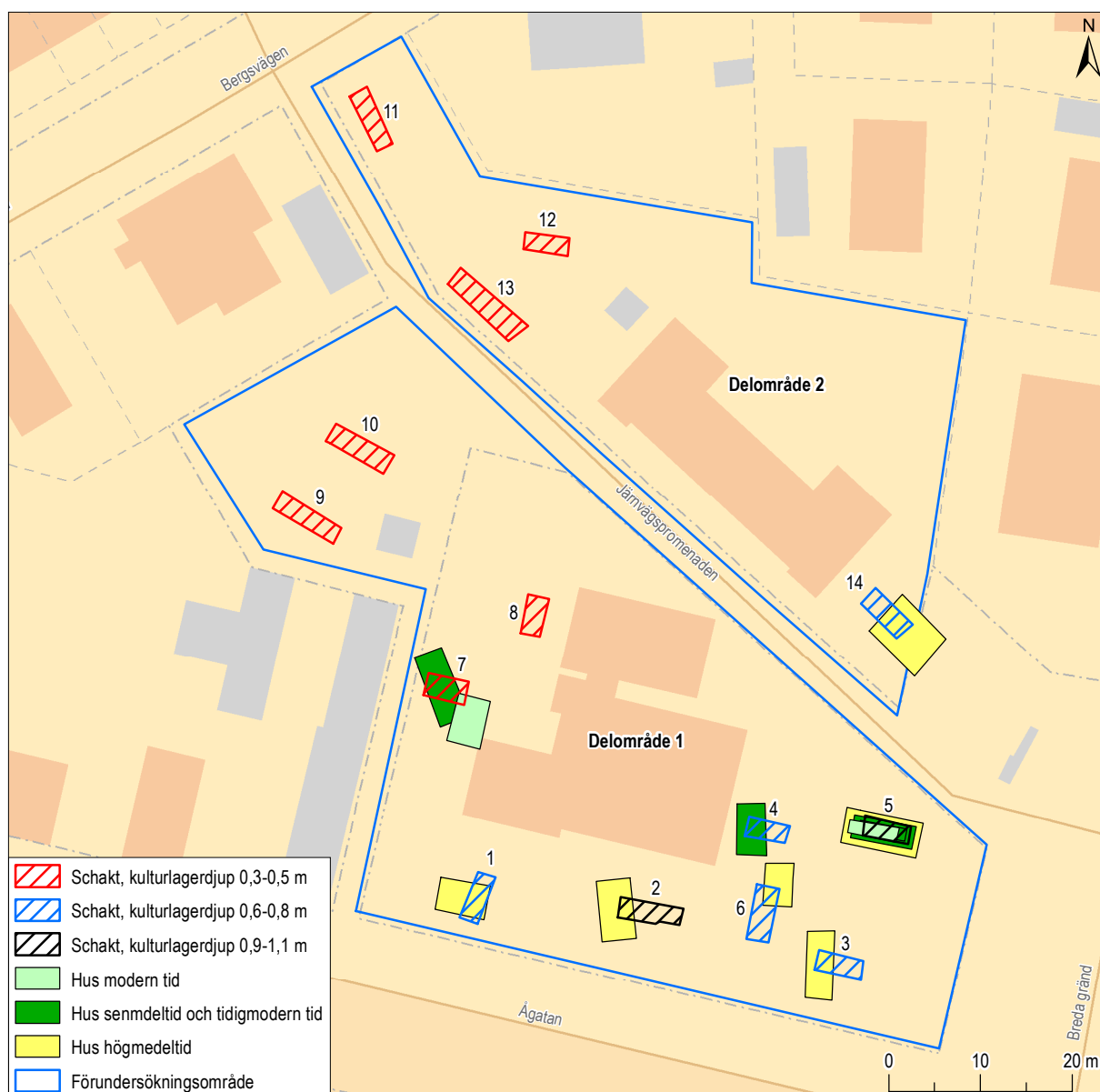
Inom undersökningsområdet finns också vad vi skulle kunna karaktärisera som agrar bebyggelse, det vill säga strukturer som kan kopplas till den agrara produktionen. I detta fall våtängar, eller sidovall, längs med Lillån, samt mer svårgreppbar ruderatmark. Förmodligen har även här tidvis varit ängsmark och odling, men även möjlighet till bärplockning. Kanske innebär det senare även inslag av skog. I och med anläggandet av kavelbroar och dränerande träspåns-lager i den södra delen av området så har marken beretts för bebyggelse.

Gator

I området finns delar av det tidiga gatusystemet kvar i form av kavelbroar. Dessa följer delvis de gamla tomtgränserna, åtminstone så som de återspeglas i det historiska kartmaterialet (figur 3). Kompletterar man bilden med tidigare kunskap om gatusystemet i Söderköping så visar det sig att detta till stora delar är intakt inom det historiska stadsområdet, men att detta system sannolikt har kompletterats med träbrolagda gränder mellan tomterna.

Datering

Dateringar har främst gjorts utifrån keramik, men även genom två dendrokronologiska prov. Fynd och prover visar på ett ianspråktagande av området för stadsbebyggelse i mitten av 1200-talet. Det finns sedan en bebyggelsekontinuitet fram till idag. Från tidigmodern tid förekommer keramik, men det är anmärkningsvärt tomt på det från denna period så vanligakritpipsmaterialet; endast en del av ett ornerat pipskäft, ej tillvarataget, framkom i raseringsmassor (157) i schakt 5. Av det historiska kartmaterialet framgår att området är bebyggt under 1700-talet, men någon gång under modern tid har det sannolikt genomförts en omfattande avröjning av ytan, vilket har påverkat de övre delarna av stratigrafin. Detta skulle kunna förklara avsaknaden av tidigmodernt material.

Figur 47. Undersökningsområdet med kulturlagerdjup för respektive schakt samt påträffade hus (eller bebyggelsesår) schablonmässigt markerat. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:750.

UTVÄRDERING

Vid undersökningen har de uppställda frågorna kunnat besvaras och därmed har syftet med förundersökningen uppfyllts.

Det kan konstateras att det finns en stor potential att undersöka det äldsta ianspråktagande av området för en urban bebyggelse i den östra delen av den del av det historiska stadsområdet som kallas Bergskvarteret. Här finns även möjlighet att undersöka tidigmodern verksamhet i form av krukmakeri och smidesverk-

samhet samt att undersöka den urbana odlingen eller agrara verksamheten.

Området ligger i ett gränsområde för staden, vilket inte minst den ojämna kulturlagertillväxten visar. Möjligen har stadens gräns fluktuerat, och det finns en möjlighet att fånga upp de materiella spåren av detta inom undersökningsområdet i form av gränsmarkeringar.

REFERENSER

Litteratur

BERGER, ÅSA 2015. *Där Storån och Tvärån möts – en marknadsplats i utkanten av Söderköping. Arkeologisk förundersökning, RAÄ 28, Söderköpings stad och socken, Östergötlands län. Rapporter från Arkeologikonsult* 2015:2846.

BROBERG, BIRGITTA & HASSELMO, MARGARETA 1978. Söderköping. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. *Medeltidsstaden* 5. Stockholm.

HARRISON, DICK 2012. *En medeltida storstad. Historien om Söderköping*. Stockholm.

KARLSSON, EMMA 2011. *Vatten till räddningstjänsten i Söderköping. Arkeologisk förundersökning. Östergötlands museum. Rapport* 2011:31.

KARLSSON, EMMA 2019. *Trasiga ledningar i Rådhus-torget och Linköpingsgatan. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Östergötlands museum. Rapport* 2019:21.

LJUNG, SVEN 1949. Söderköpings historia. 1. Tiden till 1568. Söderköping.

LUNDBERG, ANDERS 2006. *Mer plats för lek i Söderköping. Arkeologisk förundersökning/antikvarisk kontroll. Östergötlands Länsmuseum. Rapport* 2006:93.

LUNDBERG, ERIK 1928. *Topografiska stadsundersökningar. 1. Söderköping*. Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademiens handlingar, del 39:1. Stockholm.

TESCH, STEN 1987. *Söderköping. 7000 år på 20 år*. Stockholm.

Kartor

Lantmäterimyndigheternas arkiv (LMM)

AREALAVMÄTNING 1701
Söderköpings stad, Östergötlands län
LMM 05-söd-6

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)

MÄTNING 1779
Söderköpings stad, Östergötlands län
LMS D111-1:16
Lantmätare: Simon Petter Löfgren

GEOMETRISK AVMÄTNING 1642
Söderköpings stad, Östergötlands län
LMS D111-1:1
Lantmätare: Johan Rogier de

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

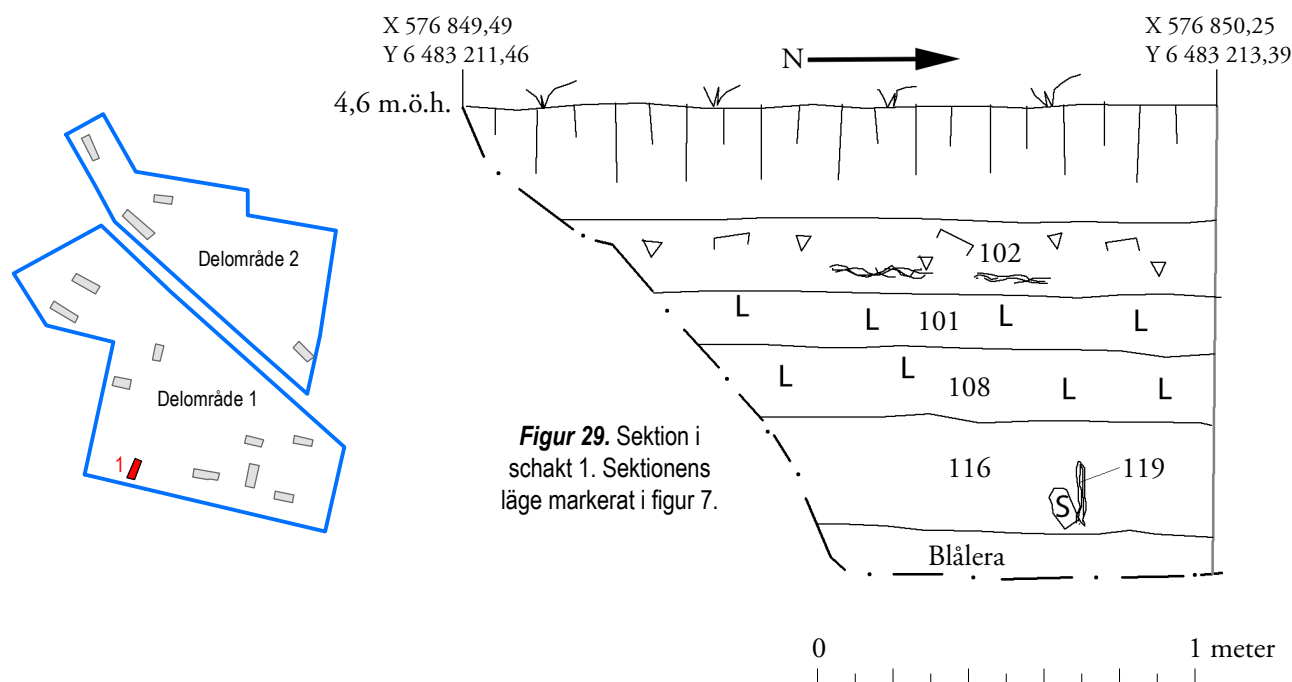
Arkeologikonsults projektnr:	3383
Länsstyrelsens dnr:	431-16941-2019
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2020-07-22
Företagare:	Söderköpings kommun, Samhällsbyggnadsförvaltningen
Uppdragsnr i KMR:	202001043
Län:	Östergötland
Landskap:	Östergötland
Kommun:	Söderköping
Socken:	Söderköping
Fastighetsbeteckning:	Norrtull 13, 19 och Söderköping 2:84
Berörda lämningar i KMR:	L2010:3508
Typ av undersökning:	Arkeologisk förundersökning
Undersökningstid, fältarbete:	14–29 september 2020
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Projektledare och rapportansvarig:	Jan Kockum
Fältpersonal:	Jan Kockum, Peter Sillén
Fyndfotografering:	Ida Söderström
Planer och layout:	Ida Söderström
Kvalitetsgranskning:	Michel Carlsson
Keramikanalys:	Mikael Johansson, Arkeo keramikanalyser
Arkeobotanisk analys:	Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult
Dendrokronologisk analys:	Anton Hansson, Hans Linderson, Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Kvartärgeologiska avd., Geologiska institutionen, Lunds universitet
Fynd:	Förvaras hos Arkeologikonsult i väntan på fyndfördelning

BILAGA 1. KONTEXTBESKRIVNING OCH SEKTIONER

Schakt 1

Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
101	Lergolv	Grågul siltig lera, flammigt, torrt, 0,2 m tjockt.	Tegel, Siegburg (F101:9:1, 1325–1450).	Senmedeltid.
102	Raseringslager	Modernt tegel, modernt bruk, ca 0,15 m tjockt.		Modernt.
103	Nedgrävning	Nedgrävning och fyllning av gråbrun lerig silt. Storlek i plan 1,0x1,2 m.	Tegel, ben, tråddragen spik (ej tillvarataget). Siegburg (F103:10:1, 1350–1500).	Modernt.
104	Lergolv	Gråbrun siltig lera, 0,2 m tjockt.	Yngre svartgods (F104:100:1, 1200–1400).	1200–1400.
105	Syllstensrad	Stensyll, delvis inbyggd i lergolv 101, således tillhör den samma konstruktion. Lergolvet är dock omlagt.		Senmedeltid.
106	Syllstensrad	Sten.		
107	Nedgrävning	Nedgrävning och fyllning bestående av aska. Hör samman med 110. Storlek i plan 0,35x0,45 m.		
108	Lerlager	Mörkgrått siltigt och torvigt lerlager. Äldre markhorisont/ruderatmark.	Stengods (F108:101:1–3, 1275–1450).	Dateringsspann ca 1275–1450, möjligen 1300-tal.
109	Lergolv	Gulvit lera, i plan oregelbundet formad. 0,12 m tjockt.	Stengods (F109:158:1, 1275–1400).	1275–1400.
110	Ugnskonstruktion	Ugnskonstruktion av bränd lera. Tunnar ut mot söder. Hör samman med 107.		
111	Syllstensrad	Rad med stenar ovan 109.		
112	Stolphål	Stolphål. 0,3 m diam, djup 0,12 m.		
113	Stenkista	Stabiliseringsstenar.		
116:1	Infiltrationslager	Infiltrationslager med inslag av träkol, djurben och keramik. Inslag av liggande slanor och glest satta störrar. Kan möjligen även vara ett utkastlager eller ett första ianspråktagande av marken.		
119	Stenkista?	Stående plank-”vägg”. Ö-V orientering. Mindre stenblock på södra sidan. Planken ca 0,1 m breda; 0,03 m tjocka.		T.a.q högmedeltid.

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

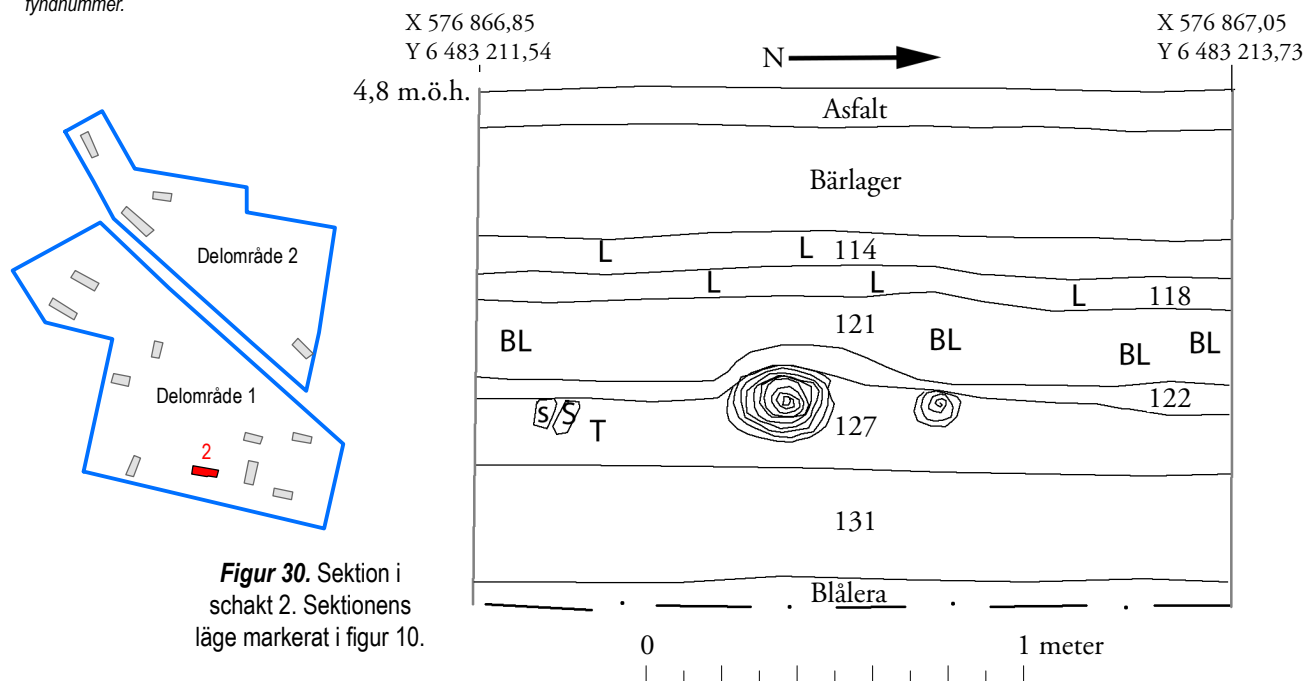

Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 2

Kontext		Beskrivning	Fynd	Datering
114	Gödsel- och latrinlager	Gödsellager med inslag av tegelfragment. Tjocklek 0,1 m.	Siegburg, yngre svartgods, yngre rödgods (F114:306:1–3, 1200–1700).	Dateringsspann medeltid till 1500–1700-tal.
115	Kavelbro	Timmerkonstruktion.		
116:2	Infiltrationslager	Infiltrationslager med inslag av träkol, djurben och keramik. Inslag av liggande slakor och glest satta störar. Kan möjligen även vara ett utkastlager eller ett första ianspråktagande av marken.		
117	Störning	Ledning.		
118	Lergolv	Beige/ljusgrå siltig lera. 0,02–0,06 m tjockt.	Siegburg keramik (F118:372:1, 1275–1375).	1275–1375.
120	Syllsten	Rad med stenar, N–S riktning, omedelbart under asfalt och bärlager.		
121	Rivningslager	Destruktion-/rivningslager, möjligen från ett lergolv av siltig lera med inslag av träflis, djurben. Något rödbränt i V. Max 0,15 m tjockt. Ligger direkt under lergolv 118.	Siegburg (F121:488:1, 1275–1375).	Sent 1200-tal–1300-talets andra hälft.
122	Golvplankor	Fyra plankor, ca 0,2 m breda och 0,06 m tjocka. Plankorna var eldpåverkade på ovansidan och låg parallellt med kavelbro 115, dock med en ca 0,4 m bred "rännal" mellan.		1231–1260.
124	Stenskott stolphål	Stenskott stolphål. 0,25 m i diam, 0,38 m djupt. Bör höra samman med plankgolv 122 eller lergolv 118.	Fragment av vingtegel (F124:1:1, t.p.q. 1500-tal, bortgallrat).	T.p.q. 1500-tal.
125	Rivningslager	Lager med krossat tegel, upp till 0,2 m tjockt.		
126	Brandlager	Lerig silt med stort inslag av sot.		
127	Rustbädd	Flis och gödsellager. Litet inslag av tegel, möjligen infiltration från 125. Enstaka timmerfragment, inslag av djurben. Ca 0,5 m tjockt, kan delas in i två horisonter om 0,3 resp. 0,2 m.	Proto stengods (F127:466:2–3, 1250–1350), stengods (F127:1, 1300–1400), glaserat golvtegel (F127:466:4) och lerklining (F127:466:5, bortgallrat).	Dateringsspann ca 1250–1400, möjligen 1275–1350.
128	Störar	Störar genom 131. Tre på rad, N–S orientering. Diameter ca 0,05 m.		
131	Rustbädd	Nedre delen av 127. Tjocklek 0,4 m.		

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inventeringen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

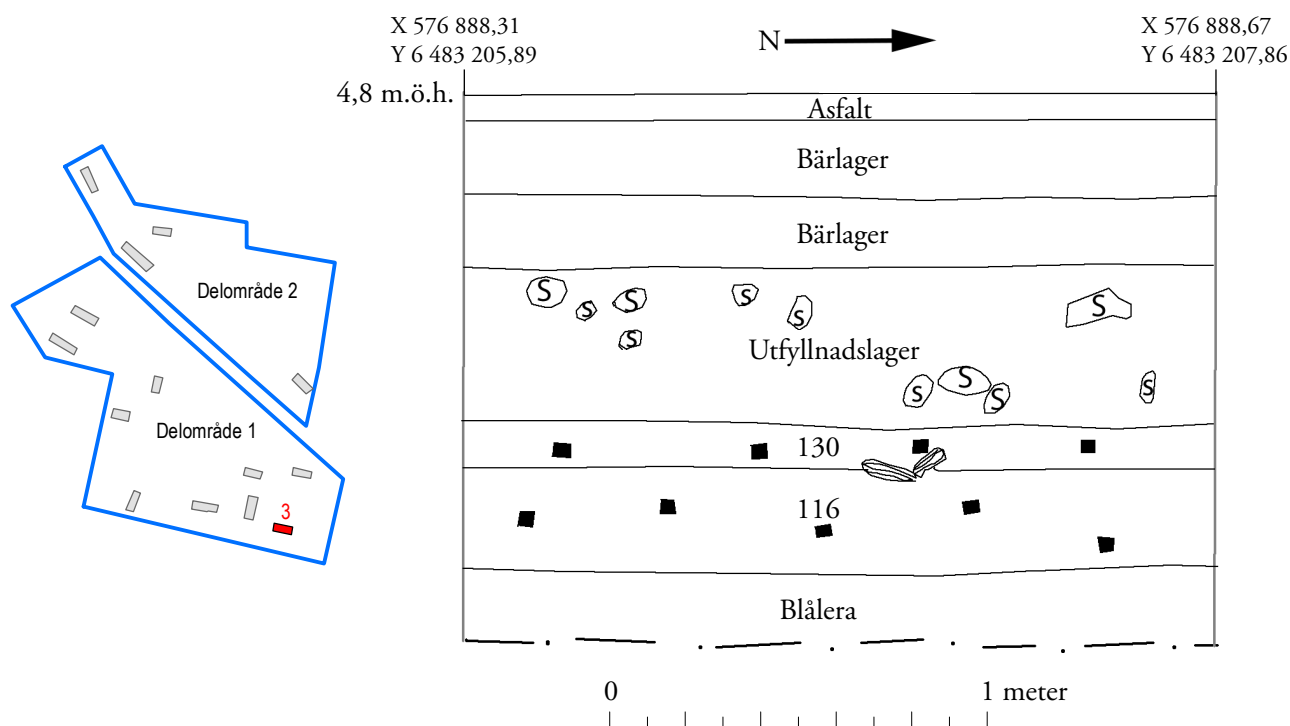

Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 3

Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
116:3	Infiltrationslager	Infiltrationslager med inslag av träkol, djurben och keramik. Inslag av liggande slanor och glest satta störar. Kan möjligen även vara ett utkastlager eller ett första ianspråktagande av marken.	Svartgods (F116:617:2), rödgods (F116:617:1).	Dateringsspann ca 1200 till 1500–1600-tal, möjligen 1300–1400-tal.
129	Störning	Ledningsschakt.		
130	Lager	Avröjd yta av lerig gråblå silt med inslag av kol och sot samt linser av bränd lera. Tjocklek ca 0,15 m.	Protostengods F130:548:1–2, 1250–1350), stengods (F130:548:3, 1300–1450).	Dateringsspann ca 1250–1450, möjligen 1300–1350.
134	Rustbädd	Störar och slanor med diameter om ca 0,05 m. Störarna var spetsade.		

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

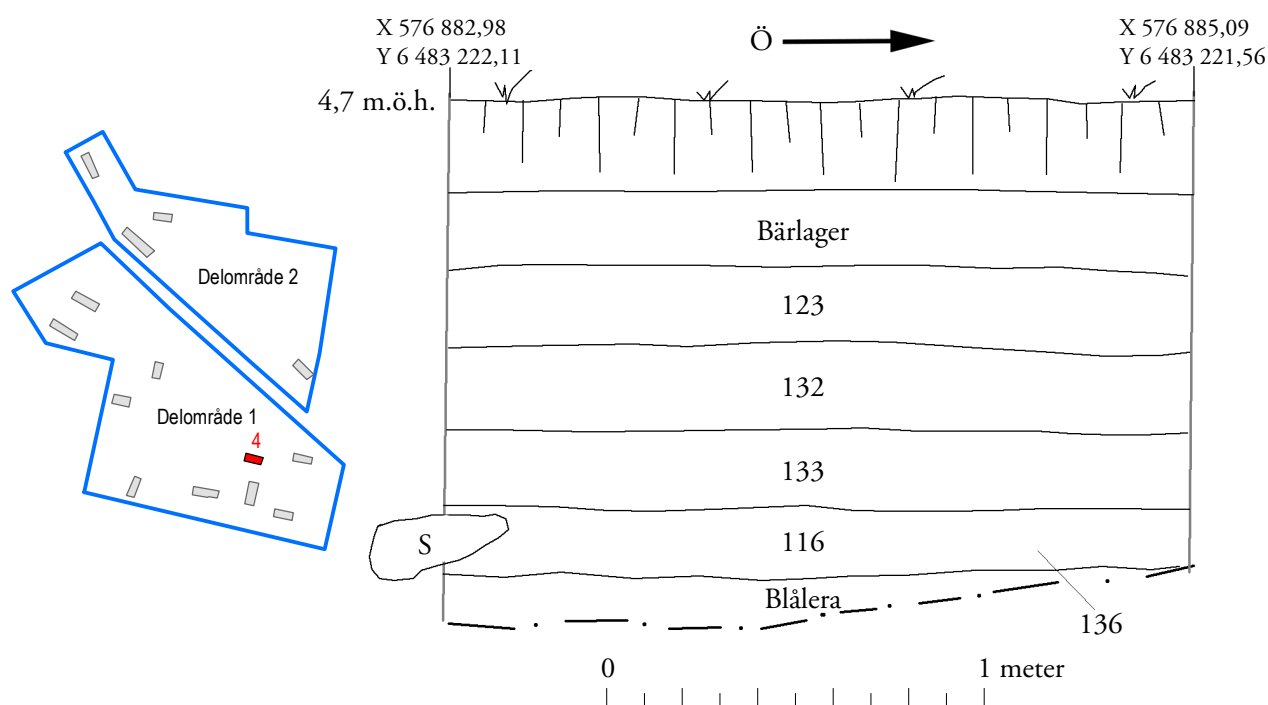
Figur 31. Sektion i schakt 3.
Sektionens läge markerat i figur 15.

Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 4

Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
116:4	Infiltrationslager	Infiltrationslager med inslag av träkol, djurben och keramik. Inslag av liggande slakor och glest satta stötar. Kan möjligen även vara ett utkastlager eller ett första ianspråktagande av marken.	Siegburg (F116:897:1).	1300–1450.
123	Rivningslager	Påförda massor av gråbrun siltig ler med inslag av djurben, maskinslaget tegel. Tjocklek 0,2 m.	Maskinslaget tegel och annat modernt material (ej tillvarataget). Yngre rödgods.	1900-tal.
132	Påförd blålera	Ren blålera, ca 0,2 m tjock.		
133	Rivningslager	Gråbrun silt med inslag av magert vitt kalkbruk och rött tegel, troligen maskinslaget. Dock med dimensioner som närmar sig storstenstegel. Tjocklek 0,2 m.	Rödgods (F133:755:1, 1500–1700).	1500–1700-tal. Möjligen tidigmodernt/modernt.
135	Lerlager	Tjockt lager med vit lera. Tjocklek 0,2 m.		
136	Träplankor	Träplankor i 116:4. Möjligen fragment av kavelbro, eller rustbädd.		
137	Stenblock	Ett stenblock.		

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid mätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

Figur 32. Sektion i schakt 4.
Sektionens läge markerat i figur 17.

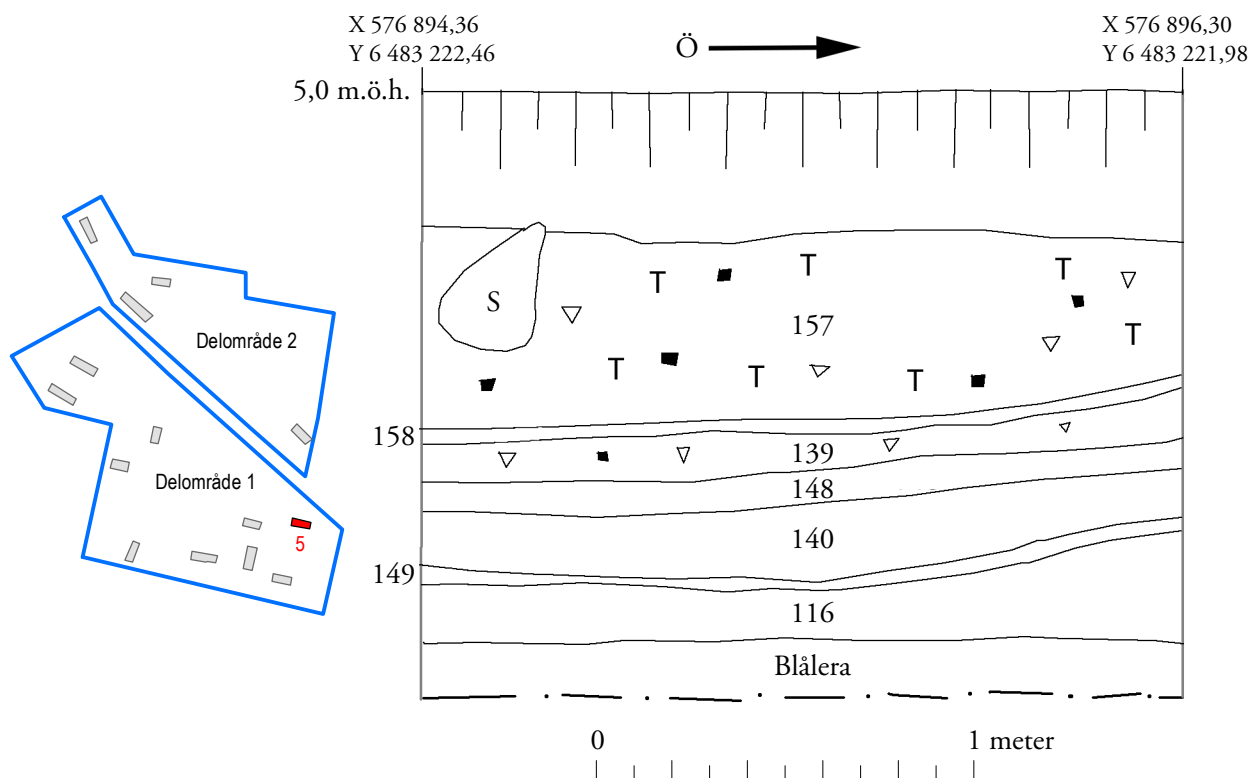
Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 5

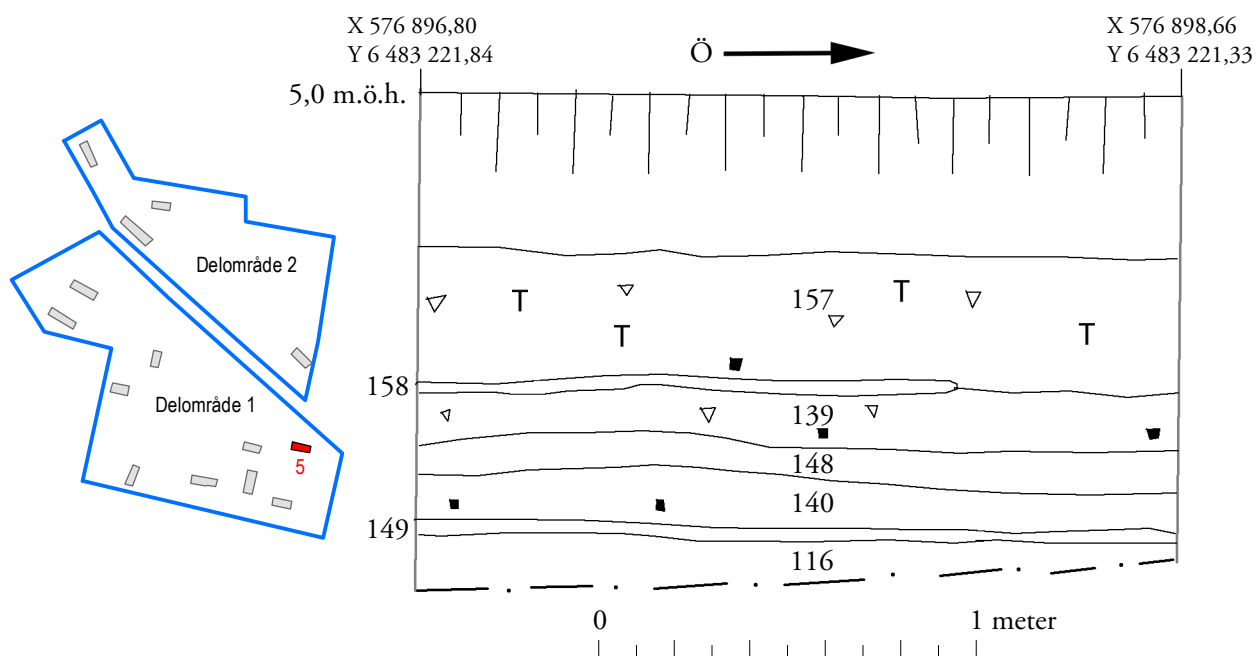
Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
116:5	Infiltrationslager	Infiltrationslager med inslag av träkol, djurben och keramik. Inslag av liggande slänor och glest satta stölar. Kan möjligen även vara ett utkastlager eller ett första ianspråktagande av marken.		
138	Grundmur	Raserad grundmur av ett tiotal stora skarpkantade stenar, 0,5–1,0 m i storlek. Under ett raseringslager. Ligger i 139.		
139	Lerlager	Siltigt lerlager. Inslag av djurben, kalkbruk, träkol och fragment av trä. Ovan 148. Tjocklek 0,2 m.	Tidigt stengods (F139:945:1, 1325–1425) Stengods (F139:945:2, 1375–1500).	Dateringsspann ca 1325–1500, möjligen 1375–1450.
140	Blålera	Påförd blålera ovanpå stenar 143 och träplankor 149. Inslag av lerklining och tegel. Tjocklek 0,2 m.	Tidigt stengods (F140:946:1–2, 1275–1375), proto stengods (F140:946:3, 1250–1325), äldre rödgods (F140:946:4, 1250–1400), kritpipa (F140:946:5, tidigmodern tid, utgallrad).	Dateringsspann ca 1250–1400, möjligen 1275–1350, samt med inslag av tidigmodern tid.
143	Syllsten	Rad med 15–16 skarpkantade stenar i en tät rad i Ö–V riktning. Framkom under lager 140. Stenstorlek 0,15–0,60 m. En sten utanför raden kan eventuellt höra till samma konstruktion, och kan då bilda en gavel.		
148	Rivningslager	Lerlager, ljusbeige, mellan 139 och 140. Endast synligt i norra schaktväggen, men har sannolikt legat under stenarna i 138. Försvann i schaktet när 138 lyftes bort. Tjocklek 0,15 m.		
149	Träplankor	Något fragmentariska plankor under lerlager 140. Trägol?		
150	Möjlig stensyll	Fyra stenar i södra schaktväggen. Stenarna låg i 139. 0,3–0,5 m breda; 0,15–0,22 m djupa.		
157	Rivningslager	Rivningslager under matjorden. Innehöll en hel del tegelkross, småsten, kalkbruk, samt enstaka träkol. Tjocklek 0,45 m.	Fynd av skaft till kritpipa. Utan dekor, ej tillvarataget.	
158	Träkonstruktion	Fragmentariskt trä i norra delen av schaktet. Troligen har lagret genomgrävt för 138, dvs av 160.		
160	Nedgrävning	Nedgrävning för stenarna i 138. 1,2 m brett, 0,7 m djupt.		
162	Träkonstruktion	Träfragment i södra schaktväggen. Under 157 och över 163. 0,65 m i Ö–V riktning.		
163	Rivningslager	Lager i södra schaktväggen. Humös silt. Innehöll djurben, tegelkross. Under 162 och 157, över 164 samt 150. Tjocklek 0,15 m.		
164	Rivningslager	Lager i södra schaktväggen. Humös brun silt med inslag av ljus lera. Innehöll tegelkross, djurben. Under 150 och 163, över 140. Tjocklek 0,4 m.		

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

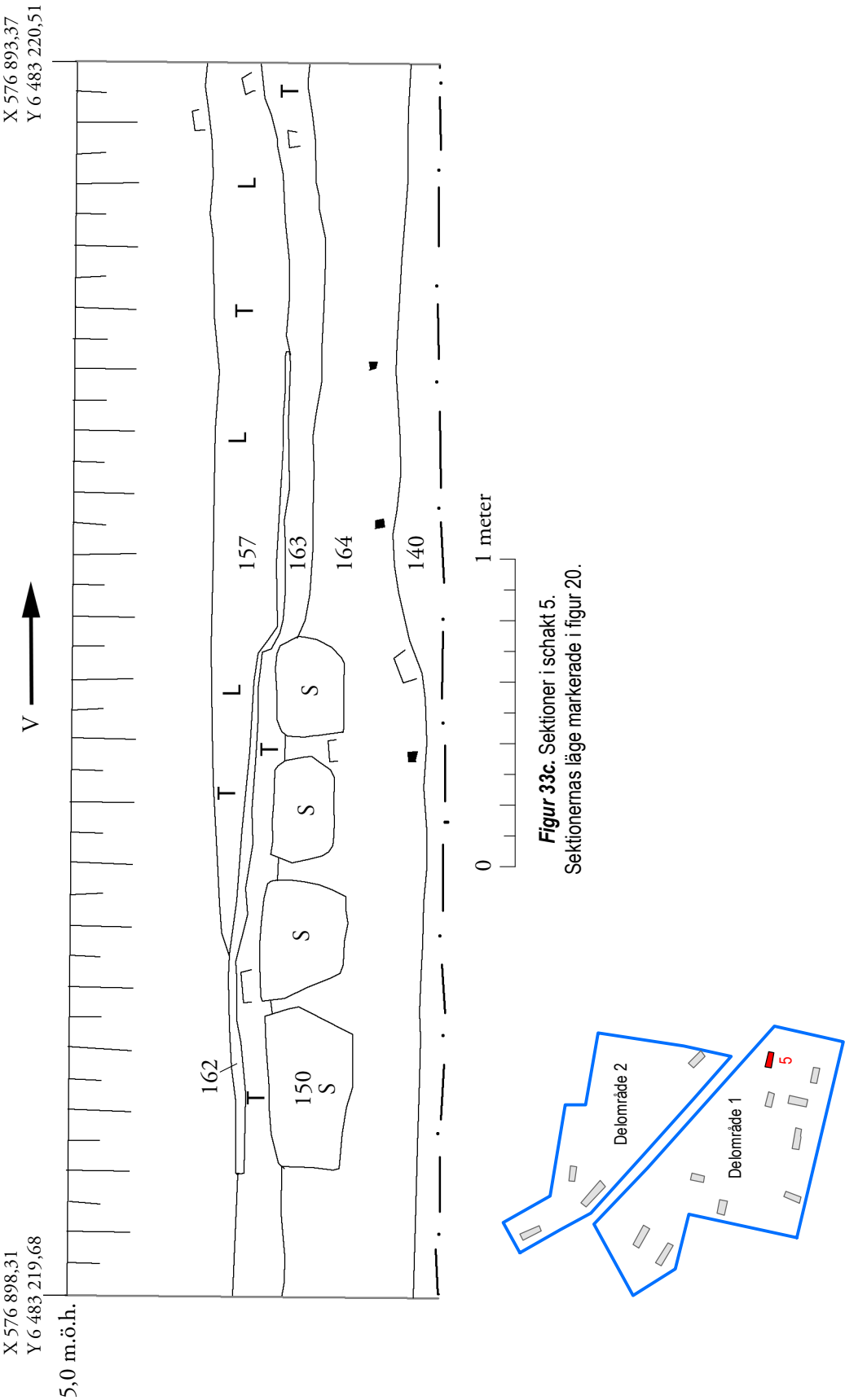
Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Figur 33a. Sektioner i schakt 5.
Sektionernas läge markerade i figur 20.

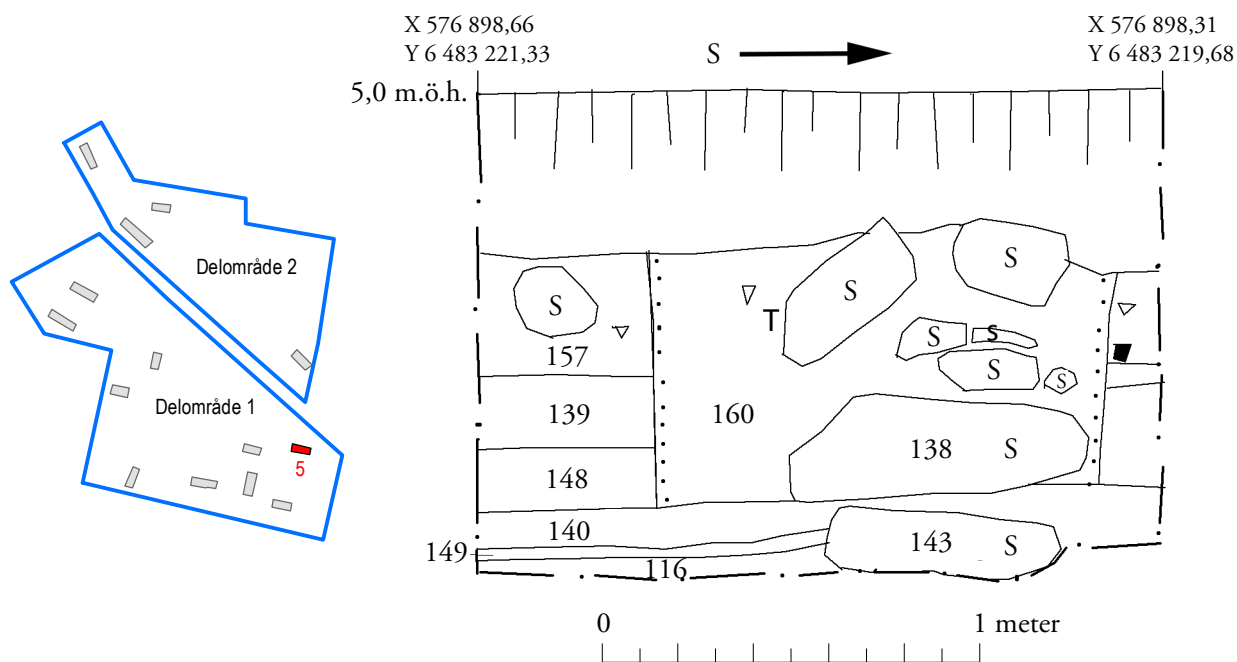

Figur 33b. Sektioner i schakt 5.
Sektionernas läge markerade i figur 20.

Figur 33c. Sektioner i schakt 5.
Sektionernas läge markerade i figur 20.

Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

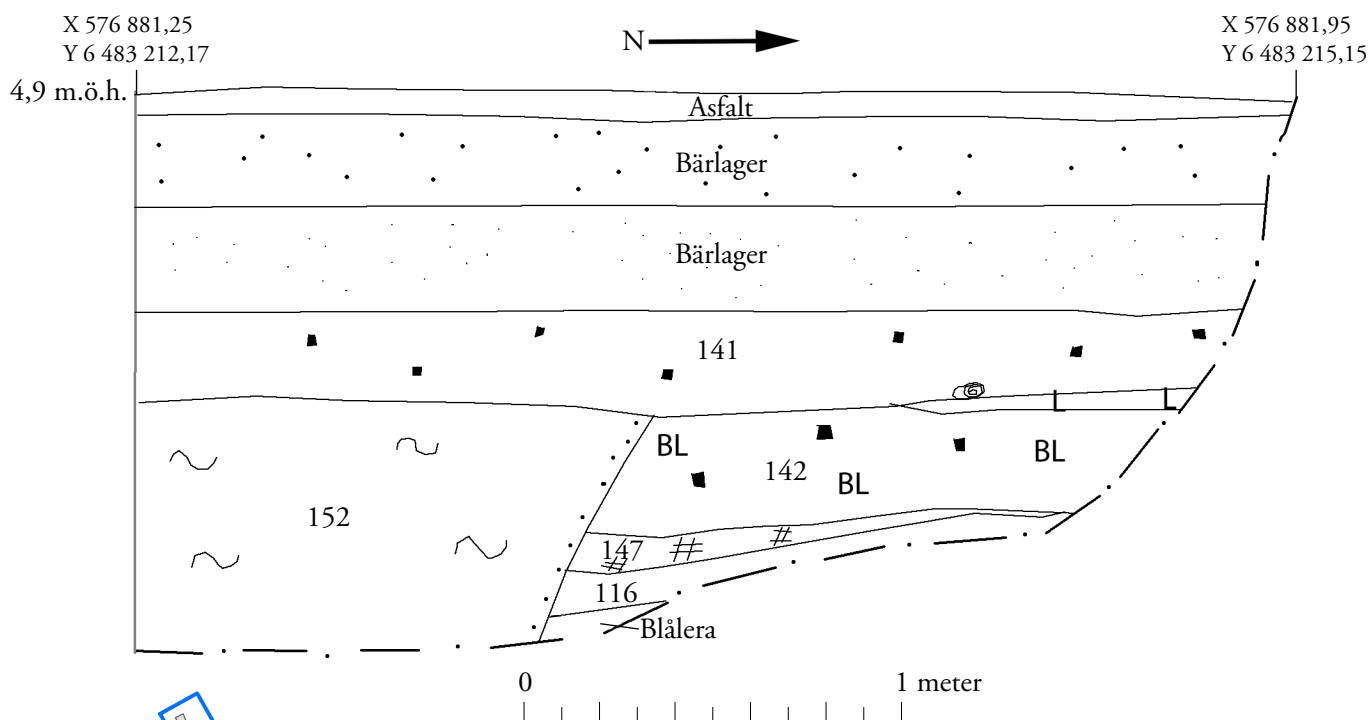

Figur 33d. Sektioner i schakt 5.
Sektionernas läge markerade i figur 20.

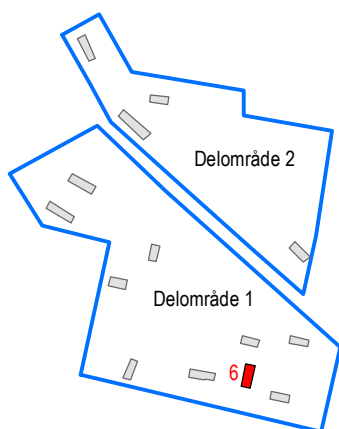
Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 6

Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
116:6	Infiltrationslager	Infiltrationslager med inslag av träkol, djurben och keramik. Inslag av liggande slakor och glest satta stötar. Kan möjligen även vara ett utkastlager eller ett första ianspråktagande av marken.		
141	Påfört lager	Påförda omrörda massor av blålera, lerig silt och småsten. Tjocklek 0,24 m.		
142	Bränd lera	Lager av bränd lera. Tjocklek 0,35 m.		
145	Kavelbro	Kavelbro.		
146	Kavelbro	Kavelbro, tall.		Vintern 1247/1248.
147	Rustbädd	Lerlager med mycket stort inslag av träspån, samt ett litet inslag av tegel. Framförallt spån i ytan. Ett stort stenblock vilar i lagret, och under detta är det ett stort inslag av näver, som extra rustbädd. Tjocklek 0,1 m.		
152	Störning	Stor nedgrävning som sannolikt har med bensinmacken, som har legat på platsen, att göra. 3,5x2,2 m (inom schaktet), >0,7 m djupt.		
190	Syllsten	Stenblock, syllsten.		

Figur 34. Sektion i schakt 6.
Sektionens läge markerat i figur 23.

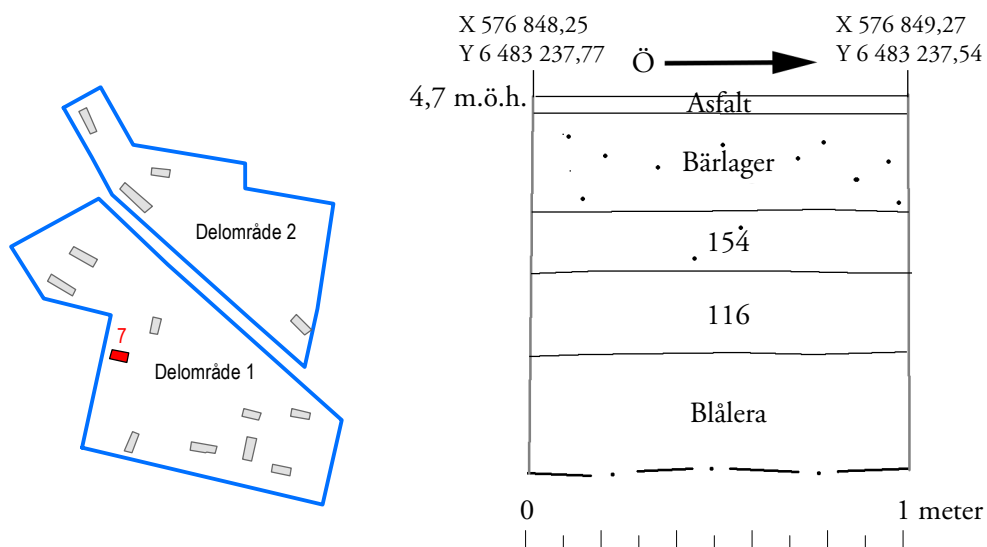

Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 7

Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
116:7	Infiltrationslager	Infiltrationslager med inslag av träkol, djurben och keramik. Inslag av liggande slakor och glest satta stölar. Kan möjligen även vara ett utkastlager eller ett första ianspråktagande av marken.		
151	Stolphål	0,55 m i diameter, 0,20 m djupt. Ojämn botten. Innehöll enstaka stenar tegelkross i siltig lera.		
153	Stolphål	0,53 m i diameter, ca 0,2 m djupt. Siltig lera med enstaka stenar och små fragment med tegelkross. Träfragment efter en 0,1 m i diameter tjock stolpe. Stolpen fortsätter ner djupare än nedgrävningen.	Yngre rödgods (F153:1282:1, 1500–1700).	1500–1700-tal.
154	Utgjmnings-/utfyllnadslager	Siltig lera, under bärlager och över blålera. 0,3 m tjockt. Innehöll småsten och tegelkross.	Flintgods (F154:1281:1, 1840–1900) och yngre rödgods (F154:1281:2, 1700–1900).	1800-tal.
155	Störning	Ledningsschakt.		
156	Störning	Ledningsschakt.		
161	Tegelbebyggelse	Hörn på byggnad av tegel och sten murat med vitt magert bruk.		Sannolikt modernt.

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

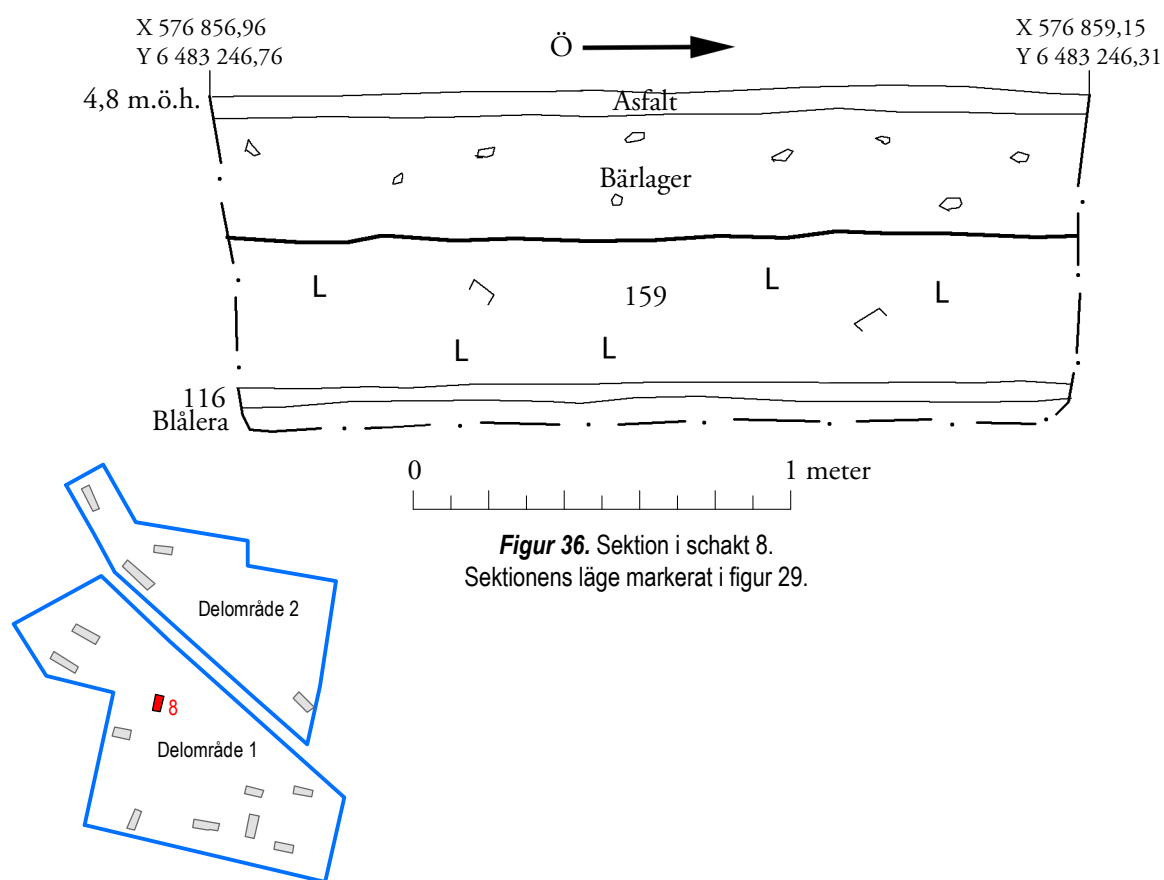
Figur 35. Sektion i schakt 7.
Sektionens läge markerat i figur 26.

Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 8

Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
116:8	Infiltrationslager	Infiltrationslager med inslag av träkol, djurben och keramik. Inslag av liggande slakor och glest satta stölar. Kan möjligen även vara ett utkast-lager eller ett första ianspråktagande av marken.		
159	Äldre markhorisont	Mörkbrun humös lerig silt med inslag av tegel. Tjocklek 0,4 m.	Yngre rödgods (F159:1302:1, 1525–1600).	

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

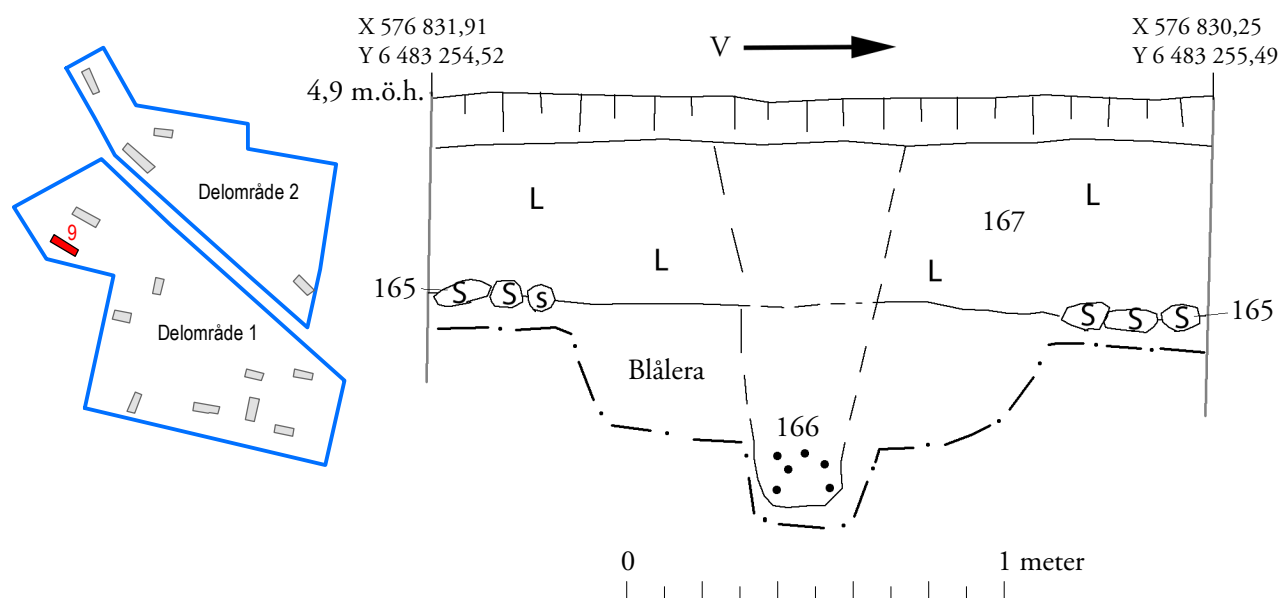

Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 9

Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
165	Stenkonstruktion	Stenkonstruktion av otuktad sten, 1–2 skift, mestadels kallmurad, men inslag av murbruk. Ligger direkt i blåleran. Här och var öppningar i konstruktionen. Vinkelrätt orienterat gentemot den gamla järnvägssträckningen.	Porslin, dyckert och modernt tegel (ej tillvarataget).	Modern tid.
166	Störning	Dränering.		
167	Utgjänningslager	Brungrå lera med silt. Mycket kompakt. Tjocklek 0,5 m.	Yngre rödgods (F167:1361:1, 1700–1900), flintgods (F167:1361:2–3, 1800–1900).	1800-tal.

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid mätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

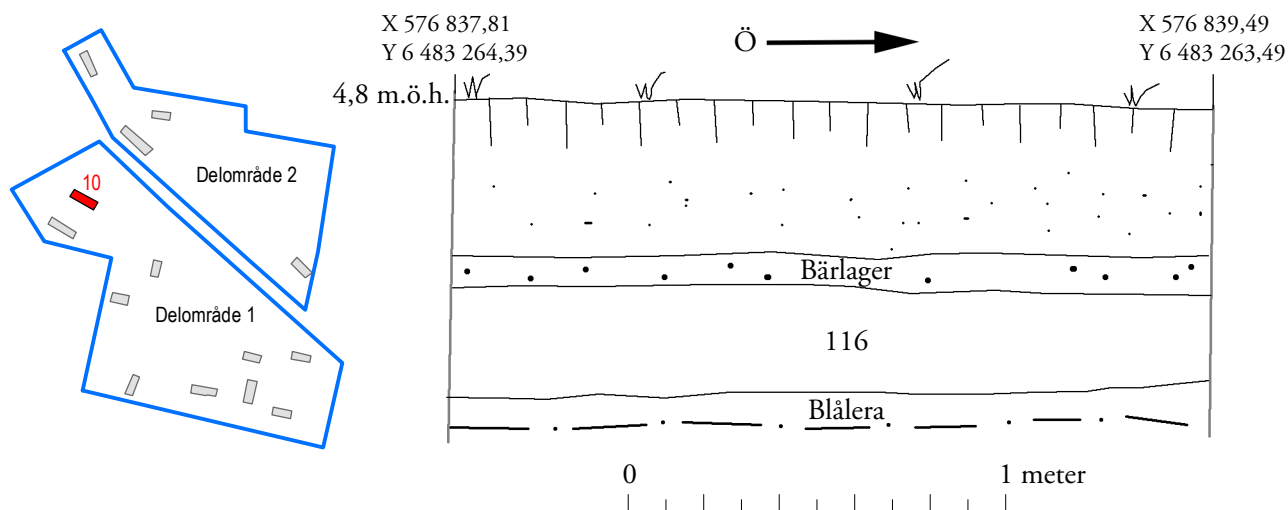

Figur 37. Sektion i schakt 9.
Sektionens läge markerat i figur 31.

Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 10

Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
116:10	Infiltrationslager	Infiltrationslager med inslag av träkol, djurben och keramik. Inslag av liggande slanor och glest satta störrar. Kan möjligen även vara ett utkastlager eller ett första ianspråktagande av marken.		
168	Störning	VA-ledning.		Modern tid.

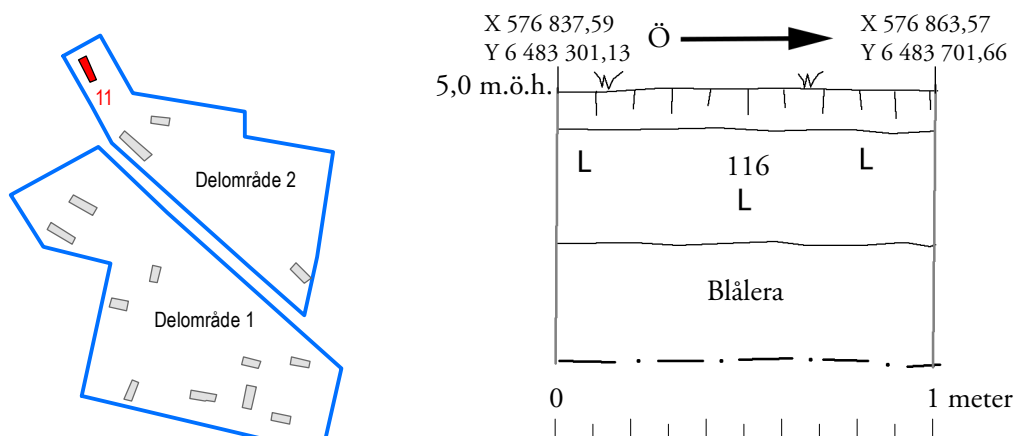
Figur 38. Sektion i schakt 10.
Sektionens läge markerat i figur 33.

Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 11

Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
116:11	Infiltrationslager	Infiltrationslager med inslag av träkol, djurben och keramik. Inslag av liggande slakor och gles satta störrar. Kan möjligen även vara ett utkastlager eller ett första ianspråktagande av marken.		
169	Stengrund	Stenblock i 4 m lång rad, murade med smuligt och magert kalkbruk. Direkt i blåleran.	Rödgoods (F169:1393:1, 1700–1850), yngre rödgods (F169:1393:3–4, 1700–1850), brännplåt, bränningsstöd (F169:1393:5, 1700–1850).	1700–1850.
170	Murad stenplint	Fundament av murad stenplint, 0,7 x 0,7 m. Gråsten och samma bruk som 169.		Efter 1850.

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

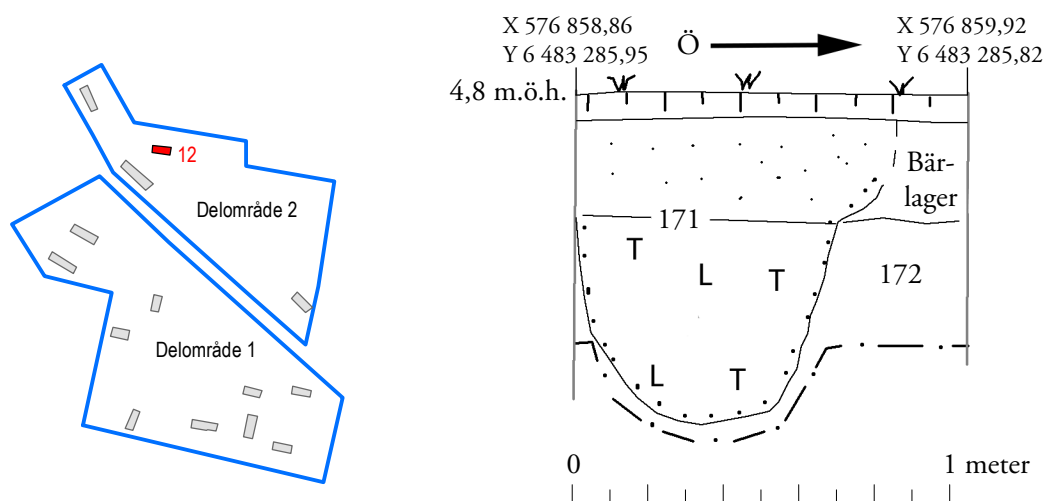

Figur 39. Sektion i schakt 11.
Sektionens läge markerat i figur 35.

Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 12

Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
171	Störning	Dike.		
172	Matjordshorisont	Äldre matjordshorisont av lerig och kompakt. Samma som i schakt 13. Tjocklek 0,3 m.		

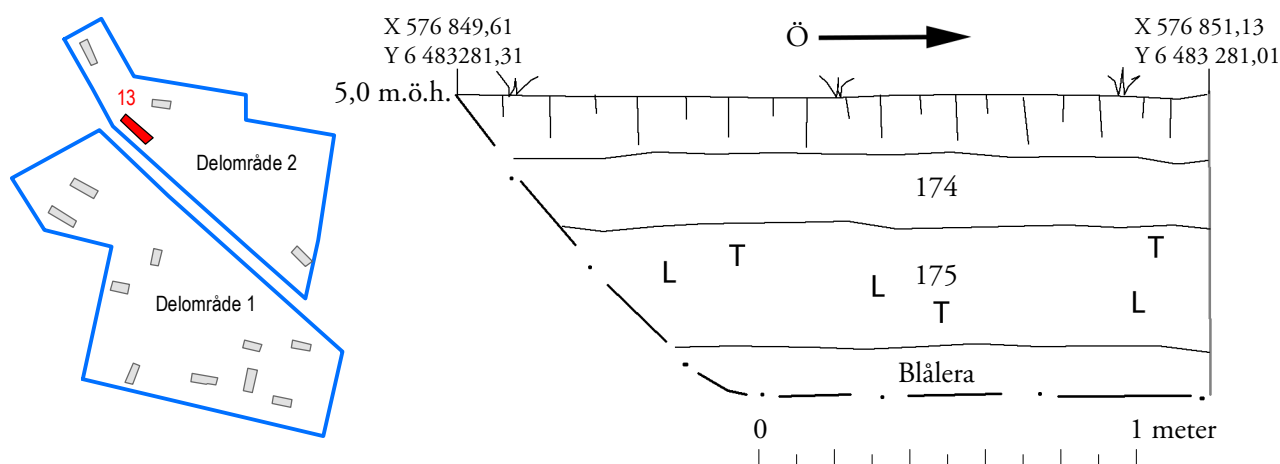
Figur 40. Sektion i schakt 12.
Sektionens läge markerat i figur 38.

Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 13

Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
173	Fyllning	Fyllning av blågrå lera i hålväg 183. Innehåller tegel-fragment samt en stock. Tjocklek/djup 0,2 m.		
174	Lerlager	Gulbrun silt, på gränsen till lera. 0,2 m tjockt. Möjligen lergolv, men mer sannolikt ett utjämningslager.		
175	Matjord	Äldre matjordshorisont av lerig kompakt humös lera. Inslag av tegel och fajans. Samma som i schakt 12. Tjocklek 0,3 m.	Flintgods (F175:1429:1, 1800–1900), porslin (F175:1429:2, 1800–1900), blyglaserat gult lergods (F175:3 1830–1890), yngre rödgods (F175:1429:4, 1525–1600), stengods (F175:1429:5, 1300–1550).	Medeltid/1500-tal och 1800-tal.
176	Ramverkskonstruktion	Träkonstruktion i botten av 183. Liggande timmer som bildar ett ramverk. Möjligen del av kavelbro.		
183	Hålväg	Möjligen gränsdike eller hålväg. Tjocklek 0,2 m.		T.a.q. 1500-tal.

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

Figur 41. Sektion i schakt 13.
Sektionens läge markerat i figur 40.

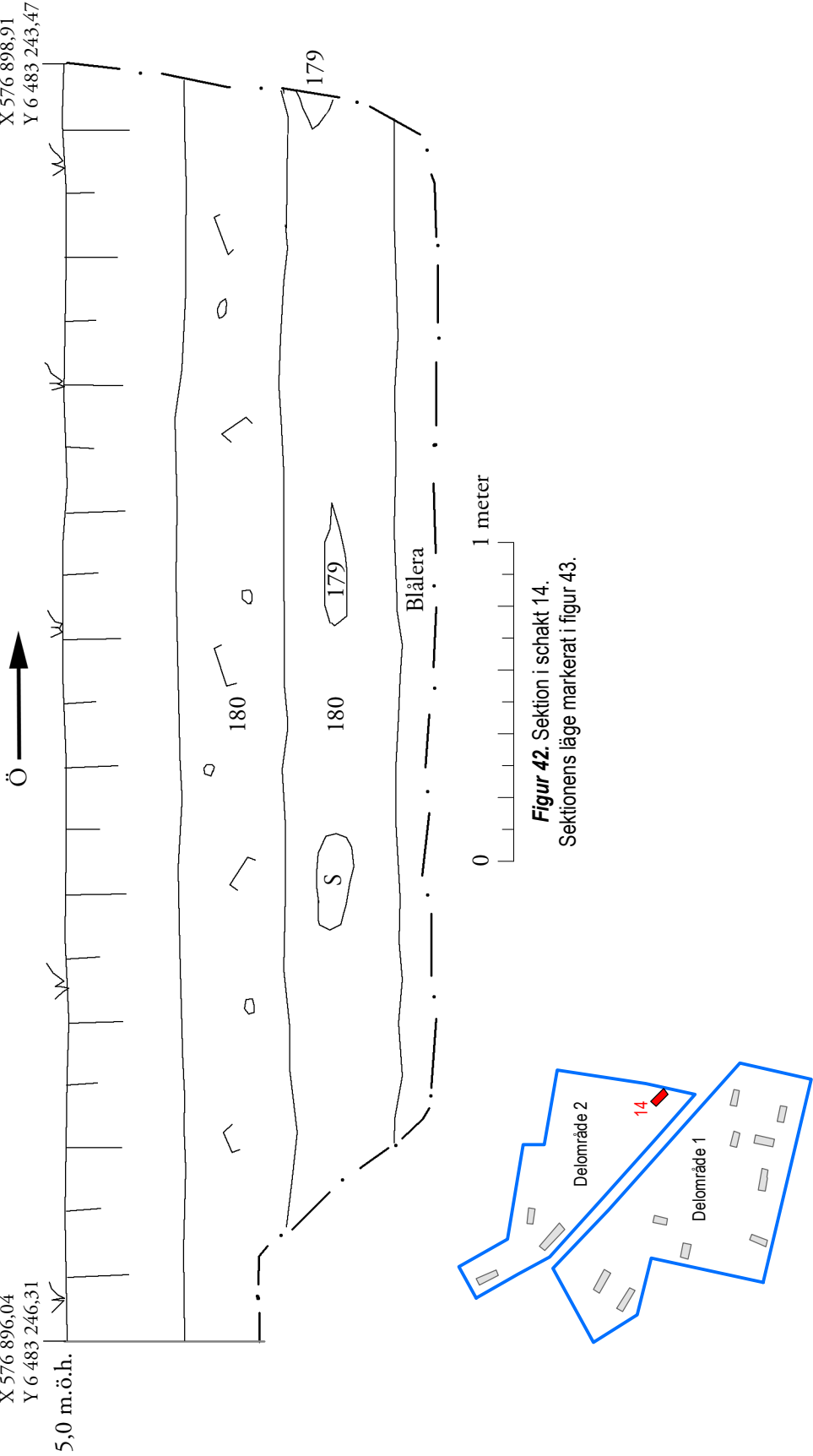
Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Schakt 14

Kontext	Definition	Beskrivning	Fynd	Datering
177	Grundmur/syllstensrad	Samling med sten inom ca 3 m ² . Rumslig koppling till lergolv 178.		
178	Lager	Gulbrun lera, 0,2 m tjockt, med inslag av bränd lera, skörbränd sten och en stor mängd djurben. Hör samman med 177.	Bränt ben (ej tillvarataget). Stengods (F178:1553:1).	1300-tal.
179	Bränd lera	Bränd lera ovan lergolv 178. Tjocklek 0,05 m.	Lerslagg (F179:1554:1)	
180	Lerlager	Humös siltig lera. Tjocklek 0,3 m.	Siegburg, stengods, yngre rödgods (F180:1527:1–6). Plastleksak, blåbetong (ej tillvarataget).	Dateringsspann ca 1500–1700, samt sen modern tid.
181	Lerlager	Fyllning mellan stenarna i 177. Siltig lera. Möjligen samma som 180.	Gjutform (F181:1533:1). Slagg, spik, tegel (ej tillvarataget).	
182	Stolphål	Tegelskott stolphål (ena sidan). 0,32 m i diameter, 0,7 m djupt. Delvis bevarad trästolpe.		

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

Bilaga 1. Kontextbeskrivning och sektioner, forts.

Figur 42. Sektion i schakt 14.
Sektionens läge markerat i figur 43.

BILAGA 2. FYND

Fynd-nr	Sakord	Formtyp	Del	Godstyp	Keramisk typ-datering	Antal fragm.	Färg	Dekor	Tillverknings-plats	Glasyrtyp	Föremål anm.	Vikt (g)	Gallrat (X)
101:9:1	Kärl	Krus	Buk, botten	Stengods	Ca 1325–1450	2	Godsfärg: gul och grå, inv. färg: grå, utv. färg: grå		Tyskland – Siegburg			23	
103:10:1	Kärl	Krus	Buk	Stengods	Ca 1350–1500	1	Godsfärg: grå, inv. färg: grå, utv. färg: grå		Tyskland – Siegburg			47	
104:100:1	Kärl	Trebensgryta	Mynning, buk	Yngre svartgods	Ca 1200–1400	3	Godsfärg: grå, inv. färg: gråsvart, utv. färg: grå och gråsvart		Tyskland			17	
108:101:1	Kärl	Krus	Buk	Tidigt stengods med engobe	Ca 1275–1400	1	Godsfärg: grå, inv. färg: grå, utv. färg: gråsvart		Tyskland	Engobe		25	
108:101:2	Kärl	Krus	Hänc	Tidigt stengods med engobe	Ca 1275–1400	1	Godsfärg: orangegrå, utv. färg: rödbrun – lila		Tyskland	Engobe		18	
108:101:3	Kärl	Krus	Mynning, hals	Stengods	Ca 1300–1450	1	Godsfärg: grå, inv. färg: grå, utv. färg: grå		Tyskland – Siegburg			12	
109:158:1	Kärl	Krus	Buk	Tidigt stengods med engobe	Ca 1275–1400	1	Godsfärg: grå, inv. färg: gråbrun, utv. färg: brun		Tyskland – Niedersachsen	Engobe/ askglasyr		2	
114:306:1	Kärl	Kruka	Buk, botten	Yngre rödgods	Ca 1550–1700	10	Godsfärg: röd, inv. färg: brun			Blyglasyr inv		480	
114:306:2	Kärl	Gryta	Buk	Yngre svartgods	Ca 1200–1400	1	Godsfärg: grå, inv. färg: gråblå, utv. färg: gråblå		Tyskland			4	
114:306:3	Kärl	Krus	Buk	Stengods	Ca 1300–1450	1	Godsfärg: grå, inv. färg: grå, utv. färg: grå		Tyskland – Siegburg			4	
116:617:1	Kärl	Trebensgryta/ trebenspanna	Ben	Yngre rödgods?	Ca 1400–1600	1	Godsfärg: röd					87	
116:617:2	Kärl	Gryta	Buk, botten	Äldre/ynge svartgods	Ca 1200–1400	1	Godsfärg: grå och svart, inv. färg: gråbrun, utv. färg: gråbrun				Mycket grovt gods, inget typiskt fint drejat Hansa-gods. Lokal tillverkning?	25	
116:697:1	Kärl	Krus	Hals	Stengods	Ca 1300–1450	1	Godsfärg: grågul, inv. färg: grå, utv. färg: grå		Tyskland – Siegburg			4	
118:372:1	Kärl	Krus	Buk	Tidigt stengods	Ca 1275–1375	1	Godsfärg: grå, inv. färg: grå, utv. färg: grå		Tyskland – Siegburg			14	
121:488:1	Kärl	Krus	Mynning, hals	Stengods	Ca 1275–1375	1	Godsfärg: grå, inv. färg: grå, utv. färg: grå		Tyskland – Siegburg			11	

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

Bilaga 2. Fynd, forts.

Fynd-nr	Sakord	Formtyp	Del	Godstyp	Keramisk typ-datering	Antal fragm.	Färg	Dekor	Tillverknings-plats	Glasyrtyp	Föremål anm.	Vikt (g)	Gallrat (X)
124:1:1	Vingtegel				T.p.q 1500	1						110	X
127:466:1	Kärl	Krus	Buk	Stengods	Ca 1300–1400	1	Godsfärg: grå, inv. färg: grå, utv. färg: grå		Tyskland – Siegburg			5	
127:466:2	Kärl	Krus	Buk	Proto-stengods	Ca 1250–1325	1	Godsfärg: gul och grå, inv. färg: gråbrun, utv. färg: gråbrun		Tyskland			1	
127:466:3	Kärl	Krus	Buk	Proto-stengods med engobe	Ca 1250–1350	1	Godsfärg: gul och grå, inv. färg: rödbrun – lila, utv. färg: rödbrun – lila			Engobe		8	
127:466:4	Glaserat golvtegel					1	Utv. färg: rödgrön			Blyglasyr		153	
127:466:5	Lerklining					1						34	X
130:548:1	Kärl	Krus	Mynning, hals	Proto-stengods	Ca 1250–1325	2	Godsfärg: grå och orange, inv. färg: grå och orange, utv. färg: grå och orange		Tyskland			18	
130:548:2	Kärl	Krus	Buk	Proto-stengods med engobe	Ca 1250–1350	1	Godsfärg: grå, inv. färg: grå och orange, utv. färg: rödbrun – lila		Tyskland	Engobe		12	
130:548:3	Kärl	Krus	Hank	Stengods	Ca 1300–1450	1	Godsfärg: grå, utv. färg: gråbrun		Tyskland – Siegburg			17	
133:755:1	Kärl	Trebensgryta/ trebenspanna	Ben	Yngre rödgods	Ca 1500–1700	1	Godsfärg: röd					55	
139:945:1	Kärl	Krus	Mynning, hals, hänk, buk	Tidigt stengods med engobe	Ca 1325–1425	2	Godsfärg: grå, inv. färg: grå, utv. färg: brun		Tyskland	Engobe		21	
139:945:2	Kärl	Skål	Mynning, buk	Stengods	Ca 1375–1500	1	Godsfärg: gulgrå, inv. färg: grå, utv. färg: grå		Tyskland – Siegburg	Askglasyr fläckvis utv		5	
140:946:1	Kärl	Krus	Buk	Tidigt stengods med engobe	Ca 1275–1375	2	Godsfärg: Gråsvart, inv. färg: Gråsvart, utv. färg: Brun		Tyskland	Engobe		16	
140:946:2	Kärl	Krus	Buk	Tidigt stengods med engobe	Ca 1275–1375	1	Godsfärg: gråsvart, inv. färg: gråsvart, utv. färg:svartbrun		Tyskland	Engobe / Askglasyr		6	
140:946:3	Kärl	Krus	Buk	Proto-stengods	Ca 1250–1325	1	Godsfärg: gråbrun, inv. färg: gråbrun, utv. färg: gråbrun		Tyskland			17	

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är del löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är del nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

Bilaga 2. Fynd, forts.

Fynd-nr	Sakord	Formtyp	Del	Godstyp	Keramisk typ-datering	Antal fragm.	Färg	Dekor	Tillverknings-plats	Glasyrtyp	Föremål anm.	Vikt (g)	Gallrat (X)
140:946:4	Kärl	Kanna?	Buk?	Äldre rödgods	Ca 1250–1400	1	Godsfärg: röd, inv. färg: brun?, utv. färg: brun?			Blyglasyr	Spjälkad skäva, svårt att avgöra om den glaserade ytan är ut- eller insida.	1	
140:946:5	Kritpipa		Skaft		Tidigmodern tid	1						2	X
140:946:6	Ler-klining					2						108	X
153:1282:1	Kärl	Trebensgryta/ kruk	Buk	Yngre rödgods	Ca 1500–1700	1	Godsfärg: röd, inv. färg: brun			Blyglasyr inv		19	
154:1281:1	Kärl	Tallrik/fat mm	Brätte, buk	Flintgods	Ca 1840–1900	2	Godsfärg: vit, inv. färg: vit, blå och grön, utv. färg: vit och blå	Dekorform: tryckt dekor, dekormönster: blommar blad	Sverige – Rörstrand/ Gustavsberg	Blyglasyr inv utv		9	
154:1281:2	Kärl	Fat	Brätte, buk	Yngre rödgods	Ca 1700–1900	1	Godsfärg: röd, inv. färg: brun och gul	Dekorform: målad dekor vitlila, dekor-mönster: koncentrisk linjer		Blyglasyr inv		8	
159:1302:1	Kärl	Trebensgryta	Mynning, buk	Yngre rödgods	Ca 1525–1600	1	Godsfärg: röd, inv. färg: brun			Blyglasyr inv		27	
167:1361:1	Kärl	Fat	Mynning, brätte, buk	Yngre rödgods	Ca 1700–1900	2	Godsfärg: röd, inv. färg: brun			Blyglasyr inv		32	
167:1361:2	Kärl	Fat/skål	Mynning, buk	Flintgods	Ca 1800–1900	1	Godsfärg: vit, inv. färg: vit och blå, utv. färg: vit	Dekorform: målad dekor		Blyglasyr inv utv		5	
167:1361:3	Kärl	Kopp	Buk, botten	Flintgods	Ca 1840–1900	1	Godsfärg: vit, inv. färg: vit och grön, utv. färg: vit och grön	Dekorform: tryckt dekor, dekormönster: blommar blad	Sverige – Rörstrand/ Gustavsberg	Blyglasyr inv utv		37	
169:1393:1	Ugns-kakel	Rumpkakel	Rump, kant, blad		Ca 1700–1850	4	Godsfärg: röd, utv. färg: vit			Tennglasyr		85	
169:1393:2	Kärl	Blomkruka	Buk, botten	Oglaserat rött lergods	Ca 1700–1850	2	Godsfärg: röd					64	

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är del löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är del nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

Bilaga 2. Fynd, forts.

Fynd-nr	Sakord	Formtyp	Del	Godstyp	Keramisk typ-datering	Antal fragm.	Färg	Dekor	Tillverknings-plats	Glasyrtyp	Föremål anm.	Vikt (g)	Gallrat (X)
169:1393.3	Kärl	Fat	Mynning, buk	Yngre rödgods	Ca 1700–1850	2	Godsfärg: röd, inv. färg: brun och gul	Dekorform: målad dekor vitlita, dekor-mönster: koncentrisk linjer		Blyglasyr inv		91	
169:1393.4	Kärl	Kruka	Mynning, hänk	Yngre rödgods	Ca 1700–1850	2	Godsfärg: röd, brun, utv. färg: brun			Blyglasyr inv fläckvis utv		22	
169:1393.5	Bränn-plåt + brännings-stöd				Ca 1700–1850	3	Godsfärg: röd			Blyglasyr fläckvis	Krukmakeri-avfall i form av bränn-plåtar och brännings-stöd.	60	
175:1429.1	Kärl	Tallrik/fat + kopp	Mynning, brätte, buk, botten	Flintgods	Ca 1800–1900	7	Godsfärg: vit, inv. färg: vit, utv. färg: vit			Blyglasyr inv utv		27	
175:1429.2	Kärl	Kopp	Buk, botten, fotring	Porslin	Ca 1800–1900	1	Godsfärg: vit, inv. färg: vit, utv. färg: vit		Europa			6	
175:1429.3	Kärl	Krus	Mynning, buk	Blyglaserat gult lergods	Ca 1830–1890	2	Godsfärg: gul, inv. färg: gul, utv. färg: gul			Blyglasyr inv utv		7	
175:1429.4	Kärl	Trebensgryta	Mynning, buk	Yngre rödgods	Ca 1525–1600	2	Godsfärg: röd, inv. färg: brun			Blyglasyr inv		23	
175:1429.5	Kärl	Krus	Buk	Stengods	Ca 1300–1550	1	Godsfärg: grå, inv. färg: grå, utv. färg: brun		Tyskland	Engobe / Askglasyr		8	
178:1553.1	Kärl	Krus	Mynning, hals, buk	Stengods	Ca 1300–1400	3	Godsfärg: grå, inv. färg: brun, utv. färg: brun		Tyskland	Askglasyr		15	
179:1554.1	Lerslagg					6						493	X
180:1527.1	Kärl	Fat	Mynning, brätte, buk, botten	Yngre rödgods	Ca 1700–1800	3	Godsfärg: röd, inv. färg: grön	Ytbehandling: vitlita-engobe inv		Blyglasyr inv		30	

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

Bilaga 2. Fynd, forts.

Fynd-nr	Sakord	Formtyp	Del	Godstyp	Keramisk typ-datering	Antal fragm.	Färg	Dekor	Tillverknings-plats	Glasyrtyp	Föremål anm.	Vikt (g)	Gallrat (X)
180:1527:2	Kärl	Skål	Buk, botten	Yngre rödgods	Ca 1600–1800	1	Godsfärg: röd, inv. färg: brun och gul	Dekorform: målad dekor vitlila, dekor-mönster: koncentrisk linjer		Blyglasyr inv		18	
180:1527:3	Kärl	Trebensgryta	Mynning, buk	Yngre rödgods	Ca 1525–1600	1	Godsfärg: röd, inv. färg: grönbrun			Blyglasyr fläckvis inv		18	
180:1527:4	Kärl	Fat	Mynning, brätte, buk	Yngre rödgods	Ca 1550–1600	1	Godsfärg: röd, inv. färg: brun, utv. färg: brun	Dekorform: ristad dekor, dekormönster: våglinjer		Blyglasyr inv fläckvis utv		21	
180:1527:5	Kärl	Krus	Mynning, hals	Slengods	Ca 1400–1550	2	Godsfärg: grå, inv. färg: grå, utv. färg: grå och rödbrun		Tyskland – Siegburg	Askglasyr fläckvis utv		7	
180:1527:6	Kärl	Kruka/krus	Buk	Slengods	Ca 1550–1750	1	Godsfärg: grå och brun, inv. färg: brun, utv. färg: brun		Tyskland	Engobe		8	
181:1533:1	Gjutform					1					Gjutforms-halva, sandsten. 47x32x16 mm.	43	

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är del löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är del nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

BILAGA 3. KERAMIKANALYS

MIKAEL JOHANSSON, ARKEO KERAMIKANALYSER

Inledning

Syftet med denna analys har varit att identifiera och registrera keramikmaterialet samt skapa ett dateringsunderlag för fyndkontexterna. Undersökningen har visat att fynden utgörs av 83 keramikskärvor, fyra kakelugnsbitar samt teknisk keramik från ett krukmakeri, detta i form av två fragment av brännplåtar och ett bränningsstöd. Alla stengodskärl i fyndmaterialet är tillverkade i Tyskland, varav ett flertal i orten Siegburg.

Kontexter med medeltida keramik

Kontext 140 – Blålera

Innehåll: En bukskärva från ett dryckeskrus av grått proto-stengods, sannolikt Rhenländsk tillverkning (F140:946:3). Tre bukskärvor till dryckeskrus av tidigt stengods med engobe (F140:946:1–2). En skärva äldre rödgods med brun blyglasyr, skärvan är dock spjälkad och det är svårt att avgöra om den glaserade ytan är ut- eller insida (F140:946:4). Dateringsspannet på keramiken är cirka 1250–1400. Om kärnen är avsatta samtidigt ligger dateringen kring 1275–1350.

Kontext 127 – Utjämningslager

Innehåll: Två bukskärvor till dryckeskrus av proto-stengods, varav ett försett med rödbrun – lila engobe, krusen sannolikt tillverkade i Rhenområdet (F127:466:2–3). En bukskärva av ett stengodskrus från Siegburg (F127:466:1). Dateringsspannet på keramiken är cirka 1250–1400. Om kärnen är avsatta samtidigt ligger dateringen sannolikt kring 1300–1350.

Kontext 130 – Utjämningslager

Innehåll: Mynning och halsparti till ett dryckeskrus med kragad mynning av proto-stengods, gråbrun – orange prickig yta (F130:548:1). En bukskärva till ett dryckeskrus av grått proto-stengods med rödbrun – lila engobe (F130:548:2). Proto-stengodset sannolikt från Rhenområdet. En hänkel till ett sten-

godskrus från Siegburg (F 130:548:3). Dateringsspannet på keramiken är cirka 1250–1450. Om kärnen är avsatta samtidigt ligger sannolikt dateringen kring 1300–1350.

Kontext 118 – Lergolv

Innehåll: En bukskärva från ett grått stengodskrus, grovt tidigt stengods från Siegburg (F118:372:1). Datering cirka 1275–1375.

Kontext 104 – Lergolv

Innehåll: Tre skärvor yngre svartgods, en mynningsbit från en gryta samt två bukbitar (F104:100:1). Datering cirka 1200–1400.

Kontext 109 – Lergolv

Innehåll: En bukskärva till ett stengodskrus med utvändigt drejås och brun engobe/askglasyr (F109:158:1). Datering cirka 1275–1400.

Kontext 121 – Rivningslager

Innehåll: En mynningsbit av ett stengodskrus med kragad mynningskant, grovt tidigt stengods från Siegburg (F121:488:1). Datering sent 1200-tal till 1300-talets andra hälft.

Kontext 101 – Lergolv

Innehåll: Två skärvor från stengodskrus tillverkade i Siegburg, väl sintrat grågult gods (F101:9:1). Datering cirka 1325–1450.

Kontext 178 – Lager

Innehåll: Mynning, hals och bukparti (tre skärvor) av ett stengodskrus med rödbrun askglasyr. Rak mynningskant, väl sintrat gods men något grovt. Rhenländsk tillverkning, förmodligen Siegburg (F178:1553:1). Datering 1300-tal.

Kontext 103 – Nedgrävning

Innehåll: En bukskärva till ett stengodskrus möjligen tillverkat i Siegburg, grått väl sintrat gods (F103:10:1). Datering 1300-talets andra hälft till 1400-tal.

Kontext 108 – Lerlager

Innehåll: En bukskärva till ett stengodskrus, grovt mörkgrått gods med utvändig gråsvart engobe/askglasyr (F108:101:1). En hänkel till ett stengodskrus med rödbrun – lila engobe (F108:101:2). En mynningsbit av ett stengodskrus med rak mynningskant, väl sintrat stengods från Siegburg (F108:101:3). Dateringsspannet på keramiken är cirka 1275–1450. Om kärnen är avsatta samtidigt ligger dateringen i 1300-tal.

Kontext 139 – Lerlager

Innehåll: Två skärvor av mynning, hals, hänkel och bukparti till stengodskrus med mörkt rödbrun engobe. Mörkgrått lätt sandigt men väl sintrat gods, kruset kan vara tillverkat i Langerwehe (F139:945:1). Mynningsskärva till stengodsskål från Siegburg, fint väl sintrat gods (F139:945:2). Dateringsspannet på keramiken är cirka 1325–1500, om kärnen är avsatta samtidigt ligger dateringen förmodligen kring 1375–1450.

Kontexter med medeltida och eftermedeltida keramik

Kontext 116 – Infiltrationslager

Innehåll: Ett halsfragment av ett stengodskrus från Siegburg (F116:897:1), datering cirka 1300–1450. En bukskärva från en svartgodsgryta, grovt tjockt gods med karaktär av Östersjökeramik, dock ingen dekor. Ett intressant kärl som kan vara lokalt tillverkat i Söderköpingsområdet (F116:617:2). Ett ben till en trebensgryta/trebenspanna i rödgods, inget spår av glasyr (F116:617:1). De skilda godstyperna ger ett möjligt dateringspann från 1200-tal in i 1500–1600-tal. Om kärnen är avsatta samtidigt kan en äldsta datering av kontexten ligga i sent 1300-tal/1400-tal.

Kontext 114 – Gödsel- och latrinlager

Innehåll: En bukskärva av ett stengodskrus från Siegburg (F114:306:3). En bukskärva från ett kärl i yngre svartgods, troligen en gryta (F114:306:2). Ett bottenparti av en kruka i yngre rödgods (F114:306:1). Ett tidsmässigt blandat fyndmaterial från medeltid och 1500–1600-tal. Störd kontext med uppgrävda/infiltrerade fynd.

Kontext 175 – Matjord

Innehåll: En stengodsskärva som kan vara medeltida eller 1500-tal (F175:1429:5). Två mynningsskärvor från trebensgrytor i yngre rödgods (F175:1429:4), varav den ena 1500-tal. Vitt odekorerat flintgods och porslin från 1800-talet (F175:1429:1–2). Två skärvor från ett blyglaserat lergodskrus, gult gods med gultnad glasyr. Svensk tillverkning 1800-tal (F175:1429:3). Ett tidsmässigt blandat fyndmaterial från två tidsperioder, medeltid/1500-tal och 1800-tal.

Kontexter med eftermedeltida keramik

Kontext 159 – Äldre markhorisont

Innehåll: Mynningsbit till trebensgryta i yngre rödgods (F159:1302:1), datering cirka 1525–1600.

Kontext 180 – Lerlager

Innehåll: Två mynningsbitar till ett stengodskrus från Siegburg, senmedeltida/tidigt 1500-tal (F180:1527:5). En bukskärva från en större kruka av stengods (F180:1527:5). En skärva från ett 1500-talsfat i yngre rödgods, dekorerat med inristade våglinjer (F180:1527:4). Mynningsbit till trebensgryta i yngre rödgods (F180:1527:3), datering cirka 1525–1600. En bottenbit av en skål i yngre rödgods med dekor av vitlera (F180:1527:2). Tre skärvor från ett fat med invändigt engobe av vitlera, fatet är av 1700-talstyp (F180:1527:1). Keramiken i kontexten har en huvudsaklig datering till 1500-tal men sannolikt med inslag av infiltrerad yngre keramik från 1700-talet.

Kontext 133 – Rivningslager

Innehåll: Ett ben till en trebensgryta/trebenspanna i rödgods, inget spår av glasyr (F133:755:1). Datering cirka 1500–1700.

Kontext 153 – Stolphål

Innehåll: En bukskärva till ett kärl i yngre rödgods, en kruka eller trebensgryta (F153:1282:1). Datering 1500–1700-tal.

Kontext 169 – Stengrund

Innehåll: Krukmakeriavfall i form av två fragment av brännplåtar och ett bränningsstöd (F169:1393:5). Fyra bitar ugnskakel med vit tennglasyr (F169:1393:1). Två mynningsbitar till ett fat i yngre rödgods med dekor av vitlera (F169:1393:3), och två skärvor från en kruka i yngre rödgods (F169:1393:4). Två skärvor av en blomkruka av oglaserat rött lergods (F169:1393:2). Datering cirka 1700–1850.

Kontext 154 – Utjämnings-/utfyllnadslager

Innehåll: En skärva från ett fat i yngre rödgods med dekor av vitlera (F154:1281:2). Två skärvor flintgods; den ena från en tallrik eller ett fat med tryckt blomdekor, den andra från en skål eller terrin med dekor i flytande blått (F154:1281:1). Svensk tillverkning Rörstrand eller Gustavsberg, datering 1800-tal.

Kontext 167 – Utjämningslager

Innehåll: Två skärvor från ett fat i yngre rödgods (F167:1361:1). En mynningsskärva från ett fat i flintgods med målad dekor (F167:1361:2). En buk och bottendel av en kopp i flintgods med tryckt blomdekor, svensk tillverkning Rörstrand eller Gustavsberg (F167:1361:3). Flintgodset kan dateras till 1800-talet, fatet i yngre rödgods kan vara äldre.

BILAGA 4. ARKEOBOTANISK ANALYS

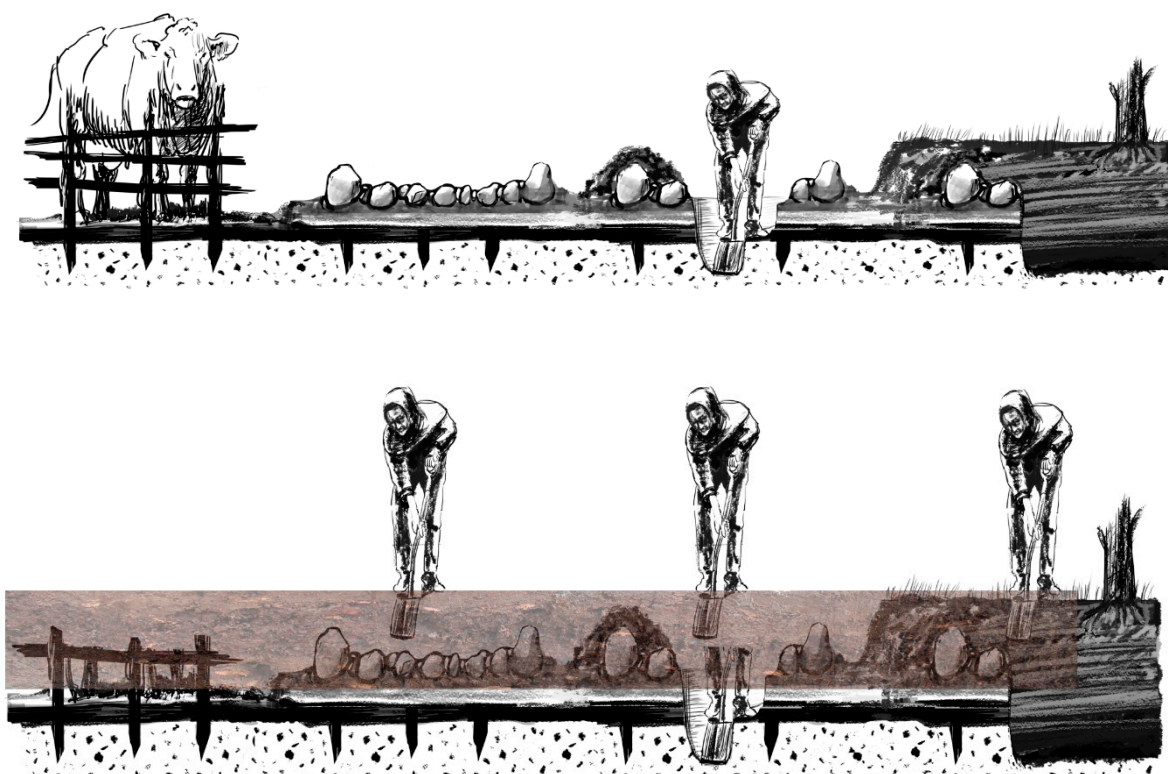
STEFAN GUSTAFSSON, ARKEOLOGIKONSULT

Inledning

Flera olika lager provtogs i samband med undersökningen inom fastigheterna Norrtull 13, 19 och Söderköping 2:84, Söderköping kommun, Östergötland. Två huvudtyper av lager dominerade i provmaterialet: omdeponerat utfyllningsmaterial och avsatta lager. Således innehåller lagertyperna även olika typer av information. Växtmaterialet i de avsatta lagren berättar om platsen för provtagningen, medan utfyllnadslagren innehåller ett växtmaterial som inte kan knytas direkt till fyndplatsen. Att det förhåller sig så beror på att det inom staden var mycket aktivitet på liten yta under lång tid. Det urbana livet bestod av ständig förändring, det som utgör en del av stadens själ. Denna förändring och

utveckling medförde och medför en ständig bearbetning av marken som blandar och flyttar om jord och material av olika karaktär och innehåll.

De påträffade växtresterna från undersökningen i Söderköping kom i första hand i omdeponerade lager. Detta innebar att informationen från dessa fynd inte berättade vad som hänt i kvarteret för undersökningen utan snarare om livet i staden Söderköping. I några prov fanns latrin uppblandat med gödsel. I proverna fanns rester av hallon, smultron, björnbär, lingon, äpple, körsbär och krikon. Men det fanns även ett exklusivt inslag av vindruva (russin) och fikon. Dessa importerades och kan möjligen ha varit mer förbehållet de rika i staden. Hur exklusivt det var beror på dateringen av de lager proverna kom från.

Figur 1. Förflyttning av jord och material i städerna var och är en del av den urbana processen. Detta kan ställa till en hel del problem och utmaningar i det arkeologiska hantverket. Illustration: Sverker Holmqvist, Arkeologikonsult.

Rätten att plocka bär var inte begränsad på samma sätt som rätten att plocka hasselnötter (Gustafsson 2019 s 59; Heimdahl 2017a). Att plocka bär var dessutom skattebefriat, men ansågs inte som en riklig syssla. I första hand var det fattiga, kvinnor, gamla och barn som stod för huvuddelen av plockandet.

Ett annat intressant fynd var ett frö av hampa. I Ryssland och Östeuropa var hampan odlad gröda redan innan jordbruket fått fäste i Skandinavien (Heimdahl 2017b). Hampan användes för fiberframställning till tyg och rep. Under medeltid så utnyttjades även hampfröer för oljeframställning och till medicin. Enligt Arvid Månsson kunde olika preparat av hampa bland annat lindra huggormsbett, maskar i ögonen, värk och magont (Månsson 1642).

Metod

Proverna våtsiktades i två olika säll, ett grövre med 1,0 mm maskvidd och ett finare med 0,25 mm maskvidd. Det siktade materialet analyserades i fuktigt tillstånd under mikroskop med en förstoring av 4 till 600 gånger. Artbestämningar gjordes med hjälp av referenssamlingar och referenslitteratur (Berggren 1969 & 1981, Jacomet 2006, Mork 1946, Schweingruber 1978 & 1990, www.woodanatomy.ch, Digital Seed Atlas of the Netherlands).

Alla prover med artbestämning finns redovisade i artlistan, analys av proverna har emellertid begränsats till tolkningsbara prover.

Resultat

Kontext 108, prov-nr 159 – Äldre markhorisont

Det gick inte utifrån växtmakrofossilanalysen att avgöra om lagret representerade en äldre markyta. Provet innehöll däremot hushållsavfall i form av för-

kolnade skalkorn. I provet fanns även oförkolnade frö av svinmålla, ett nitrofilt ogräs som förekom på gårdsplaner, ladugårdsbackar, ruderatmark och i odlingsmark.

Kontext 114, prov-nr 311 – Gödsel- och latrin-lager

Provet innehöll gödsel och latrin. I sammanhanget var inslaget av latrin det mest intressanta. Den visade att den sannolikt kom från Söderköpings mer bemedlade stadsbor. Särskilt fynden av importerade sorter som fikon och vindruva (russin) hörde hemma i de välbemedlade hemmen.

Kontext 116, prov-nr 651 – Infiltrationslager

Provet innehöll gott om subfossila fröer från svinmålla och olika starrarter. Förutom fröna hittades även halmrester. Att lagret innehöll gödsel verkar vara en rimlig tolkning. Lite ovanligt var det ändå att ogräsen begränsade sig till endast en art, svinmålla. Men både svinmållan och de starrarter vars frö återfanns i provet var tjockskaliga och det kan vara så att arter med mer tunnskaliga fröer brutits ned.

Fodret till de djur som producerat dyngan utfodrades med foder från våtäng eller så gick djuren och betade på en sådan.

Kontext 127, prov-nr 131, 485 och 652 – Utjämningslager

Proverna från lagret innehöll en stor andel gödsel vilket fynden av ogräs och ängsväxter visar. Fodret djuren hade ätit kom från rejält fuktiga ängsmarker. Förutom gödsel hittades mängder av olika typer av spån. Det fanns grövre från hus- och konstruktionsbyggande, mindre huggspån från finarbete samt täljspån av olika slag som visar på hantverk. Provet innehöll även halm, får/getspillning samt rester efter lövfoder.

Litteratur

- BERGGREN, G. 1969. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 2: Cyperaceae. Swedish natural Science Research Council, Stockholm.
- BERGGREN, G. 1981. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 3: Salicaceae–Cruciferae. Swedish Museum of natural History, Stockholm.
- Hemsida, Digital Seed Atlas of the Netherlands: <http://seeds.eldoc.ub.rug.nl/?pLanguage=en>
- GUSTAFSSON, S. 2019. Matkultur och Makrofossilanalys. I Lagerstedt (red). *En stad växer fram – människor och bebyggelse i kvarteret Fältskären, Enköping 1050–1350*. Rapport från Arkeologikonsult 2019:2673.
- HEIMDAHL, J. 2017A. Meny i P1, Sveriges Radio (2017-06-22). [Sverigesradio.se/sida/avsnitt/908480?programid=950](https://sverigesradio.se/sida/avsnitt/908480?programid=950).
- Heimdahl, J. 2017b. Fynd under mikroskopet 28: Hampa (2017-04-10). <https://arkeologerna.com/bloggar/tradgardsarkeologi/hampa/>
- MORK, E. 1946. *Vedanatomi*.
- MÅNSSON, ARVID. 1645. En myckit nyttigh Örtabook. *Suecia Rediviva*. Facsimile reprint 1987. Rediviva Stockholm.
- SCHWEINGRUBER, F. H. 1978. *Microscopic Wood Anatomy*. Structural variability of stems and twigs in recent and subfossil woods from Central Europe. Zug, Switzerland.
- SCHWEINGRUBER, F. H. 1990. *Anatomy of European woods*. Paul Haupt förlag, Bern, Stuttgart, Wien.
- VIKLUND, K. 1998. *Cereals, weeds and crop processing in Iron Age Sweden. Methodological and interpretative aspects of archaeobotanical evidence*. Archaeology and Environment 14. Umeå universitet.
- Hemsida, wood anatomy of Central European species: www.woodanatomy.ch

Bilaga 4. Arkeobotanisk analys – artlista

Kontext/ Prov-nr	108/ 159	109/ 160	112/ 290	114/ 311	116/ 651	127/ 485	131/ 652	159/ 1303	172/ 1407	173/ 1442
Förkolnad växtmakrofossil										
Skalkorn	19									
Fragmenterad säd	3									
Subfossil växtmakrofossil										
Hallon				1000+		262				
Smultron				1000+						
Björnbär				8						
Lingon				5		7	1			
Fikon				4						
Vindruva (russin)				1						
Körsbär				10						
Äpple				3						
Odlat övrigt										
Hampa						2				
Ogräs och ruderat										
Svinmålla	39			72	604		1000+	12	11	
Våtarv						49	94			
Åkerbinda							12			
Pilört						8	3			
Trampört						15				
Jordrök				30					7	
Etternässla							9			
Brännässla							37			
Vägmålla							2			
Åkertistel						2	1			
Åkerkål							3			
Nattskratta						3	5			
Korsört							2			
Snårvinda							1			
Ängsväxter										
Starr				107	438	341	1000+			
Säv						33	187			
Brunört						14	9			
Smörblomma						50	74			
Fingerört						28	31			
Blodrot						11	16			

Bilaga 4. Arkeobotanisk analys – artlista, forts.

Kontext/ Prov-nr	108/ 159	109/ 160	112/ 290	114/ 311	116/ 651	127/ 485	131/ 652	159/ 1303	172/ 1407	173/ 1442
Vedart träkol										
Björk	24		30	15	19					
Ek			30							
Gran			16	26						
Tall	18		30	7	8					
Obestämt	7		9	12	4				30	
Vedart oförkolnat										
Björk						X	X			
Ek						X	X			
Gran	X		X			X	X			X
Tall	X		X	X		X	X			
Övrigt										
Huggspån (byggnation)						X				
Mindre huggspån						X	X			
Täljspån (hantverk)						X	X			
Halm						X	X			
Lövfoder						X	X			
Näver						X	X			
Granbarr			X			X				
Flugpuppor						X	X			
Maskkokonger						X	X			
Insektsrester			X			X	X			
Dyngbaggar			X			X				

BILAGA 5. DENDROKRONOLOGISK ANALYS

NATIONELLA LABORATORIET FÖR VEDANATOMI OCH DENDROKRONOLOGI
KVARTÄRGEOLOGISKA AVD., GEOLOGISKA INSTITUTIONEN, LUNDS UNIVERSITET
ANTON HANSSON & HANS LINDERSON (RAPPORT NR 2020:74)

Resultat

Dendro-nr:	Kontext	Trädslag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp), Bark (B), Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)
04976	122, golvplankor	Tall	99	Sp (46), Ej W	1231	1231–1260
04977	146, kavelbro	Tall	50	Sp 38, W, B	1247	V 1247/1248

Figur 1. Resultat av den dendrokronologiska analysen. Uppgifter inom parantes är osäkra.

Kommentarer till resultattabell

De två proverna 04976 och 04977 dateras till 1231–1260 respektive vinterhalvåret 1247/1248. Om virket till de två proven har avverkats vid ett gemensamt tillfälle har detta skett vinterhalvåret 1247/1248. Virket har hämtats från Östergötland.

Beskrivning av resultattabell

Dendroidentitetsnummer är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

Antal år är årsringar som är analyserade, i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”. I samma kolumn förekommer någon gång noteringen *ew* eller *lw* dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

Splint, vankant, bark indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). *Nära vankant* uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (*ej*

sp) anges en så kallad *efterdatering* (terminus post quem). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges *sp=0* menas splinten observeras utanför ytterst/ungsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

Datering av yttersta årsring i provet är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges *ej datering*. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

Beräknat fällningsår här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 % av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir successivt längre mot fjällens trädgräns.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning. Proverna kommer att ingå i Riksantikvarieämbetets arkiv och förvaltas av laboratoriet.

Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3383